

Kondycja małopolskiego III sektora

Potrzeby i możliwości organizacji pozarządowych województwa małopolskiego

Raport z badania

Kraków 2017

Autorzy: Beata Charycka, Marta Gumkowska

Zamawiający: Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego Kancelaria Zarządu
ul. Zacisze 5, 31-156 Kraków

Wykonawca: Stowarzyszenie Klon/Jawor
ul. Szpitalna 5/5, 00-031 Warszawa

Stowarzyszenie
Klon/Jawor

Badania
Stowarzyszenia
Klon/Jawor

Raport finansowany ze środków budżetu województwa małopolskiego

Spis treści

1. Liczebność i obszary działalności organizacji pozarządowych w województwie małopolskim	5
1.1. Liczebność sektora pozarządowego w województwie małopolskim	5
1.2. Obszary aktywności małopolskich organizacji pozarządowych.....	12
1.2.1. Wszystkie obszary aktywności małopolskich organizacji pozarządowych	12
1.2.2. Obszary specjalizacji małopolskich organizacji pozarządowych	14
1.3. Szczegółowe obszary aktywności małopolskich organizacji pozarządowych	19
2. Podstawowe informacje o organizacjach pozarządowych działających w województwie małopolskim	24
2.1. Forma prawna małopolskich organizacji pozarządowych	24
2.2. Staż działania małopolskich organizacji pozarządowych.....	25
2.3. Zasięg działania małopolskich organizacji pozarządowych	26
2.4. Formy (praktyki) działania małopolskich organizacji pozarządowych na tle ogólnopolskim	29
3. Potencjał ludzki organizacji pozarządowych w województwie małopolskim	33
3.1. Członkostwo w małopolskich stowarzyszeniach	33
3.2. Zarządy małopolskich organizacji pozarządowych	35
3.3. Profil członka zarządu małopolskiej organizacji pozarządowej	37
3.4. Zatrudnienie w małopolskich organizacjach pozarządowych	42
3.5. Profil pracownika małopolskiej organizacji pozarządowej.....	46
3.6. Wolontariat w małopolskich organizacjach pozarządowych	47
4. Potencjał finansowy organizacji pozarządowych w województwie małopolskim	50
4.1. Budżety małopolskich organizacji pozarządowych	50
4.2. Stabilność finansowa małopolskich organizacji pozarządowych.....	54
4.3. Majątek małopolskich organizacji pozarządowych	57
5. Pozyskiwanie środków zewnętrznych - źródła finansowania organizacji pozarządowych w województwie małopolskim	60
5.1. Korzystanie z poszczególnych źródeł finansowania	60
5.2. Waga poszczególnych źródeł finansowania w budżetach małopolskich organizacji na tle ogólnopolskim	69
5.3. Specyfika organizacji realizujących zadania publiczne finansowane ze środków jednostek samorządu terytorialnego	71

5.3.1.	Obszary aktywności małopolskich organizacji realizujących zadania publiczne ze środków samorządu terytorialnego	71
5.3.2.	Formy działań małopolskich organizacji realizujących zadania publiczne ze środków samorządu terytorialnego	73
5.3.3.	Przychody małopolskich organizacji realizujących zadania publiczne ze środków samorządu terytorialnego.....	74
6.	Korzystanie przez małopolskie organizacje z funduszy europejskich	75
6.1.	Korzystanie przez małopolskie organizacje z funduszy europejskich w latach 2007-2014	75
6.2.	Skuteczność małopolskich organizacji w aplikowaniu o fundusze europejskie na tle ogólnopolskim	77
6.3.	Plany aplikowania o fundusze europejskie w nowej perspektywie finansowej – małopolskie organizacje na tle ogólnopolskim	78
6.4.	Problemy związane z aplikowaniem o fundusze europejskie – małopolskie organizacje na tle ogólnopolskim.....	80
7.	Bariery rozwoju, samoocena oraz potrzeby małopolskich organizacji	82
7.1.	Problemy i bariery rozwoju małopolskich organizacji pozarządowych oraz wynikających z nich potrzeby	82
7.2.	Samoocena małopolskich organizacji pozarządowych oraz wynikające z nich potrzeby.....	87
8.	Udział małopolskich organizacji pozarządowych w tworzeniu polityk publicznych.....	91
8.1.	Kontakty małopolskich organizacji pozarządowych z samorządami	91
8.2.	Problemy małopolskich organizacji pozarządowych w kontaktach z samorządami	94
8.3.	Udział małopolskich organizacji pozarządowych w konsultacjach.....	97
8.4.	Inne formy pozafinansowej współpracy małopolskich organizacji pozarządowych z samorządem lokalnym.....	102
9.	Najważniejsze wnioski	103
10.	Źródła danych i metodologia	114
10.1.	Źródła danych	114
10.2.	Metodologia	114

1. Liczebność i obszary działalności organizacji pozarządowych w województwie małopolskim

1.1. Liczebność sektora pozarządowego w województwie małopolskim

Małopolski sektor fundacji i stowarzyszeń liczy ponad 7 tys. zarejestrowanych podmiotów. Tym samym stanowi niespełna 10% fundacji i stowarzyszeń zarejestrowanych w całej Polsce. Gdyby przyjąć tzw. szeroką definicję sektora pozarządowego, uwzględniając w niej także ochotnicze straże pożarne, stowarzyszenia kultury fizycznej, stowarzyszenia zwykłe, jednostki terenowe stowarzyszeń posiadające oraz nieposiadające osobowości prawnej, federacje oraz związki sportowe to okazuje się, że na terenie województwa małopolskiego jest zarejestrowanych 12 tys. takich podmiotów.

Tabela 1. Liczba organizacji pozarządowych (w podziale na formy prawne) zarejestrowanych w województwie małopolskim i w całej Polsce

	NGO w Małopolsce (liczba)	NGO w Małopolsce (%)	NGO w Polsce (liczba)	NGO w Polsce (%)	NGO w Małopolsce na tle NGO z Polski (%)
stowarzyszenie	5063	42%	54926	41%	9%
stowarzyszenie kultury fizycznej	2296	19%	26337	20%	9%
fundacja	2107	18%	22604	17%	9%
ochotnicza straż pożarna	1390	12%	16924	13%	8%
stowarzyszenie zwykłe	698	6%	8601	6%	8%
jednostka terenowa stowarzyszenia posiadająca osobowość prawną	211	2%	2080	2%	10%
jednostka terenowa stowarzyszenia nie posiadająca osobowości prawnej	143	1%	2279	2%	6%
federacja, związek stowarzyszeń	53	0%	535	0%	10%
związek sportowy	40	0%	664	0%	6%
stowarzyszenie ogrodowe		0%	38	0%	0%
Razem	12 001	100%	134 988	100%	9%

Najwięcej, bo 35% podmiotów pozarządowych jest zlokalizowanych na terenie samego Krakowa. 21% organizacji jest zarejestrowanych w podregionie nowosądeckim (powiaty: gorlicki, limanowski, nowosądecki, nowotarski, Nowy Sącz, tatrzański), niemal tyle samo co w podregionie krakowskim (powiaty: bocheński, krakowski, miechowski, myślenicki, proszowicki, wielicki), gdzie wedle rejestrów znajduje się 19% małopolskich organizacji. Mniejszą część małopolskich organizacji stanowią podmioty z podregionu oświęcimskiego

(powiaty: chrzanowski, olkuski, oświęcimski, suski, wadowicki) oraz tarnowskiego (powiaty: brzeski, dąbrowski, tarnowski, Tarnów), gdzie jest zarejestrowanych odpowiednio 14% i 12% małopolskich organizacji.

Tabela 2. Liczba organizacji pozarządowych (w podziale na formy prawne) zarejestrowanych w podregionach województwa małopolskiego

	Kraków	krakowski	nowosądecki	oświęcimski	tarnowski
stowarzyszenie	1800	948	1057	665	593
stowarzyszenie kultury fizycznej	418	480	635	439	324
fundacja	1407	178	265	147	110
ochotnicza straż pożarna	15	524	355	244	252
stowarzyszenie zwykłe	376	71	87	93	71
jednostka terenowa stowarzyszenia posiadająca osobowość prawną	72	19	73	23	24
jednostka terenowa stowarzyszenia nie posiadająca osobowości prawnej	66	7	34	19	17
federacja, związek stowarzyszeń	30	3	11	3	6
związek sportowy	19	8	8	3	2
Razem	4 203	2 238	2 525	1 636	1 399
% NGO w Małopolsce	35%	19%	21%	14%	12%

W tym miejscu należy zaznaczyć, że 12 tys. zarejestrowanych podmiotów społecznych nie oznacza, że taka jest faktyczna liczebność małopolskiego sektora pozarządowego. Dane dotyczące liczebności małopolskiego trzeciego sektora pochodzą z rejestrów KRS (stan na 1 stycznia 2016) oraz REGON (stan na 1 stycznia 2015). Spora część organizacji zawiesza lub kończy swoją działalność, nie wyrejestrowując się przy tym z wykazów. Bazując na ostatniej weryfikacji rejestru REGON przeprowadzonej przez Główny Urząd Statystyczny przy okazji badań organizacji w 2008 roku, można zakładać że udział „martwych dusz” w całej populacji organizacji pozarządowych nie przekracza 25% ogółu zarejestrowanych podmiotów. Przy założeniu, że w przypadku sektora małopolskiego odsetek ten jest podobny, można szacować, że w regionie małopolskim aktywnie działa około 5,4 tys. stowarzyszeń i fundacji, a łącznie z pozostałymi podmiotami społecznymi zaliczanymi do tzw. szerokiej definicji trzeciego sektora, byłoby to ok. 9 tys. aktywnych podmiotów.

Przyglądając się rozkładowi zarejestrowanych organizacji między poszczególne powiaty województwa widzimy, że najwięcej podmiotów jest zlokalizowanych na terenie miasta Kraków: 4203, czyli ponad jedna trzecia (35%) wszystkich organizacji pozarządowych regionu

małopolskiego. Pozostałe powiaty na swoim terenie mają zarejestrowaną dużo mniejszą liczbę podmiotów. W powiecie krakowskim jest to 810 podmiotów, poza tym ponad 500 podmiotów społecznych ma swoje siedziby na terenie powiatu nowosądeckiego, nowotarskiego oraz tarnowskiego.

Bezwzględna liczba wszystkich podmiotów społecznych zlokalizowanych w poszczególnych powiatach nie odpowiada w pełni na pytanie o regionalne zróżnicowanie wielkości małopolskiego sektora pozarządowego, gdyż duża liczba organizacji w niektórych powiatach wynika po prostu ze znacznego zagęszczenia ludności na ich terenie. Przykładając liczbę zarejestrowanych podmiotów do populacji danego powiatu widzimy, że największa koncentracja organizacji występuje w stolicy województwa, gdzie przypada 55 organizacji na 10 tys. mieszkańców. Na drugim miejscu lokuje się miasto Nowy Sącz – choć jego populacja jest dużo mniejsza niż populacja Krakowa – to w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ma on niewiele mniej podmiotów społecznych niż stolica regionu, bo 53. Najmniejsza „gęstość” zarejestrowanych organizacji społecznych dotyczy powiatów limanowskiego i suskiego, gdzie jest zlokalizowanych odpowiednio 23 i 24 podmioty na 10 tys. mieszkańców. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w całym województwie małopolskim jest zarejestrowanych 36 podmiotów społecznych. Jest to podobny poziom „zagęszczenia” organizacji co w całej Polsce – w perspektywie całego kraju przypada 35 podmiotów pozarządowych na 10 tys. mieszkańców.

Warto pamiętać, że wspomniane wyżej zastrzeżenie dotyczące liczby zarejestrowanych i aktywnie działających organizacji ma zastosowanie także w tym przypadku.

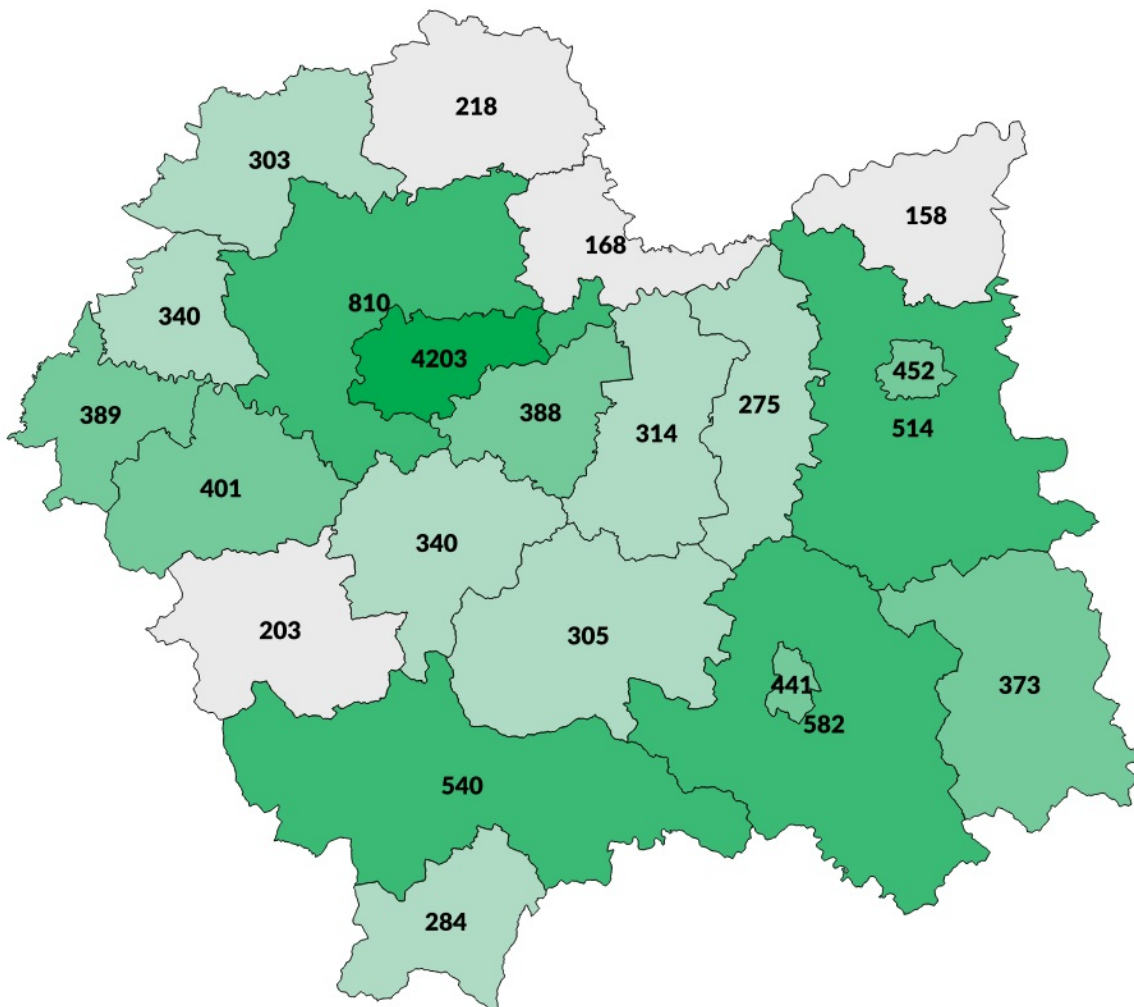
Tabela 3. Liczba organizacji pozarządowych (wedle szerokiej definicji trzeciego sektora) zarejestrowanych w powiatach województwa małopolskiego

powiat	liczba NGO	% NGO	liczba organizacji na 10 tys. mieszkańców
dąbrowski	158	1%	27
proszowicki	168	1%	38
suski	203	2%	24
miechowski	218	2%	44
brzeski	275	2%	30
tatrzański	284	2%	42
olkuski	303	3%	27
limanowski	305	3%	23
bocheński	314	3%	30
chrzanowski	340	3%	27
myślenicki	340	3%	27
gorlicki	373	3%	34
wielicki	388	3%	32
oświęcimski	389	3%	25
wadowicki	401	3%	25
Nowy Sącz	441	4%	53
Tarnów	452	4%	41

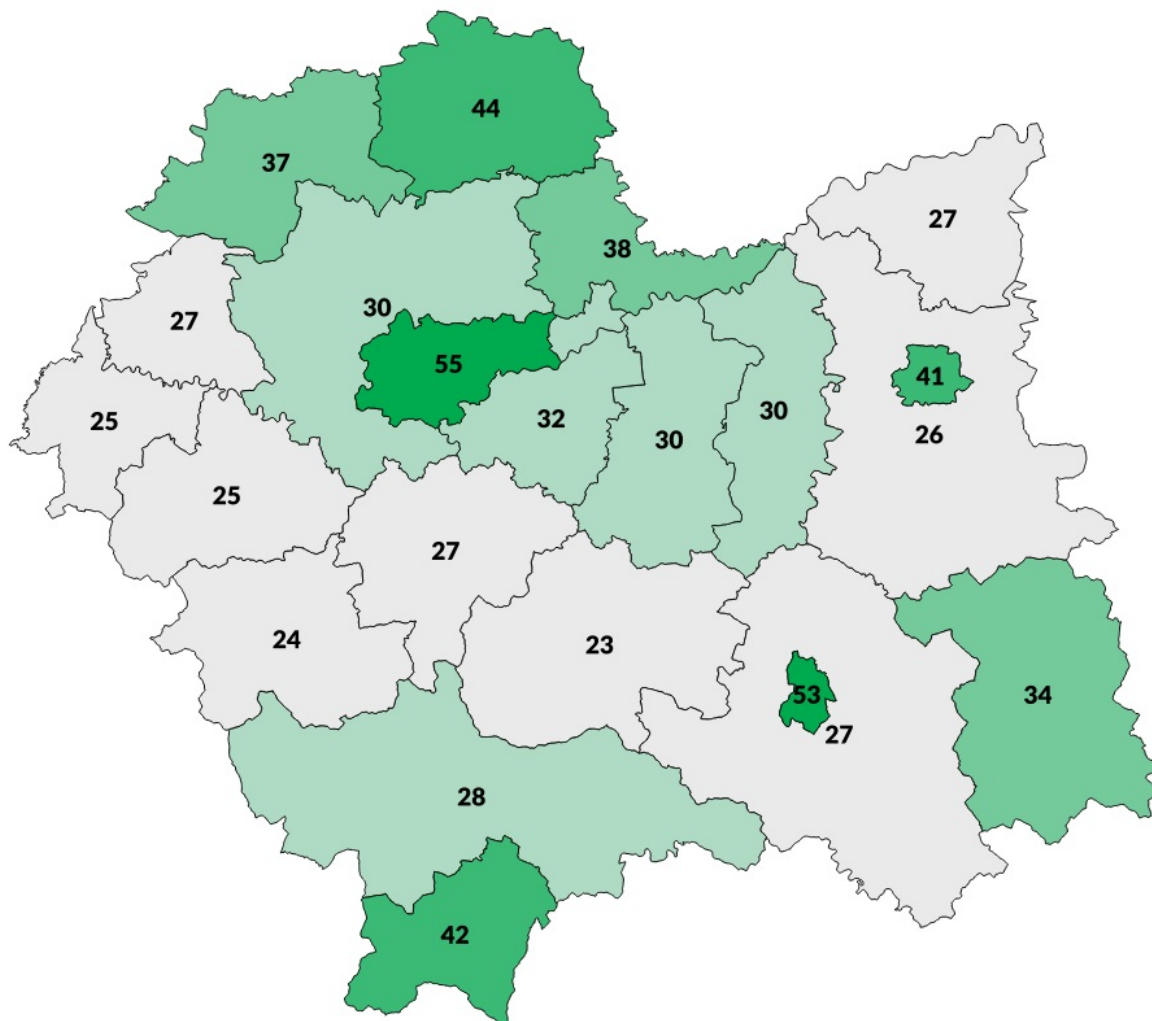
tarnowski	514	4%	26
nowotarski	540	4%	28
nowosądecki	582	5%	27
krakowski	810	7%	30
Kraków	4203	35%	55
Małopolska	12001	100%	36

Poniżej prezentujemy dane przedstawione w Tabeli 3 na mapach.

Mapa 1. Liczba organizacji pozarządowych (wedle tzw. szerokiej definicji trzeciego sektora) zarejestrowanych w powiatach województwa małopolskiego

Mapa 2. Liczba organizacji pozarządowych (wedle tzw. szerokiej definicji trzeciego sektora) zarejestrowanych w powiatach województwa małopolskiego na 10 tys. mieszkańców

Kiedy spojrzymy na wielkość sektora pozarządowego (znów na podstawie rejestrów) na wsi, w miastach i mieście wojewódzkim to okaże się, że najwięcej organizacji jest zarejestrowanych na terenach wiejskich – 37% (niemal 4,5 tys. podmiotów). Niewiele mniej, bo 35% (4,2 tys. organizacji) jest zlokalizowanych w Krakowie. Z kolei w pozostałych miastach województwa małopolskiego jest zarejestrowanych 28% małopolskich powiatów pozarządowych (3,3 tys.).

Tabela 4. Liczba organizacji pozarządowych w województwie małopolskim zarejestrowanych w Krakowie, innych miastach oraz na wsi

forma prawna	Kraków	inne miasta	wieś	Małopolska
stowarzyszenie	1800	1646	1617	5063
stowarzyszenie kultury fizycznej	418	754	1124	2296
fundacja	1407	384	316	2107
ochotnicza straż pożarna	15	98	1277	1390
stowarzyszenie zwykłe	376	221	101	698
jednostka terenowa stowarzyszenia posiadająca osobowość prawną	72	100	39	211
jednostka terenowa stowarzyszenia nie posiadająca osobowości prawnej	66	75	2	143
federacja, związek stowarzyszeń	30	16	7	53
związek sportowy	19	11	10	40
Razem	4203	3305	4493	12001
% NGO w Małopolsce	35%	28%	37%	100%

Przyjrzyjmy się liczebności organizacji działających w różnych obszarach tematycznych. Warto przy tym pamiętać, że jedna organizacji może działać w kilku sferach jednocześnie, a w przypadku niektórych organizacji ustalenie obszaru działań jest bardzo trudne (bez ręcznego poszukiwania informacji na temat danej organizacji). Co więcej, poniższe dane prezentują informacje na temat zapisanych w statucie obszarów działań organizacji, co nie zawsze musi pokrywać się ze stanem faktycznym, gdyż często organizacje podają w swoich oficjalnych dokumentach szeroki zakres działań, podczas gdy faktycznie działają w węższym zakresie. Tym niemniej dane te w pewnym stopniu pokazują nam popularność różnych obszarów aktywności wśród organizacji. Najwięcej małopolskich organizacji, bo 27%, prowadzi działania w obszarze sportu, turystyki, rekreacji i hobby. Obszar ten jest tak samo popularny w Małopolsce, jak i na terenie całej Polski. Na drugim miejscu znajduje się ratownictwo i bezpieczeństwo z wynikiem 15% wśród małopolskich organizacji oraz 13% wśród organizacji z terenu całej Polski. Za wysoki odsetek wskazań tego obszaru odpowiadają działania ochotniczych straży pożarnych, które zaliczają się do tzw. szerokiej definicji trzeciego sektora. Kultura i sztuka jest trzecim pod względem popularności obszarem, zarówno wśród małopolskich organizacji, jak i tych z całej Polski, działania w tym zakresie prowadzi (przynajmniej na poziomie dokumentów formalnych) odpowiednio 10% i 12% podmiotów. Informacje na temat pozostałych obszarów tematycznych dla organizacji z województwa małopolskiego oraz z terenu całej Polski zawiera Tabela 5.

Tabela 5. Procent organizacji pozarządowych (wedle tzw. szerokiej definicji trzeciego sektora) działających w różnych obszarach w województwie małopolskim i w całej Polsce

	Małopolska	Polska
Sport, turystyka, rekreacja, hobby	27%	27%
Ratownictwo, bezpieczeństwo	15%	13%
Kultura, sztuka, tradycja	10%	12%
Rozwój lokalny	8%	8%
Edukacja, wychowanie	6%	6%
Ochrona zdrowia	6%	5%
Usługi socjalne, pomoc społeczna	5%	4%
Działalność międzynarodowa	4%	5%
Prawa człowieka, demokracja	4%	4%
Sprawy zawodowe, pracownicze, branżowe	3%	2%
Rynek pracy, aktywizacja zawodowa	3%	3%
Ekologia	2%	2%
Nauka, technika	2%	2%
Wsparcie dla organizacji pozarządowych	1%	1%
Religia	0%	1%

W każdym podregionie Małopolski największa liczba zarejestrowanych podmiotów zajmuje się sportem, turystyką, rekreacją lub hobby. Wszędzie też, za wyjątkiem Krakowa, na drugim miejscu w rankingu branż znajdują się organizacje ratownicze. W Krakowie natomiast druga pod względem wielkości jest branża kultury i sztuki. Informacje na temat odsetka organizacji zajmujących się poszczególnymi obszarami tematycznymi dla małopolskich podregionów zawiera

Tabela

6.

Tabela 6. Procent organizacji pozarządowych (wedle tzw. szerokiej definicji trzeciego sektora) działających w różnych obszarach w podregionach województwa małopolskiego

	Kraków	krakowski	nowosądecki	oświęcimski	tarnowski
Działalność międzynarodowa	8%	2%	3%	3%	3%
Edukacja, wychowanie	7%	5%	6%	5%	7%
Ekologia	3%	2%	1%	2%	1%
Kultura, sztuka, tradycja	16%	10%	11%	8%	9%
Nauka, technika	4%	0%	1%	0%	1%
Ochrona zdrowia	7%	3%	4%	5%	4%
Prawa człowieka, demokracja	6%	2%	3%	2%	3%
Ratownictwo, bezpieczeństwo	2%	24%	16%	17%	20%
Religia	1%	0%	0%	1%	1%

Rozwój lokalny	4%	12%	10%	10%	9%
Rynek pracy, aktywizacja zawodowa	4%	1%	2%	2%	3%
Sport, turystyka, rekreacja, hobby	18%	28%	34%	36%	31%
Sprawy zawodowe, pracownicze, branżowe	3%	1%	2%	1%	2%
Usługi socjalne, pomoc społeczna	5%	4%	3%	5%	4%
Wsparcie dla organizacji pozarządowych	2%	0%	1%	1%	1%

Wyżej przedstawione dane na temat liczebności małopolskiego sektora pozarządowego pochodzą z oficjalnych rejestrów. Jak już zostało wspomniane, ze względu na „martwe dusze” nie do końca odzwierciedlają one faktyczną sytuację małopolskiego trzeciego sektora. Dalsza część raportu odnosi się już do danych z badania Stowarzyszenia Klon/Jawor „Kondycja sektora organizacji pozarządowych w Polsce 2015”, a więc dotyczy rzeczywiście funkcjonujących, aktywnych organizacji. Przeprowadzone badanie uwzględniało wyłącznie tzw. trzon sektora pozarządowego, a więc tylko fundacje i stowarzyszenia, bez Ochotniczych Straży Pożarnych oraz innych podmiotów opisanych w Tabeli 1. (badanie prowadzono zgodnie z tzw. wąską definicją sektora pozarządowego). Poniższa analiza odnosi się zatem do tej podstawowej części małopolskiego trzeciego sektora. Mówiąc w raporcie o organizacjach pozarządowych, będziemy zatem mieć na myśli wyłącznie stowarzyszenia i fundacje.

1.2. Obszary aktywności małopolskich organizacji pozarządowych

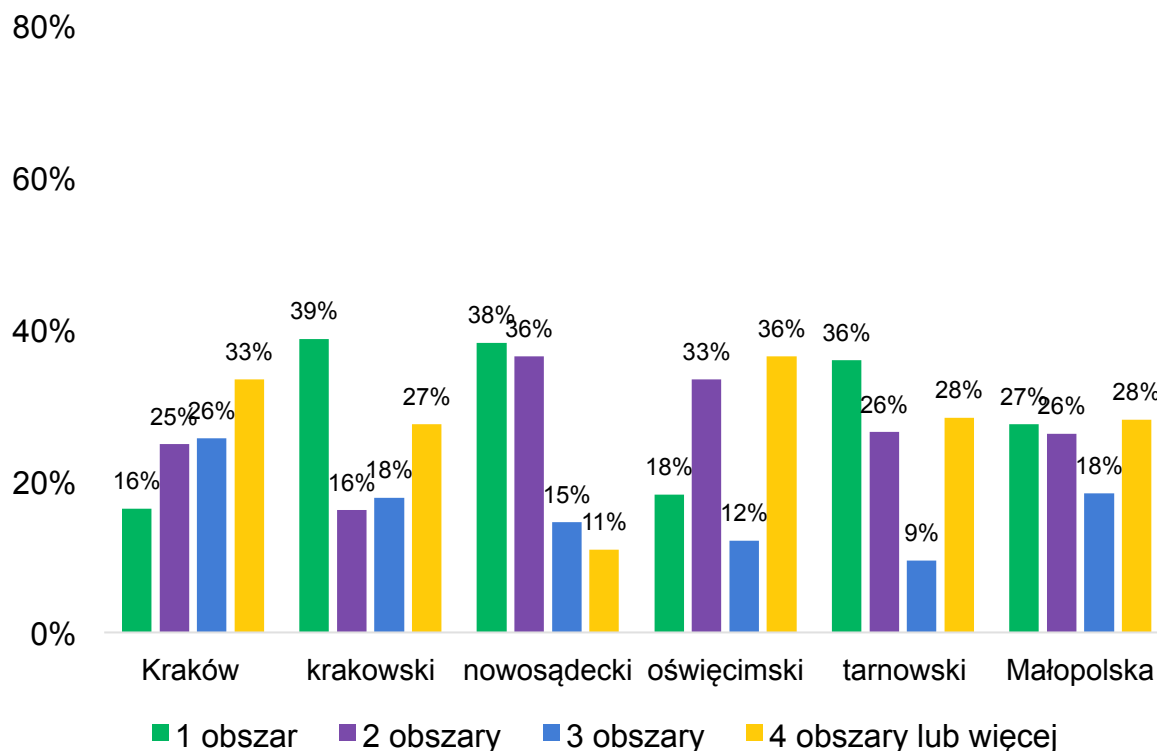
1.2.1. Wszystkie obszary aktywności małopolskich organizacji pozarządowych

Organizacje pozarządowe działają zazwyczaj w kilku obszarach jednocześnie. Koncentracja organizacji na jednym obszarze tematycznym dotyczy jedynie 27% organizacji z województwa małopolskiego. Oznacza to, że pozostałe 73% małopolskich stowarzyszeń i fundacji w swojej aktywności łączy kilka tematów. Średnio organizacja z regionu małopolskiego jest aktywna w 2,9 obszarach, czyli podobnie jak w przypadku organizacji z terenu całej Polski (wskaźnik dla całej Polski wynosi 2,8). Połowa małopolskich organizacji jest aktywna w jednym bądź dwóch obszarach, a co dziesiąta działa bardzo wielobranżowo deklarując aktywność w sześciu obszarach lub więcej. Przyjrzyjmy się wszystkim obszarom aktywności małopolskich stowarzyszeń i fundacji, czyli wszystkim obszarom, które organizacje wskazują jako pola swoich zainteresowań.

Najwięcej, koncentrując się na jednym obszarze tematycznym, działają organizacje z podregionu krakowskiego i nowosądeckiego. Z kolei najmniej takich monotematycznych, skupionych na jednym obszarze merytorycznym organizacji jest w Krakowie. Można

powiedzieć, że organizacje z Krakowa i podregionu oświęcimskiego działają najszerszej pod względem tematycznym, najwięcej zaś organizacje z podregionu nowosądeckiego.

Wykres 1. Liczba branż aktywności organizacji w podregionach województwa małopolskiego

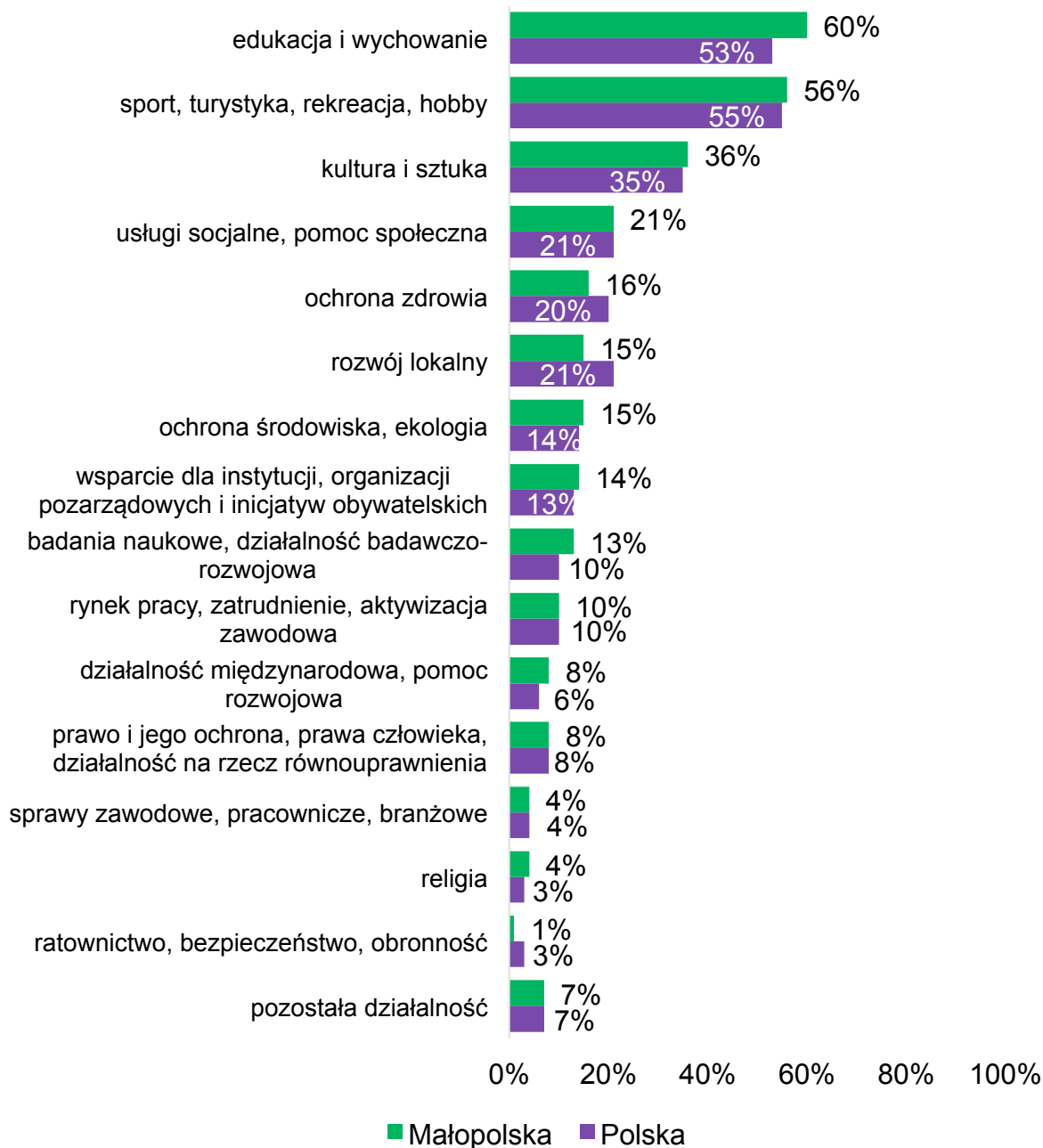
Najpowszechniejszym obszarem aktywności wśród małopolskich organizacji pozarządowych jest edukacja i wychowanie – 60% stowarzyszeń i fundacji prowadzi działania w tym zakresie. Drugą co do wielkości branżą małopolskiego sektora pozarządowego jest sport, turystyka, rekreacja i hobby – zajmuje się nią 56% organizacji. Trzecia w rankingu branża to kultura i sztuka – 36% stowarzyszeń i fundacji działa w tym zakresie. 21% zajmuje się usługami socjalnymi i pomocą społeczną, 16% – ochroną zdrowia, a 15% rozwojem lokalnym. Tyle samo, bo również 15% organizacji zajmuje się ochroną środowiska, ekologią, nieco mniej, bo 14% wsparciem dla instytucji, organizacji pozarządowych i inicjatyw obywatelskich, 13% – badaniami naukowymi, działalnością badawczo-rozwojową a 10% – rynkiem pracy, zatrudnieniem, aktywizacją zawodową.

Mniej niż co dziesiąta organizacja deklaruje, że prowadzi działania w obszarze działalność międzynarodowa, pomoc rozwojowa; prawo i jego ochrona, prawa człowieka, działalność na rzecz równouprawnienia; sprawy zawodowe, pracownicze, branżowe; religia; ratownictwo, bezpieczeństwo, obronność.

Ranking popularności branż ogólnopolskiego sektora pozarządowego wygląda bardzo podobnie, gdyż te same branże zaliczają się do sześciu najczęściej wskazywanych obszarów działań. Inna jest z kolei ich kolejność w ogólnopolskim rankingu: na pierwszym miejscu znajduje się bowiem obszar sportu, a edukacja zajmuje drugie miejsce. Trzecia co do wielkości jest, podobnie jak w regionie małopolskim, branża kulturalna, a na kolejnych miejscach znajduje się branża socjalna, rozwoju lokalnego oraz ochrony zdrowia.

Szczegółowe informacje na temat wszystkich obszarów działań organizacji pozarządowych z województwa małopolskiego oraz organizacji z całej Polski prezentuje Wykres 2.

Wykres 2. Wszystkie obszary działań organizacji

1.2.2. Obszary specjalizacji małopolskich organizacji pozarządowych

Bardziej precyzyjnych informacji niż szeroko ujęty obszar działań organizacji (czyli ten mówiący o wszystkich obszarach, w jakich organizacja prowadzi działania) dostarczają dane o podstawowym obszarze działań organizacji, czyli obszarze jej specjalizacji. W wyżej analizowanym pytaniu o pola aktywności organizacje wskazywały wszystkie obszary, w których prowadzą działania – i jak już wspomnieliśmy – takich obszarów było z reguły więcej

niż jeden. Aby sprawdzić, który obszar jest dla badanych organizacji podstawowy, zapytaliśmy o główne pole działań – i tu organizacje mogły wskazać tylko jeden obszar.

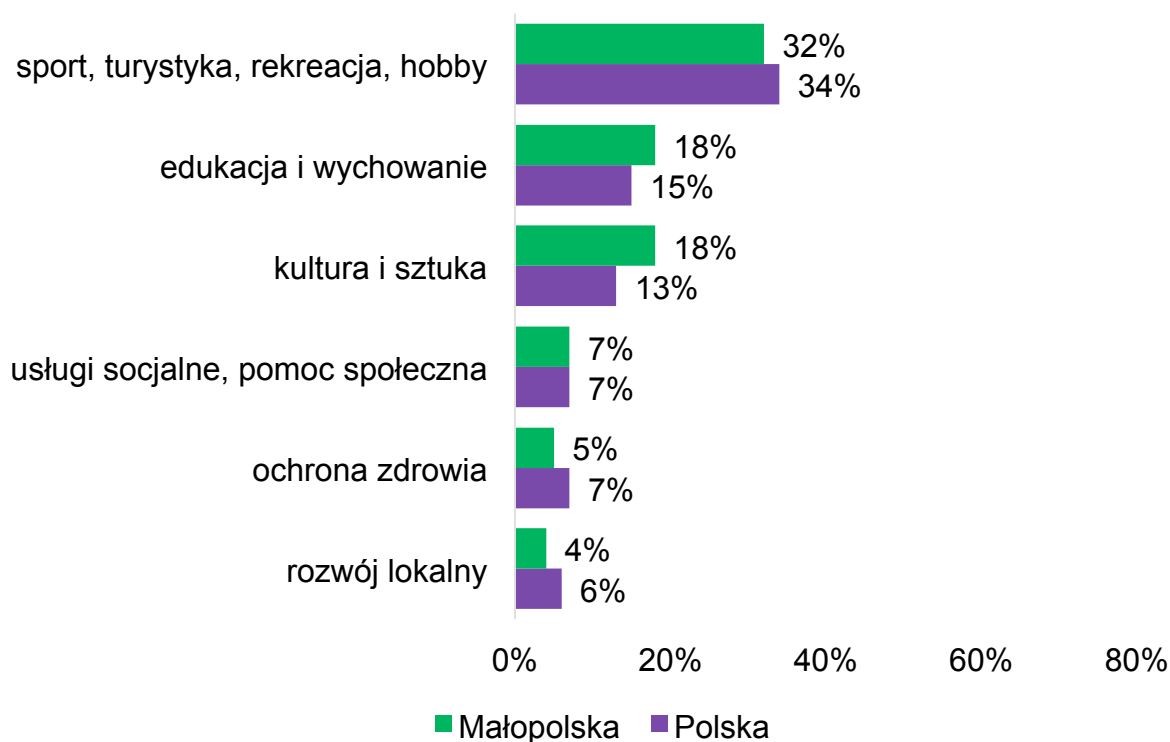
Dla co trzeciej (32%) organizacji regionu małopolskiego podstawowym obszarem działań jest sport, turystyka, rekreacja i hobby. Jest to zdecydowanie najpopularniejsze pole działań małopolskich stowarzyszeń i fundacji – specjalizuje się w nim niemal dwa razy więcej organizacji niż w drugiej co do wielkości branży małopolskiego sektora pozarządowego. Drugie miejsce w rankingu branż zajmuje *ex aequo* obszar edukacji i wychowania oraz kultury i sztuki. Koncentracja na działaniach edukacyjnych lub kulturalnych dotyczy bowiem 18% stowarzyszeń i fundacji województwa. Kolejna pod względem wielkości branża to usługi socjalne i pomoc społeczna – jako podstawowy obszar działań wskazuje ją 7% małopolskich organizacji. 5% organizacji skupia się na ochronie zdrowia, a 4% na rozwoju lokalnym.

Tym sześciu największym pod względem liczebności branżom małopolskiego trzeciego sektora będziemy przyglądać się w dalszej części raportu. We wszelkich analizach mówiąc o organizacjach działających w różnych obszarach aktywności lub branżach będziemy odnosić się właśnie do tych opisanych powyżej i przedstawionych na Wykresie 3. sześciu podstawowych obszarów specjalizacji stowarzyszeń i fundacji regionu małopolskiego.

Pozostałe obszary jako kluczowe obszary tematyczne działań wskazuje 2% lub mniej wszystkich małopolskich organizacji

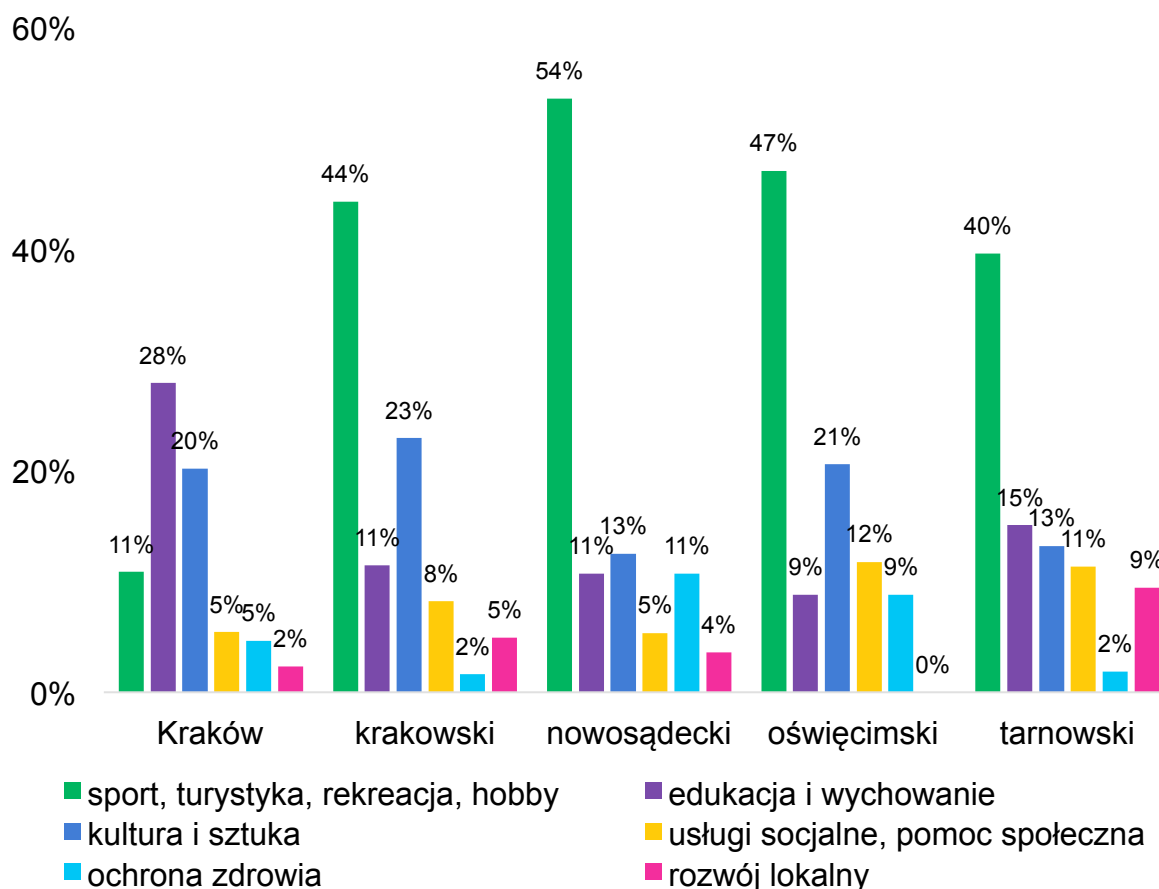
Porównując obszary specjalizacji małopolskich organizacji z tymi działającymi w całej Polsce nie dostrzegamy istotnych różnic. Nieco mniej niż w skali całego kraju działa w regionie małopolskim organizacji sportowych (o 2 punkty procentowe), z kolei więcej jest organizacji edukacyjnych (o 3 punkty procentowe) oraz kulturalnych (o 5 punktów procentowych). Porównanie obszarów specjalizacji małopolskich organizacji i tych z całej Polski prezentuje Wykres 3.

Wykres 3. Obszar specjalizacji organizacji

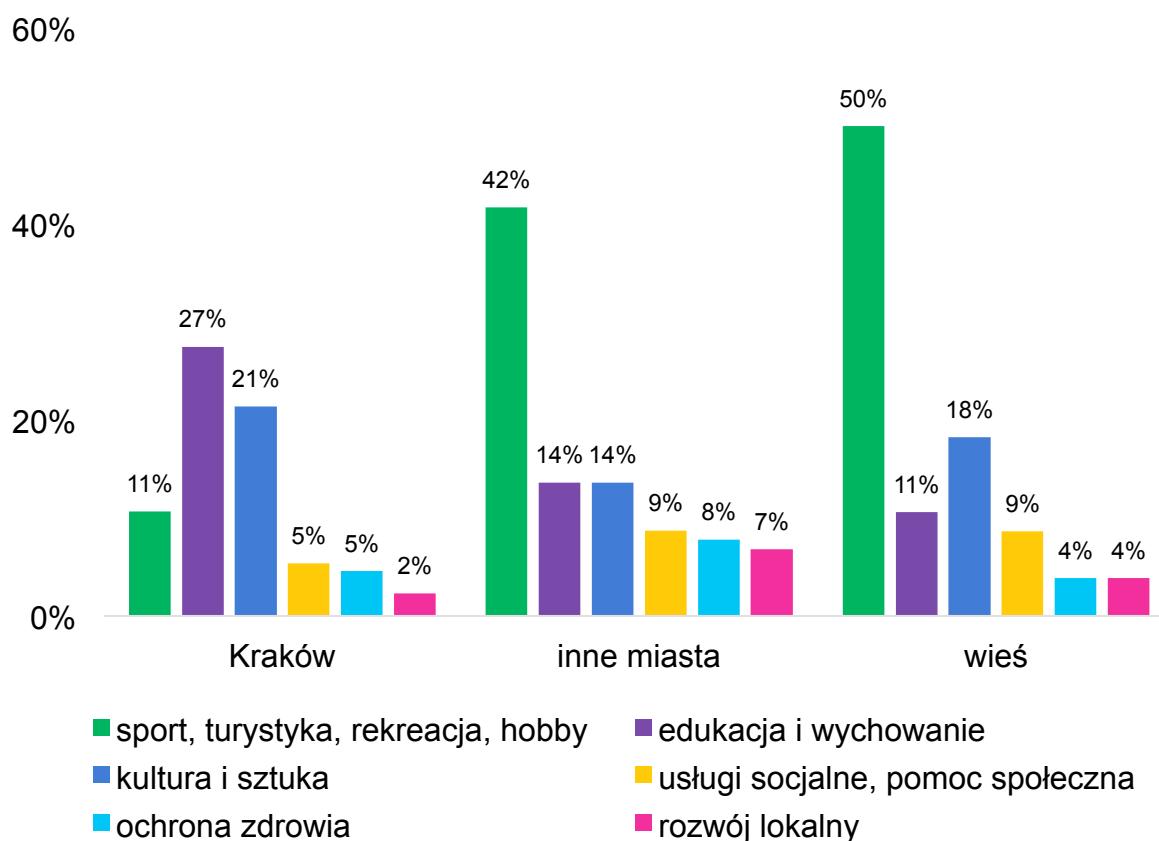
Opisana powyżej popularność różnych obszarów specjalizacji organizacji nie oznacza, że w całym województwie małopolskim rozkład branż przedstawia się tak samo. Obserwujemy istotne statystycznie różnice pomiędzy poszczególnymi podregionami województwa. I tak, największa branża sportowa nie jest dominująca w Krakowie – na terenie miasta wojewódzkiego zaledwie 11% koncentruje się na sporcie, czyli niemal trzykrotnie mniej niż w całym regionie. W Krakowie najwięcej jest natomiast organizacji edukacyjnych (28%) oraz kulturalnych (20%). Zdecydowana przewaga liczby organizacji sportowych w porównaniu do pozostałych branż jest widoczna w przypadku każdego podregionu (min. 40% organizacji sportowych), poza Krakowem a w sposób szczególny występuje w podregionie nowosądeckim, gdzie 54% stowarzyszeń i fundacji skupia się na działaniach sportowych. Organizacje specjalizujące się w edukacji i wychowaniu są najpowszechniejsze w Krakowie, a ich funkcjonowanie w pozostałych częściach województwa jest już rzadsze. Najmniej, bo tylko 9%, występuje ich wśród organizacji podregionu oświęcimskiego. Organizacje kulturalne, poza swoją wysoką koncentracją w centralnym ośrodku województwa, są też popularne w podregionie krakowskim (23%) oraz oświęcimskim (21%), z kolei najmniej jest ich wśród organizacji podregionu nowosądeckiego (13%). Z kolei branża socjalna ma najsilniejszą reprezentację w podregionie tarnowskim (11%) i oświęcimskim (12%), a zdrowotna – w nowosądeckim (11%). Organizacje specjalizujące się w rozwoju lokalnym stanowią największą część sektora podregionu tarnowskiego (9%). Szczegółowe zróżnicowanie regionalne organizacji specjalizujących się w różnych obszarach tematycznych prezentuje Wykres 4.

Wykres 4. Obszar specjalizacji wśród organizacji działających w różnych podregionach

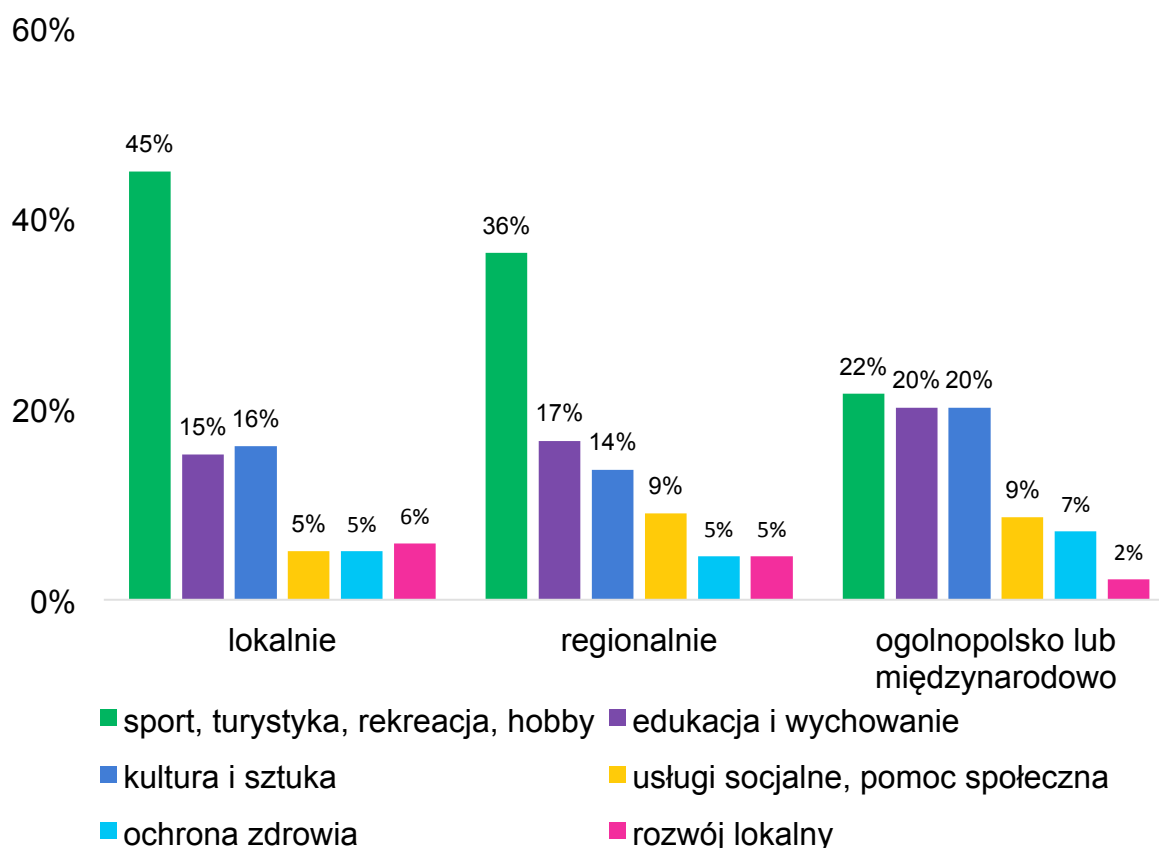
Na branżę sektora można też spojrzeć poprzez wielkość miejscowości, w której organizacje działają. Analiza ta pokazuje nam, że organizacje sportowe funkcjonują głównie na wsi, gdzie co druga organizacja (50%) specjalizuje się w sporcie. Nieco mniej jest ich wśród organizacji w miastach regionu poza Krakowem (42% organizacji sportowych). W Krakowie tylko co dziesiąta organizacja (11%) deklaruje sport jako podstawowy obszar swojej aktywności. W stolicy województwa jest natomiast dwa razy więcej organizacji edukacyjnych niż w innych miastach regionu (odpowiednio 28% i 14%). Organizacje kulturalne działają głównie w Krakowie (21%) oraz na wsi (18%). Stowarzyszenia i fundacje skupiające się na usługach socjalnych i pomocy społecznej funkcjonują przede wszystkim poza największym ośrodkiem województwa, czyli w innych miastach regionu niż Kraków i na wsi – są tak samo popularne w obu tych lokalizacjach (po 9% organizacji). Z kolei organizacje zdrowotne i organizacje rozwoju lokalnego są skupione głównie w miastach poza Krakowem. Szczegółowe dane na temat organizacji różnych branż występujących w lokalizacjach różnych wielkości przedstawia Wykres 5.

Wykres 5. Obszar specjalizacji wśród organizacji działających w Krakowie, innych miastach oraz na wsi

Popularność różnych branż sektora pozarządowego możemy obejrzyć także w perspektywie skali działania organizacji. Najbardziej lokalny zasięg działania charakteryzuje organizacje branży sportowej – 45% organizacji sportowych działa wyłącznie lokalnie, czyli w najbliższym sąsiedztwie, gminie lub powiecie. Kolejne 36% organizacji sportowych nie wykracza ze swoimi działaniami poza granicę województwa. Z kolei organizacje kulturalne i edukacyjne działają najczęściej szeroko, czyli na poziomie ogólnopolskim lub międzynarodowym. Zróżnicowanie branż małopolskiego sektora pozarządowego w kontekście skali działania organizacji prezentuje Wykres 6.

Wykres 6. Obszar specjalizacji wśród organizacji działających na różną skalę

1.3. Szczegółowe obszary aktywności małopolskich organizacji pozarządowych

W ramach każdej z branż organizacje prowadzą niejednorodną działalność, branże bowiem są na tyle pojemne, że pozwalają na różnorodne aktywności. Aby lepiej zrozumieć charakter i specyfikę małopolskich organizacji pozarządowych, zapytaliśmy, jakiego typu działania szczegółowe podejmują fundacje i stowarzyszenia działające w sześciu głównych branżach sektora pozarządowego.

Działalność w obszarze **sportu, turystyki, rekreacji i hobby** polega głównie na prowadzeniu zajęć z zakresu kultury fizycznej i sportu, organizowaniu zawodów, zajęć sportowych, a także na prowadzeniu obiektów sportowych – taką aktywność podejmuje 71% stowarzyszeń i fundacji działających w tym obszarze. Organizowaniem imprez turystycznych i rekreacyjnych oraz prowadzeniem obiektów służących tym celom zajmuje się 59% małopolskich organizacji sportowych. Zdecydowanie najrzadziej organizacje z omawianej branży prowadzą działalność hobbystyczną, prowadzą kluby i koła zainteresowań – robi to 23% organizacji.

Stowarzyszenia i fundacje specjalizujące się w **edukacji i wychowaniu** zajmują się przede wszystkim edukacją pozalekcyjną, prowadzeniem zajęć dodatkowych, warsztatów i spotkań dla dzieci i młodzieży – tak działa 67% z nich. Kolejne działania są już dużo mniej

powszechne. Edukacja dorosłych, a więc kształcenie ustawiczne, prowadzenie uniwersytetów trzeciego wieku oraz szkoleń i kursów to aktywność podejmowana przez 30% organizacji edukacyjnych. Niewiele mniej, bo 27% organizacji, prowadzi adresowaną do młodzieży działalność wychowawczą i formacyjną, np. harcerstwo. 12% prowadzi szkoły podstawowe lub średnie, a 10% działa na rzecz rozwoju szkolnictwa wyższego, prowadzi działania edukacyjne skierowane do studentów. Najrzadsze działania małopolskich organizacji edukacyjnych to edukacja i opieka przedszkolna oraz prowadzenie przedszkoli, zajmuje się tym 10% organizacji tej branży.

Najwięcej **organizacji kulturalnych** (63%) zajmuje się organizowaniem lokalnych wydarzeń kulturalnych – świąt, festiwali, festynów, niewiele mniej, bo 60%, działa w zakresie edukacji i animacji kultury. Ponad połowa organizacji kulturalnych (55%) skupia się też na podtrzymywaniu tradycji lokalnych, regionalnych oraz na kulturze ludowej, a nieco mniej niż połowa (48%) na edukacji i animacji kultury. Po 43% organizacji zajmują się działalnością muzyczną oraz sztukami plastycznymi, malarstwem, fotografią, rzeźbą, architekturą. Co trzecia organizacja kulturalna prowadzi działania w zakresie środków masowego przekazu (33%), ochrony zabytków (32%) oraz działalności teatralnej i tańca (31%). 19% realizuje działalność filmową, a najmniej organizacji, bo 14%, zajmuje się prowadzeniem ośrodka kultury, biblioteki lub muzeum.

W zakresie **usług socjalnych i pomocy społecznej** organizacje realizują swoją misję głównie poprzez działania wspomagające rodziny niewydolne wychowawczo lub znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej (53%) oraz pozamedyczne działania pomocowe dla osób niepełnosprawnych (53%). Wsparciem dla dzieci i młodzieży oraz opieką nad nimi zajmuje się 46% organizacji, a 42% pomaga osobom starszym. Co trzecia organizacja z obszaru usług socjalnych jest ukierunkowana na osoby skrajnie ubogie (32%), a 27% organizuje dystrybucję darów żywnościowych, rzeczowych oraz odzieży. 23% działa na rzecz chorych, a 19% na rzecz osób uzależnionych i ich bliskich. 17% stowarzyszeń i fundacji prowadzi lub wspiera domy dziecka, 9% pomaga uchodźcom, a po 4% pomaga osobom bezdomnym oraz ofiarom klęsk żywiołowych. Najmniej organizacji obszaru usług socjalnych pomaga więźniom – robi to 1% z nich.

W obszarze **ochrony zdrowia** zdecydowanie dominują działania związane z promocją zdrowia, profilaktyką oraz edukacją zdrowotną – w ten sposób działa 91% organizacji zdrowotnych. Mniej powszechne są rehabilitacja i terapia, a więc prowadzenie lub wsparcie zakładów opiekuńczych i hospicjów – taką działalność prowadzi 44% organizacji. Co czwarta organizacja (24%) zajmuje się interwencjami kryzysowymi lub wsparciem psychologicznym, a 16% opieką szpitalną lub ambulatoryjną i badaniami medycznymi. 13% organizacji prowadzi ratownictwo medyczne, 10% dystrybuuje lub finansowo wspiera zakup leków czy sprzętu medycznego. Najmniej organizacji obszaru usług socjalnych zajmuje się krwiodawstwem (5%).

Aktywność w obszarze **rozwoju lokalnego** w wymiarze społecznym lub ekonomicznym polega przede wszystkim na animowaniu różnorodnych działań wspólnot lokalnych, działaniach sąsiedzkich oraz sąsiedzkiej samopomocy. W tym zakresie aktywnych jest 60%

organizacji zajmujących się rozwojem lokalnym. 42% pracuje na rzecz lokalnego rozwoju ekonomicznego, a 31% na rzecz rozwoju terenów i ruchów miejskich. Niewiele mniej, bo 29%, działa wokół tematu rozwoju terenów wiejskich i rolnictwa, a 27% pracuje nad rozwojem lokalnej infrastruktury technicznej. Po 13% prowadzi instytucje wzajemnościowe, spółdzielcze, przedsiębiorstwa ekonomii społecznej oraz zajmuje się mieszkalnictwem i budownictwem.

Dane na temat szczegółowych pól działań organizacji z województwa małopolskiego w zestawieniu z wynikami dla całej Polski znajdują się w Tabeli 7.

Tabela 7. Szczegółowe pola działań organizacji w Małopolsce i w całym kraju

Obszar specjalizacji	Działania szczegółowe	Małopolska	Polska
sport, turystyka, rekreacja, hobby	Prowadzenie zajęć w zakresie kultury fizycznej i sportu, organizowanie zawodów sportowych, prowadzenie obiektów sportowych	71%	79%
	Organizowanie imprez turystycznych i rekreacyjnych, prowadzenie obiektów służących turystyce lub rekreacji	59%	60%
	Działalność hobbystyczna, kluby i koła zainteresowań kierujące działania do własnych członków, kluby członkowskie, kluby kolekcjonerów	23%	32%
	Inna działalność w dziedzinie sportu, turystyki i rekreacji	12%	9%
edukacja i wychowanie	Edukacja pozalekcyjna, prowadzenie zajęć dodatkowych, warsztatów, konkursów, spotkań dla dzieci i młodzieży	67%	67%
	Edukacja dorosłych, uniwersytety trzeciego wieku, szkolenia uzupełniające i kursy, kształcenie ustawiczne	30%	35%
	Prowadzenie działalności wychowawczej i formacyjnej dzieci i młodzieży, np. harcerstwo	27%	25%
	Inne działania o charakterze edukacyjnym lub wychowawczym	23%	25%
	Prowadzenie szkół podstawowych lub średnich	12%	9%
	Rozwój szkolnictwa wyższego, działania edukacyjne skierowane do studentów	10%	9%
	Edukacja i opieka przedszkolna, prowadzenie przedszkoli	8%	10%
kultura i sztuka	Organizacja lokalnych wydarzeń kulturalnych - świąt, festiwali, festynów	63%	64%
	Animacja i edukacja kulturalna	60%	51%
	Podtrzymywanie zwyczajów, praktyk oraz tradycji lokalnych i regionalnych, kultura ludowa	55%	47%
	Działalność muzyczna	43%	32%
	Sztuki plastyczne, malarstwo, rzeźba, fotografia, architektura, wzornictwo itp.	43%	32%
	Środki masowego przekazu, produkcja telewizyjna lub radiowa, wydawanie czasopism lub książek	33%	24%
	Ochrona zabytków i miejsc pamięci narodowej, podtrzymywanie tradycji narodowych	32%	32%
	Działalność teatralna, taniec	31%	30%
	Działalność filmowa	19%	12%
	Inna działalność w dziedzinie kultury i sztuki	15%	10%

	Prowadzenie ośrodka kultury, biblioteki, muzeum	14%	13%
usługi socjalne, pomoc społeczna	Działania wspomagające rodziny (w tym osoby samotnie wychowujące dzieci) niewydolne wychowawczo, znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej, pomoc rodzinom wielodzietnym, interwencje w przypadku przemocy w rodzinie	53%	49%
	Inna niż medyczna pomoc osobom niepełnosprawnym	53%	47%
	Wsparcie dla dzieci i młodzieży (zaniedbanej, z rodzin ubogich, dzieci ulicy), opieka nad nimi	46%	46%
	Pomoc osobom starszym	42%	34%
	Pomoc osobom skrajnie ubogim	32%	36%
	Zorganizowana dystrybucja darów rzeczowych, odzieży i żywności (w tym np. Banki Żywności) oraz wsparcia finansowego (pożyczki, zasiłki etc.)	27%	22%
	Inna niż medyczna pomoc osobom chorym	23%	22%
	Pomoc osobom uzależnionym lub ich bliskim, profilaktyka uzależnień	19%	28%
	Prowadzenie lub wspieranie domów dziecka, rodzin zastępczych, usługi adopcyjne, pomoc sierotom	17%	17%
	Inne działania w zakresie usług socjalnych i pomocy społecznej	17%	13%
	Pomoc uchodźcom	9%	4%
	Pomoc osobom bezdomnym, w tym prowadzenie schronisk	4%	12%
	Pomoc ofiarom klęsk żywiołowych i wypadków losowych w Polsce	4%	7%
	Pomoc więźniom, pomoc postpenitencjalna, resocjalizacja	1%	7%
ochrona zdrowia	Promocja zdrowia, profilaktyka i edukacja zdrowotna	91%	76%
	Rehabilitacja i terapia - prowadzenie lub wsparcie finansowe; opieka długoterminowa (zakłady opiekuńcze, hospicja)	44%	51%
	Prowadzenie interwencji kryzysowej lub wsparcia psychologicznego	24%	30%
	Inne działania w dziedzinie ochrony zdrowia	18%	14%
	Opieka szpitalna lub ambulatoryjna (przychodnie, poradnie, gabinety), badania medyczne (np. RTG, EKG, mammografia etc.)	16%	11%
	Ratownictwo medyczne	13%	5%
	Dystrybucja lub wsparcie finansowe zakupu leków, materiałów i sprzętu medycznego	10%	25%
	Krwiodawstwo	5%	3%
rozwój lokalny	Animowanie działań wspólnot lokalnych, działania sąsiedzkie, samopomoc sąsiedzka	60%	69%
	Lokalny rozwój ekonomiczny, rozwój lokalnej przedsiębiorczości lub infrastruktury finansowej, usługi finansowe/doradcze dla przedsiębiorstw	42%	32%
	Rozwój terenów miejskich, ruchy miejskie	31%	22%
	Rozwój terenów wiejskich, rolnictwa	29%	39%
	Rozwój lokalnej infrastruktury technicznej - drogi, transport, wodociągi, telefonizacja, upowszechnianie	27%	19%

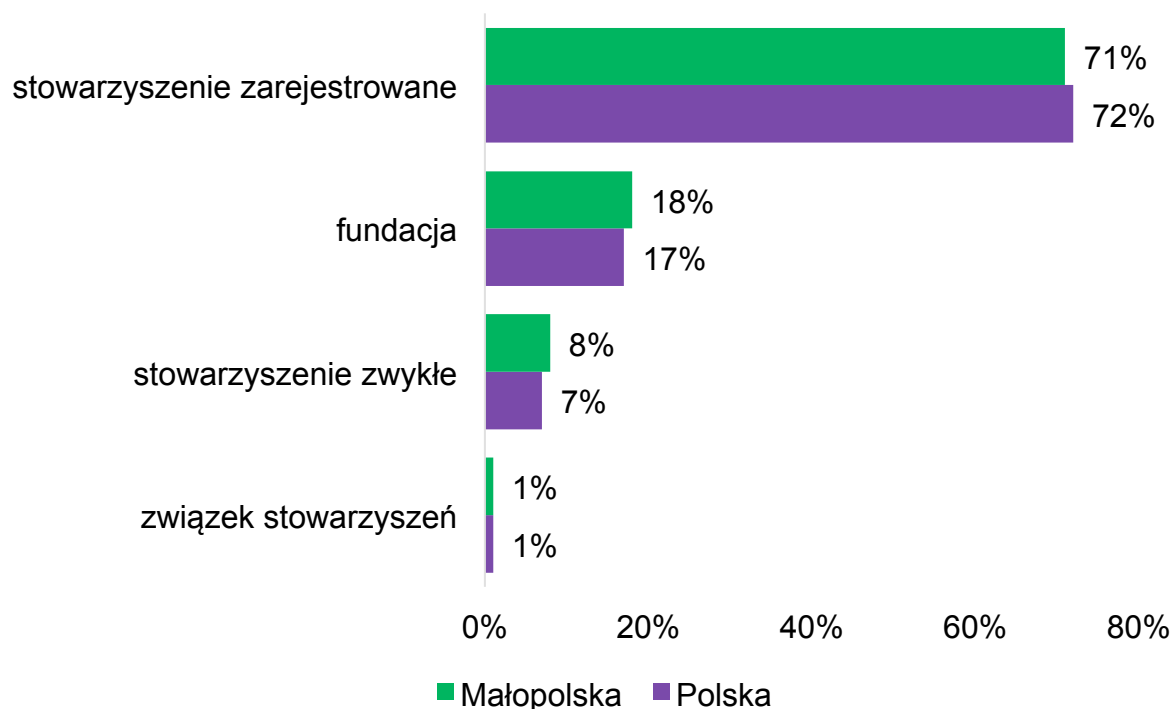
dostępu do Internetu etc.		
Instytucje wzajemnościowe, spółdzielcze, przedsiębiorstwa ekonomii społecznej	13%	13%
Mieszkalnictwo, budownictwo w tym budownictwo socjalne	13%	5%
Inne działania w dziedzinie rozwoju lokalnego	6%	10%

2. Podstawowe informacje o organizacjach pozarządowych działających w województwie małopolskim

2.1. Forma prawna małopolskich organizacji pozarządowych

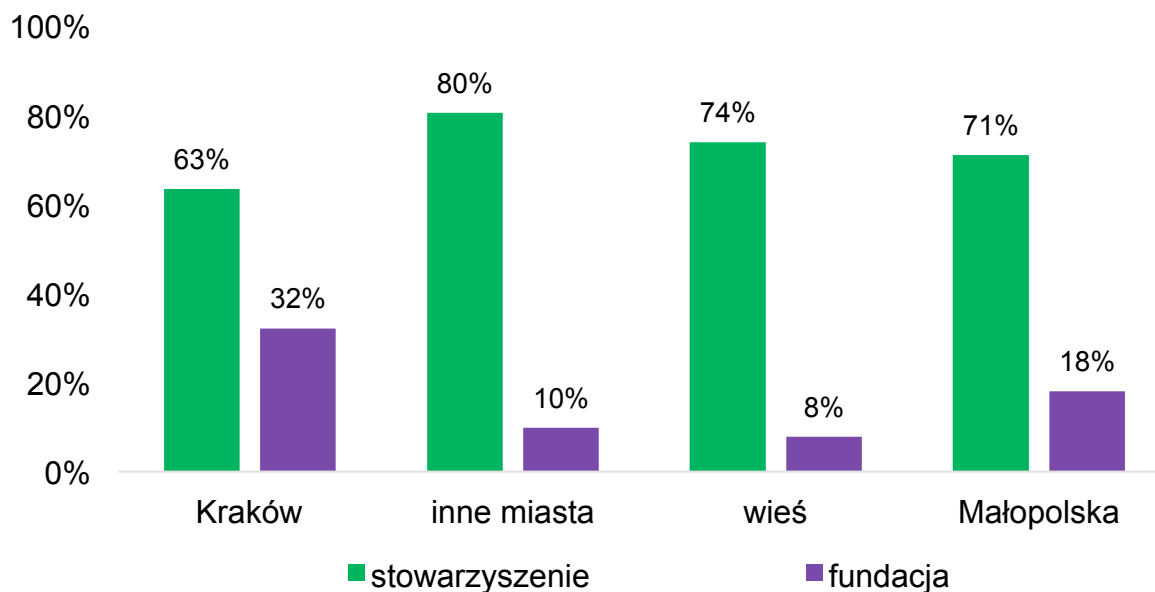
Struktura form prawnych organizacji województwa małopolskiego i organizacji w całym kraju jest niemal identyczna. Tak jak i w całej Polsce, tak w województwie małopolskim, najpowszechniejszą formą prawną organizacji pozarządowych jest stowarzyszenie – na terenie województwa małopolskiego stowarzyszenia stanowią niemal taki sam odsetek jak w całym kraju – odpowiednio 71% i 72%. Fundacje stanowią 18% organizacji działających w regionie małopolskim oraz 17% w całej Polsce. Stowarzyszeń zwykłych funkcjonuje 8% w województwie małopolskim i 7% w skali kraju. Po 1% podmiotów pozarządowych w regionie małopolskim i w całej Polsce stanowią związki stowarzyszeń.

Wykres 7. Forma prawna organizacji

Proporcja form prawnych, jakie przybierają organizacje pozarządowe, różni się w zależności od wielkości miejscowości. Udział fundacji w sektorze pozarządowym Krakowa jest większy niż w przypadku reszty województwa – w Krakowie stanowią bowiem niemal co trzecią organizację pozarządową (32%). Z kolei w innych miastach regionu oraz na wsi proporcja stowarzyszeń jest większa, niż w stolicy województwa.

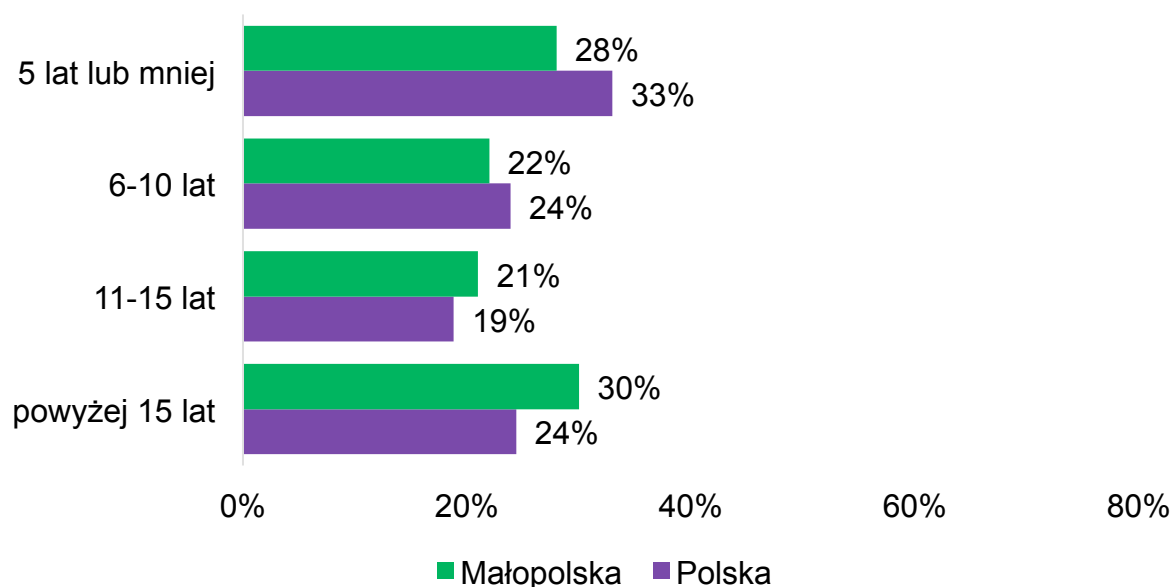
Wykres 8. Forma prawna organizacji wśród organizacji działających w Krakowie, innych miastach oraz na wsi

2.2. Staż działania małopolskich organizacji pozarządowych

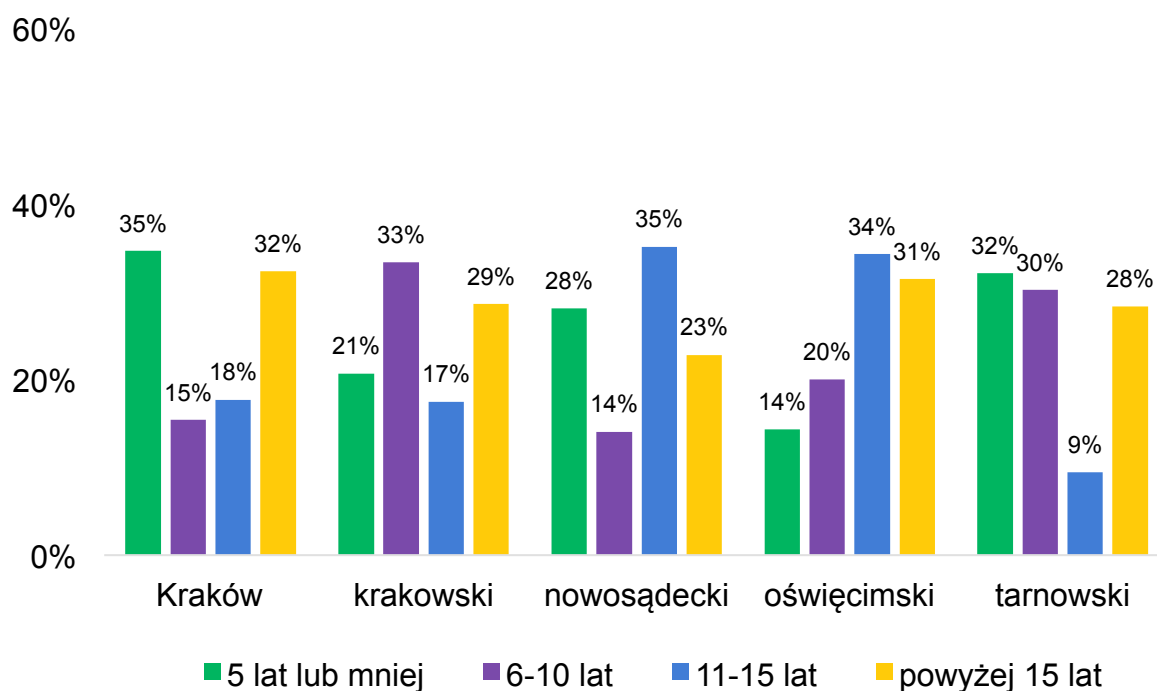
Małopolski sektor pozarządowy jest nieco „starszy” niż sektor ogólnopolski. Świadczy o tym większy niż w całej Polsce udział organizacji z najdłuższym, ponad 15-letnim stażem działania. W województwie małopolskim stanowią one 30% wszystkich organizacji, podczas gdy w całej Polsce 24%. Wśród małopolskich organizacji niższy jest też odsetek organizacji „najmłodszych”, działających nie więcej niż 5 lat: stanowią 28% małopolskiego sektora, podczas gdy w skali całego kraju organizacje z tak krótkim stażem działania stanowią 33% sektora.

Wykres 9. Staż działania organizacji

Analizując „wiek” działania organizacji w poszczególnych podregionów zauważamy, że „najstarsze” są stowarzyszenia i fundacje z podregionu oświęcimskiego (14% to organizacje z co najwyżej 5-letnim stażem, z 65% to organizacje działające dłużej niż 10 lat). „Najmłodszy” z kolei jest sektor w podregionie tarnowskim, gdzie 31% organizacji działa nie dłużej niż 5 lat, a kolejne 30% między 6 a 10 lat. Ponad jedna trzecia organizacji o najkrótszym stażu działania jest też w samym Krakowie, ale tam organizacje funkcjonujących między 6 a 10 lat jest tylko 15%.

Wykres 10. Staż działania organizacji w podregionach

Nie obserwujemy istotnego statystycznie zróżnicowania „wieku” małopolskich organizacji wewnątrz grup wyróżnionych ze względu na lokalizację organizacji (Kraków, inne miasta, wieś) oraz obszar specjalizacji.

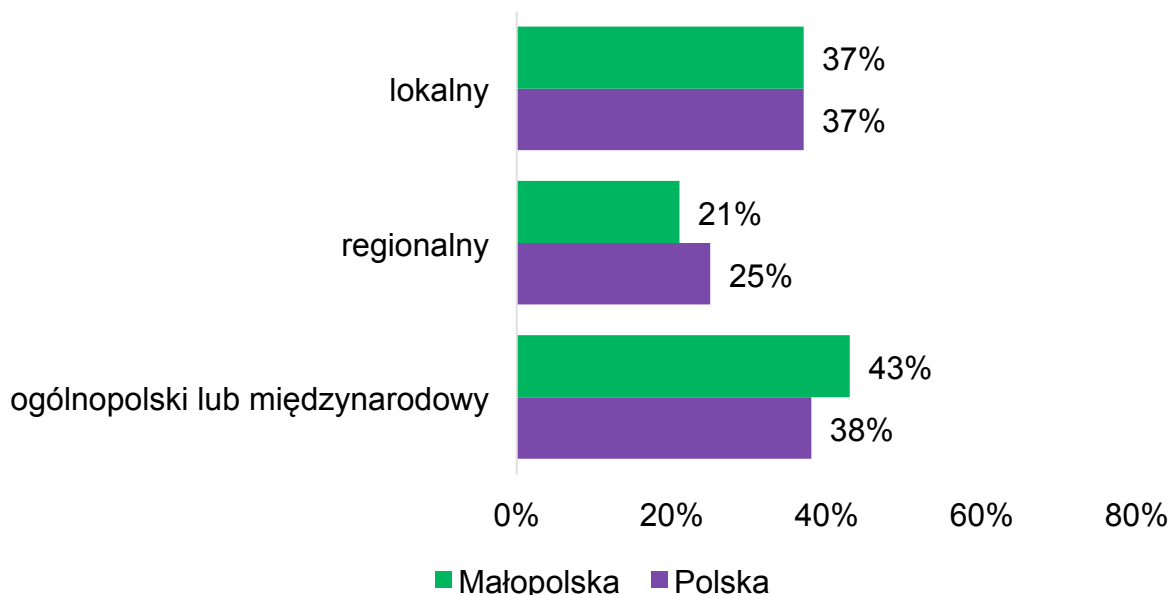
2.3. Zasięg działania małopolskich organizacji pozarządowych

Przyjrzyjmy się skali działania organizacji. Mówiąc o skali lub zasięgu działania mamy na myśli najszerzy wskazany przez organizację zasięg. Oznacza to, że organizacje o zasięgu lokalnym działają wyłącznie w najbliższym sąsiedztwie, gminie lub powiecie, a organizacje o zasięgu regionalnym prowadzą działania na terenie województwa, choć mogą też obejmować nimi sąsiedztwo, gminę czy powiat. Podobnie organizacje działające ogólnopolsko lub międzynarodowo mogą również prowadzić działania w skali lokalnej lub regionalnej.

Ponad jedna trzecia małopolskich organizacji ze swoimi działaniami nie wykracza poza najbliższy obszar: sąsiedztwo, gminę czy powiat. Na tak zdefiniowaną skalę lokalną działa 37% organizacji z województwa małopolskiego oraz dokładnie tyle samo organizacji z całej

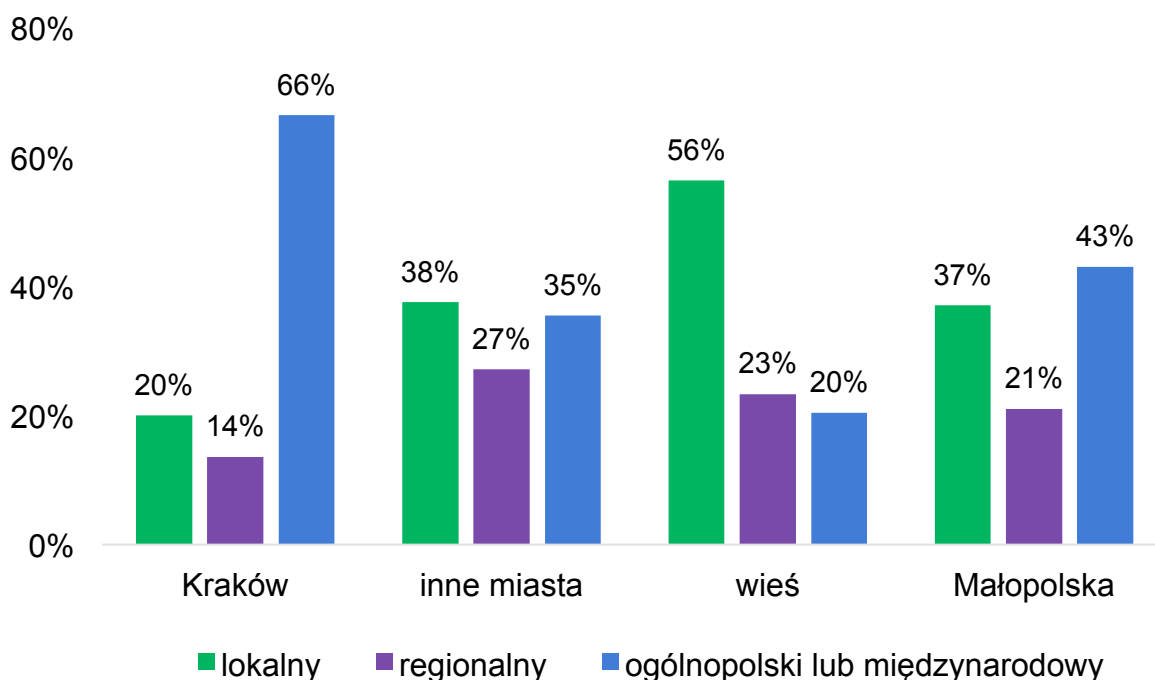
Polski. Z kolei na terenie województwa małopolskiego jest większa proporcja niż w całej Polsce organizacji działających ogólnopolsko lub międzynarodowo – jest to odpowiednio 43% i 38%. Co najwyżej regionalny, czyli wojewódzki zasięg działania, charakteryzuje 21% organizacji z województwa małopolskiego oraz 25% z całej Polski.

Wykres 11. Zasięg działania organizacji

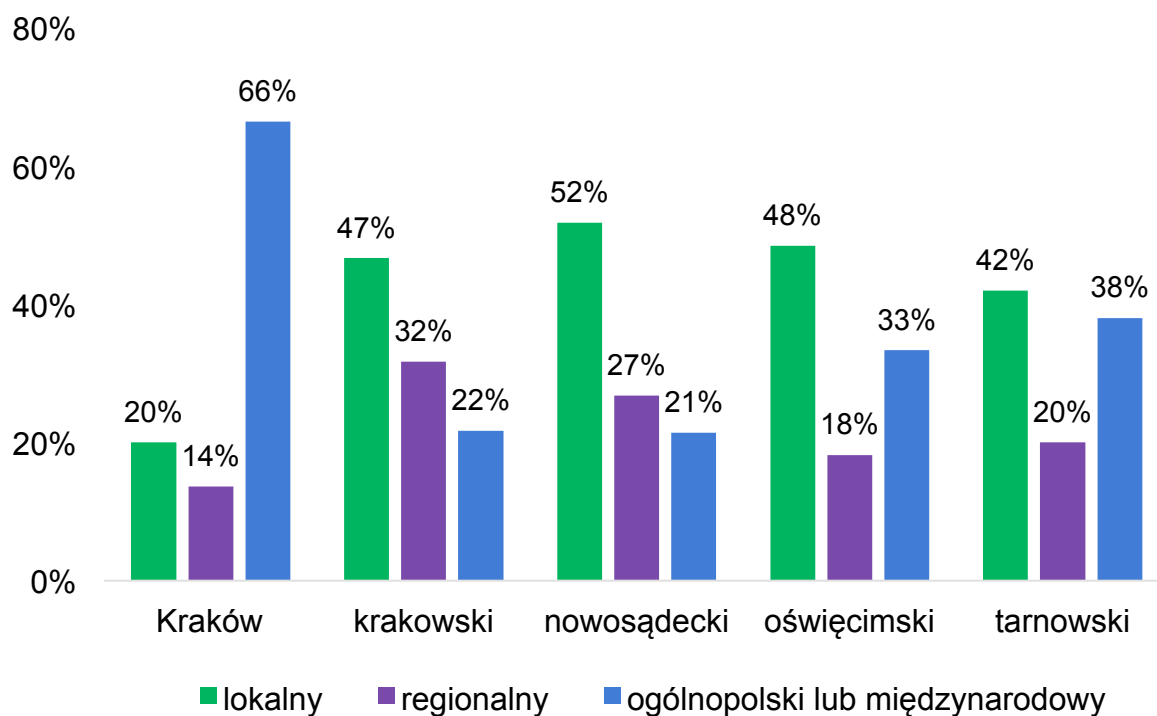
Na zasięg działania organizacji wpływa wielkość miejscowości, w której organizacja jest zlokalizowana. Im większy ośrodek miejski, tym więcej funkcjonuje w nim organizacji, które swoimi działaniami obejmują teren całego kraju, a nawet wychodzą poza jego granice. W Krakowie organizacji o takim szerokim zasięgu jest 66%, podczas gdy na wsiach jedynie 20%. Z kolei na terenach wiejskich ponad połowa organizacji działa tylko i wyłącznie na skalę lokalną. Tym samym, im większy ośrodek miejski, tym rzadziej są spotykane organizacje o wyłącznie lokalnym zasięgu działania. Na wsiach organizacji skupiających swoje działania wyłącznie na terenie sołectwa, gminy czy powiatu jest 56%, a w Krakowie – 20%. Tak więc struktura zasięgu działania organizacji w Krakowie przedstawia się niemal odwrotnie niż w małopolskich wsiach. W innych miastach województwa małopolskiego odsetek organizacji działających lokalnie, regionalnie oraz ogólnopolsko lub międzynarodowo jest bardziej wyrównany. Szczegółowe dane na temat skali działania małopolskich organizacji przedstawia Wykres 12.

Wykres 12. Zasięg działania organizacji działających w Krakowie, innych miastach oraz na wsi

Jeśli spojrzymy na zróżnicowanie skali działania organizacji w podregionach województwa małopolskiego to zobaczymy, że opisany wyżej wpływ wielkości miejscowości, w której organizacja jest zlokalizowana, ma tu kluczowe znaczenie – Kraków wyróżnia się bowiem na tle całego województwa bardzo wysokim odsetkiem organizacji działających ogólnopolsko lub międzynarodowo oraz niskim odsetkiem organizacji działających lokalnie. Struktura skali działania organizacji w podregionie krakowskim oraz nowosądeckim jest zbliżona: około połowa organizacji działa wyłącznie lokalnie, a co czwarta na najszerszą możliwą skalę. Z kolei w podregionie oświęcimskim i tarnowskim udział organizacji o zasięgu ogólnopolskim lub ponadnarodowym jest większy niż organizacji działających regionalnie. Szczegółowe dane na temat skali działania małopolskich organizacji w podziale na podregiony województwa prezentuje Wykres 13.

Wykres 13. Zasięg działania organizacji w podregionach

2.4. Formy (praktyki) działania małopolskich organizacji pozarządowych na tle ogólnopolskim

Organizacje pozarządowe swoje działania mogą realizować poprzez różnorodne formy. Najbardziej popularną praktyką działania małopolskich organizacji jest organizowanie wydarzeń, np. koncertów, festynów czy zawodów, robi to 67% organizacji z regionu. Drugie pod względem popularności działanie, czyli bezpośrednio świadczenie usług członkom, podopiecznym lub klientom organizacji podejmuje już mniej niż połowa organizacji, a dokładnie 47%. 39% stowarzyszeń i fundacji z województwa małopolskiego prowadzi działalność informacyjną (mieści się tu także prowadzenie serwisów internetowych). Około jedna trzecia (dokładnie 32%) organizuje debaty, seminaria i konferencje na ważne dla organizacji tematy. Dokładnie co czwarta organizacja (25%) zajmuje się z kolei mobilizowaniem i edukowaniem opinii publicznej dla poparcia działań organizacji, prowadzi kampanie społeczne. Co czwarta (25%) prowadzi też działalność wydawniczą. Współpracę między organizacjami/institucjami w Polsce, np. poprzez inicjowanie wspólnych akcji, spotkań realizuje co piąta organizacja (20%). Taka sama część organizacji (20%) uczestniczy w debatach, sporach z administracją publiczną i samorządem, np. w konsultacjach społecznych, kampaniach, protestach. Mniej niż jedna piąta stowarzyszeń i fundacji z województwa małopolskiego zajmuje się finansowym lub rzeczowym wspieraniem osób indywidualnych (19%), wspiera inne organizacje pozarządowe, np. poprzez szkolenia, konsultacje czy poradnictwo (17%) oraz reprezentuje interesy swoich członków lub podopiecznych (17%). Finansowym wspieraniem innych organizacji lub instytucji zajmuje się 16% organizacji z regionu małopolskiego, po 14% prowadzi badania naukowe oraz organizuje wzajemną

pomoc członkom organizacji. Najmniej popularne działania małopolskich organizacji to animacja współpracy międzynarodowej między organizacjami i instytucjami (12%), rzecznictwo i lobbing na rzecz zmian o charakterze systemowym (8%) oraz kontrola działań administracji publicznej (6%).

Powszechność różnych form działań wśród organizacji z całej Polski w wielu przypadkach jest zbliżona do tej w województwie małopolskim. Uwagę zwraca jednak mniejsza aktywność małopolskich organizacji w zakresie bezpośredniego świadczenia usług podopiecznym lub klientom organizacji (różnica 9 pkt. procentowych), reprezentowania i rzecznictwa interesów członków, podopiecznych lub klientów organizacji (różnica 9 pkt. procentowych) oraz organizowania grup samopomocowych, wsparcia członków organizacji (różnica 8 pkt. procentowych).

Jeśli spojrzymy na statystykę liczby podejmowanych przez organizacje działań (przy uwzględnieniu opisanej powyżej listy 17 możliwych form działań) to okaże się, że dla organizacji z regionu małopolskiego oraz z całej Polski jest ona taka sama. Połowa organizacji z terenu Małopolski i całego kraju realizuje swoje działania poprzez praktykowanie jednej, dwóch lub trzech form działań. Pozostała część działa poprzez cztery lub więcej różnorodnych form.

Podejmowanie poszczególnych form działań przez małopolskie organizacje oraz organizacje z terenu całej Polski prezentuje Wykres 14.

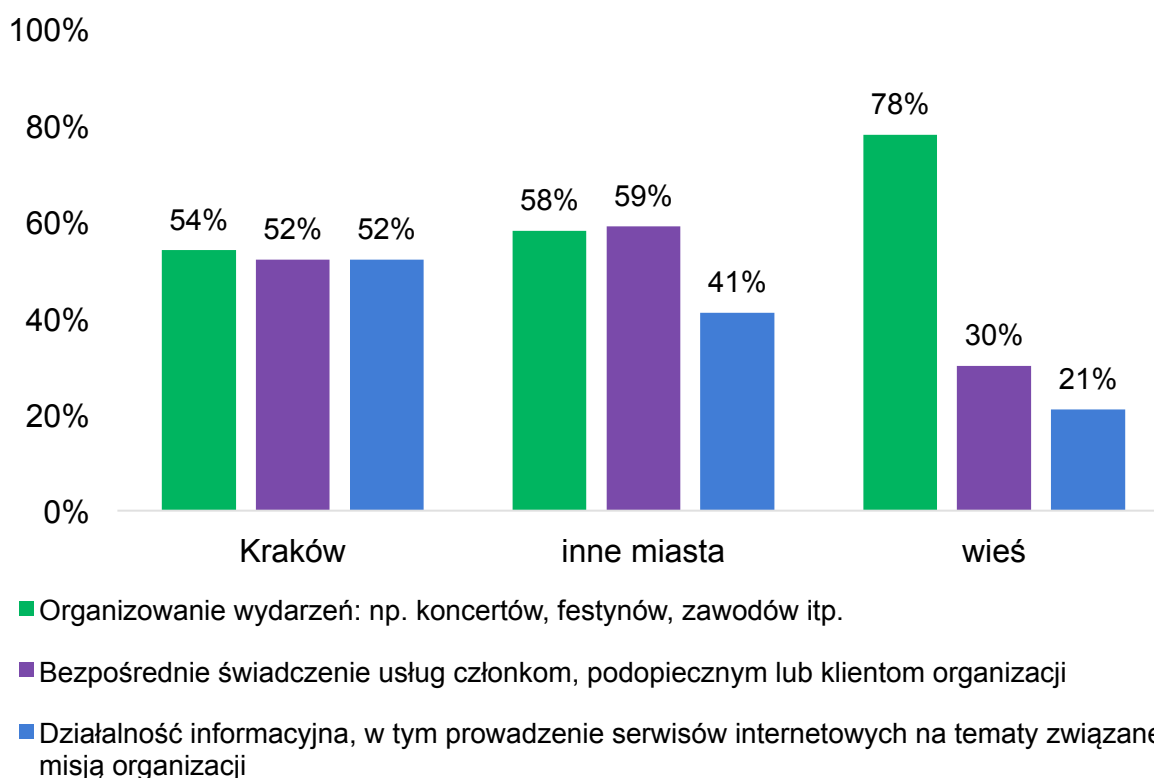
Wykres 14. Formy (praktyki) działania organizacji

Przyjrzyjmy się zróżnicowaniu organizacji działających w Krakowie, innych miastach województwa oraz na wsi w odniesieniu do trzech najbardziej popularnym form działań. Stowarzyszenia i fundacje zlokalizowane w stolicy województwa niemal tam samo często zajmują się organizowaniem wydarzeń, bezpośrednim świadczeniem usług podopiecznym oraz działalnością informacyjną. Z kolei w pozostałych miastach regionu przy nieco wyższej niż w Krakowie popularności organizacji wydarzeń przez stowarzyszenia i fundacje oraz bezpośredniego świadczenia usług członkom i klientom, zdecydowanie mniej powszechne jest prowadzenie działalności informacyjnej. Natomiast na wiejskich terenach województwa małopolskiego działanie organizacji polegające na organizacji wydarzeń takich jak festyny czy koncerty jest zdecydowanie dominujące – prowadzi ją ponad 2,5-krotnie więcej organizacji niż bezpośrednio świadczy usługi swoim członkom lub podopiecznym oraz niemal 4-krotnie więcej niż prowadzi działalność informacyjną.

Dane te pokazują, że organizacje z Krakowa i innych miast działają najbardziej wielotorowo, szeroko korzystają z różnorodnych form pracy. Z kolei organizacje wiejskie stosują mniej urozmaicone formy działań.

Wykres 15. Formy (praktyki) działania organizacji wśród organizacji działających w Krakowie, innych miastach oraz na wsi

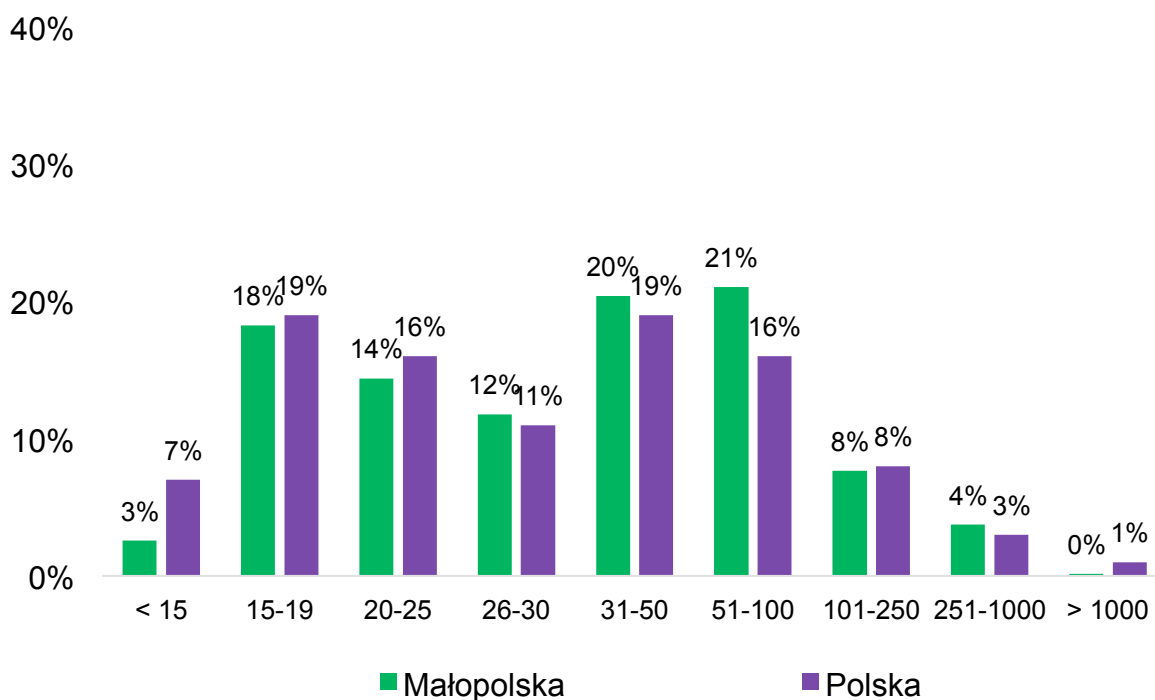
Nie obserwujemy istotnie statystycznego zróżnicowania form prowadzonych działań w poszczególnych podregionach województwa małopolskiego.

3. Potencjał ludzki organizacji pozarządowych w województwie małopolskim

3.1. Członkostwo w małopolskich stowarzyszeniach

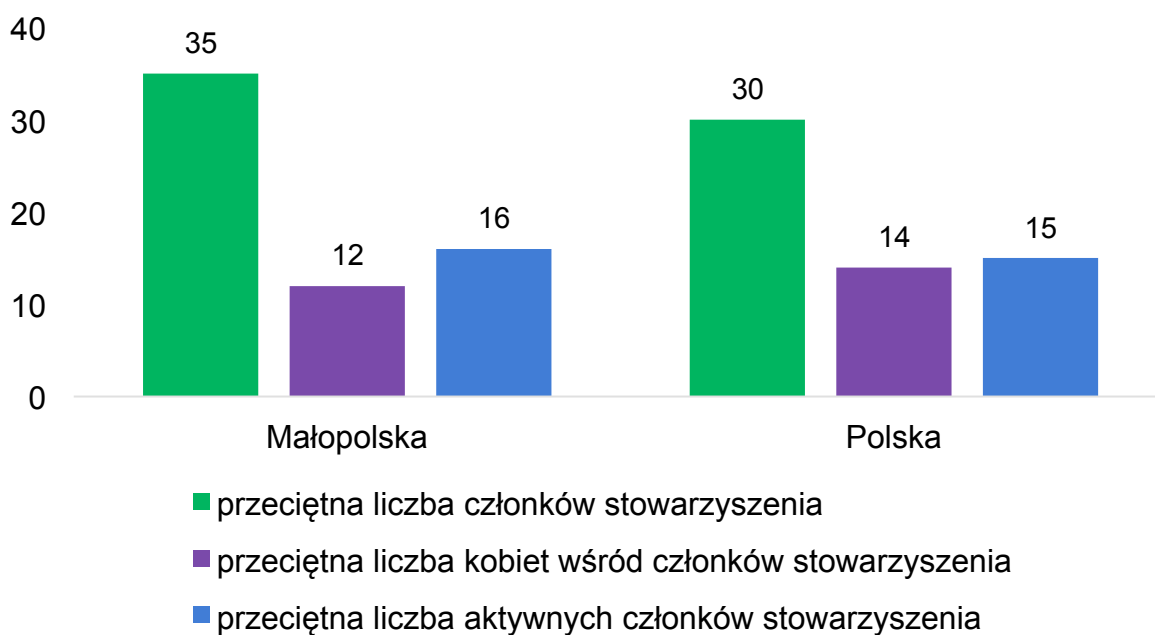
Członkostwo w organizacjach pozarządowych dotyczy tylko stowarzyszeń, więc nimi zajmujemy się w rozdziale 3.1. Przeciętne polskie stowarzyszenie zrzesza 30 osób, przy czym w 2010 roku było ona bardziej liczne i zrzeszało 35 osób. Od kilku lat obserwujemy więc trend spadkowy jeśli chodzi o liczebność polskich stowarzyszeń. Stowarzyszenia z terenu województwa małopolskiego w 2016 roku skupiały więcej osób niż te z terenu całej Polski: w 2016 roku liczyły tyle, ile stowarzyszenia z całej Polski w 2010 roku. Przeciętne małopolskie stowarzyszenie liczy zatem 35 osób, nie jesteśmy jednak w stanie stwierdzić, czy trend spadkowy jeśli chodzi o wielkość bazy członkowskiej organizacji, dotyczy organizacji małopolskich w podobnym stopniu (jeśli w ogóle) co organizacji z całej Polski, gdyż analiza liczebności stowarzyszeń regionu małopolskiego prowadzona jest po raz pierwszy.

Wykres 16. Liczba członków stowarzyszeń

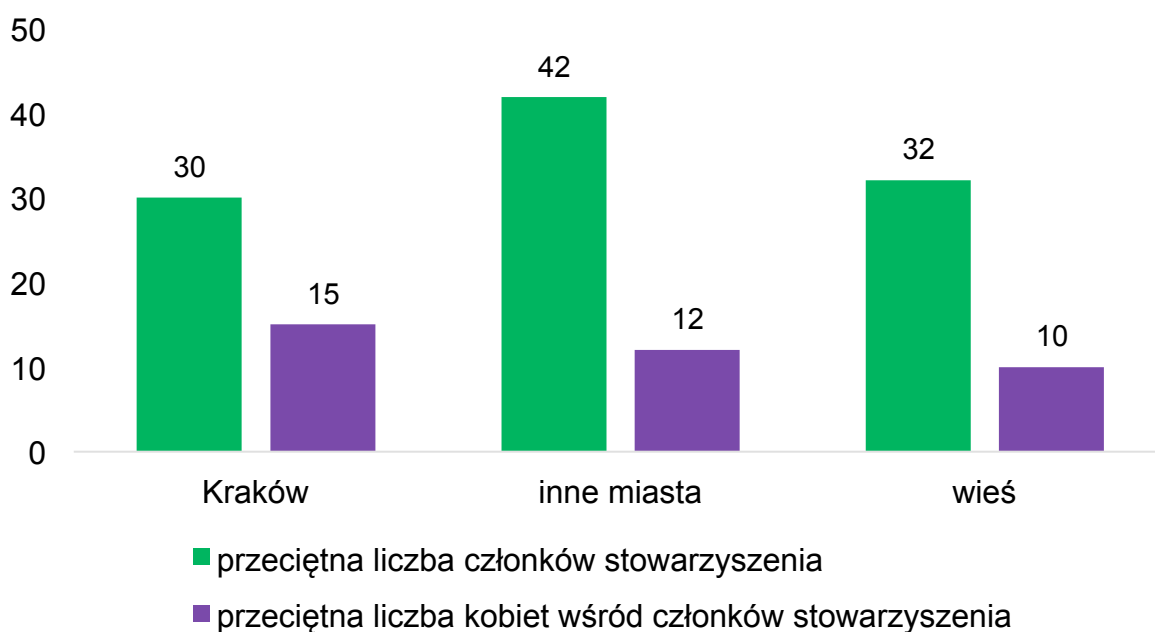
Choć małopolskie stowarzyszenia wyróżniają się na tle ogólnopolskim pod względem wielkości bazy członkowskiej, to sytuacja wygląda odwrotnie w przypadku liczby zrzeszonych kobiet. W przeciętnym polskim stowarzyszeniu jest ich 47%, a w małopolskim – 41%. Mniejszy odsetek członków jest też aktywnie zaangażowanych w życie organizacji. W całej Polsce jest to 48%, na terenie województwa małopolskiego – 45% osób. Oznacza to, że przeciętne małopolskie stowarzyszenie liczy 35, w tym 12 kobiet, a 16 spośród zrzeszonych osób aktywnie włącza się w życie stowarzyszenia.

Wykres 17. Przeciętna liczba wszystkich członków, kobiet oraz aktywnych członków stowarzyszeń

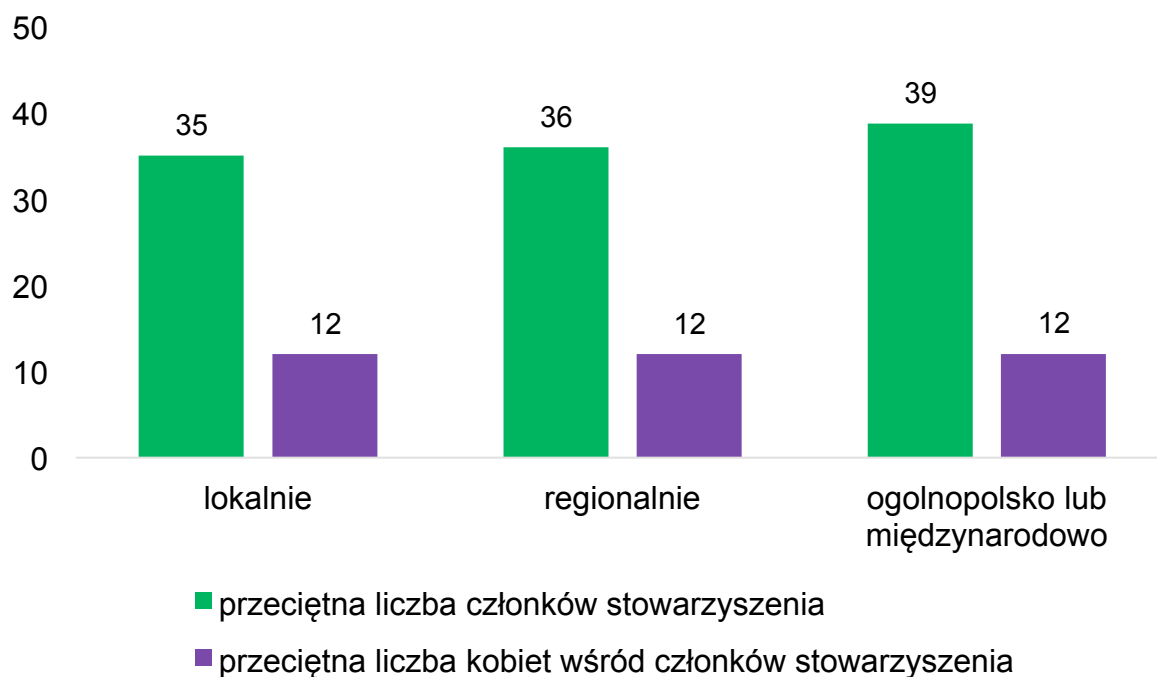
Wielkość bazy członkowskiej przeciętnego stowarzyszenia jest różna zależności od wielkości miejscowości, w której organizacja jest zlokalizowana. Okazuje się, że najmniej liczne są krakowskie organizacje, skupiając 30 osób (w tym 50% kobiet). Z kolei stowarzyszenia z innych miast województwa zrzeszają aż 42 osoby, choć udział kobiet jest w nich najniższy – wynosi tylko 29%. Przeciętne wiejskie stowarzyszenie z terenu województwa małopolskiego jest nieco bardziej liczne niż stowarzyszenie z Krakowa, ale jest dużo bardziej zmaskulinizowane: liczy 32 osoby, w tym tylko 31% kobiet.

Wykres 18. Przeciętna liczba wszystkich członków stowarzyszeń oraz zrzeszonych kobiet wśród organizacji działających w Krakowie, innych miastach oraz na wsi

Przeciętna liczba osób zrzeszonych w stowarzyszeniach jest też zróżnicowana, jeśli pod uwagę weźmiemy organizacje działające na różną skalę. Największy potencjał mobilizacyjny mają organizacje działające ogólnopolsko lub międzynarodowo – zrzeszają przeciętnie 39 osób, choć tylko 34% kobiet. Stowarzyszenia działające wyłącznie lokalnie, czyli na skalę najbliższego sąsiedztwa, gminy lub powiatu skupiają przeciętnie 35 osób, w tym 31% kobiet.

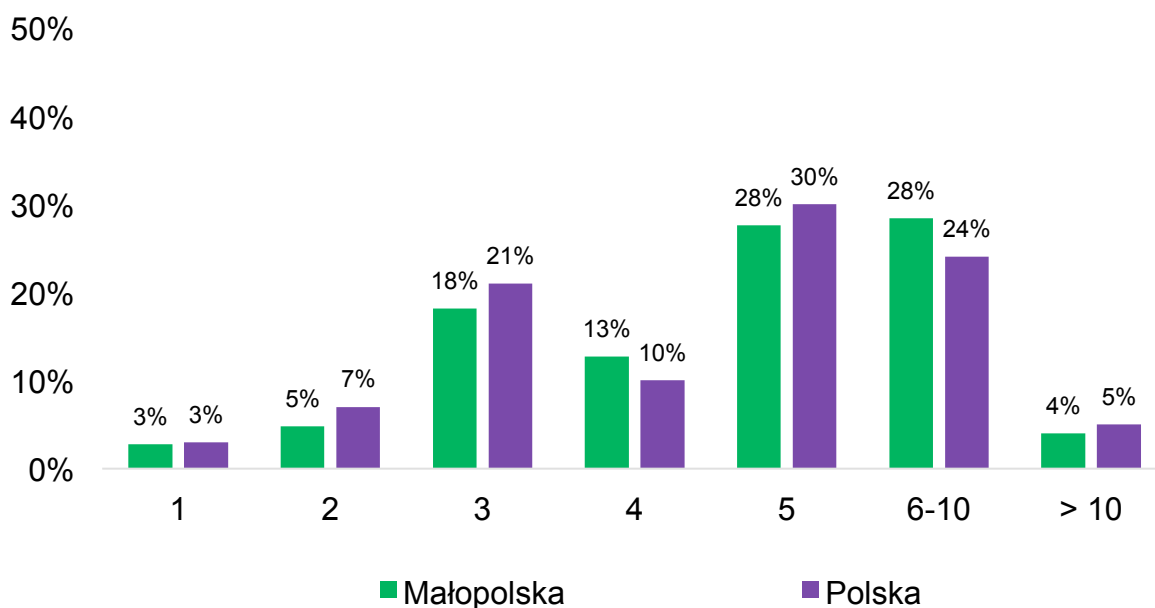
Wykres 19. Liczba członków stowarzyszeń wśród organizacji działających na różną skalę

3.2. Zarządy małopolskich organizacji pozarządowych

Podobnie jak w całej Polsce, tak i w województwie małopolskim, zarząd przeciętnej organizacji liczy 5 osób, w tym 2 kobiety. Zarządy 5-osobowe są też najczęściej występującymi, zarówno w całej Polsce, jak i na terenie województwa małopolskiego (tak liczne zarządy ma 28% organizacji). Małe, co najwyżej 3-osobowe zarządy występują rzadziej na terenie województwa małopolskiego niż w całej Polsce, odpowiednio w przypadku 26% i 31% organizacji. Z kolei ponad 6-osobowe ciała zarządcze ma 32% małopolskich o 29% ogólnopolskich organizacji.

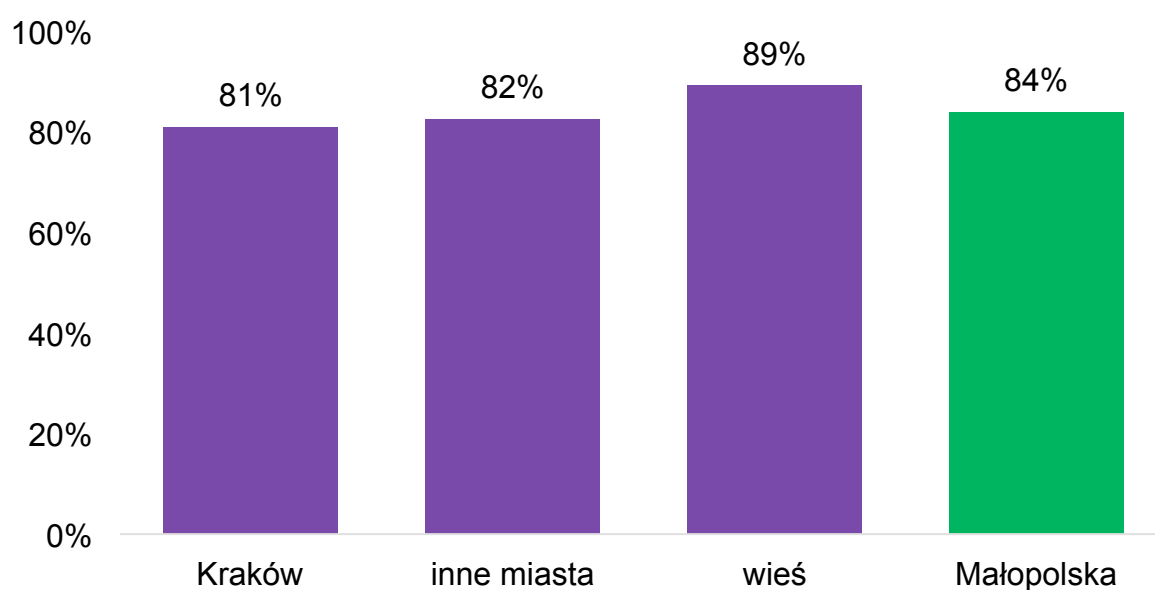
Wykres 20. Liczebność zarządów organizacji

Jeśli pod uwagę weźmiemy poziom aktywności wśród członków zarządów organizacji to okaże się, że jest ona na podobnym poziomie w województwie małopolskim, jak i w całej Polsce, wynosi odpowiednio 84% i 86%.

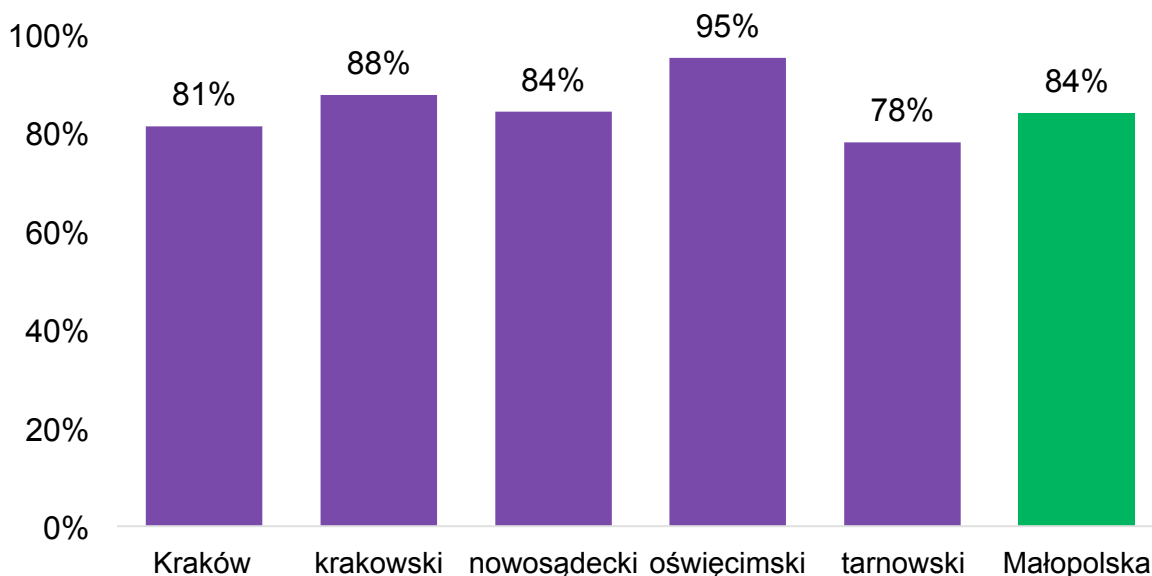
Poziom aktywności członków zarządów jest różny w zależności od wielkości miejscowości, w której organizacja jest zlokalizowana. Najaktywniejszych członków zarządów mają organizacje z małopolskich wsi, gdzie 89% członków zarządów jest aktywnych. Z kolei w miastach, w tym też w Krakowie, zaangażowanie członków zarządów jest na niższym poziomie – 81-81% osób zasiadających w zarządzie włącza się aktywnie w życie organizacji.

Wykres 21. Aktywność członków zarządu wśród organizacji działających w Krakowie, innych miastach oraz na wsi

Zróznicowany jest też poziom aktywności członków zarządów w poszczególnych podregionach województwa małopolskiego. Największy odsetek aktywnych członków zarządów znajdziemy w podregionie oświęcimskim (95%), a najniższy – tarnowskim (78%). Dane na temat regionalnego zróżnicowania aktywności członków zarządów prezentuje Wykres 22.

Wykres 22. Aktywność członków zarządu organizacji w podregionach

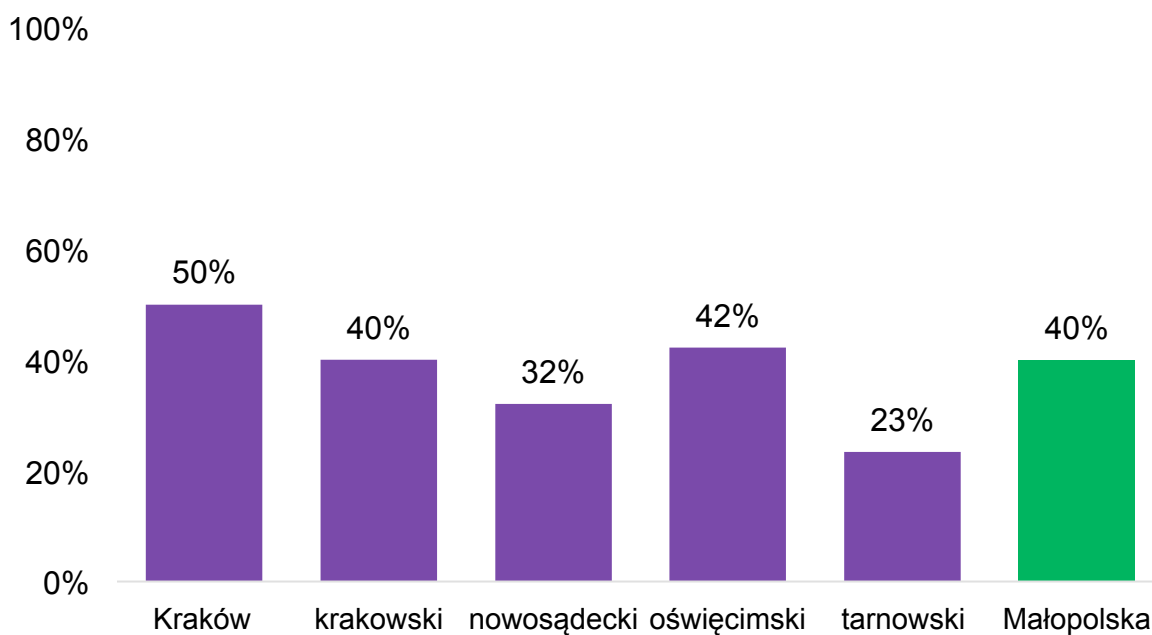

3.3. Profil członka zarządu małopolskiej organizacji pozarządowej

W zarządzie przeciętnej organizacji pozarządowej z województwa małopolskiego zasiada 40% kobiet. Przy 5-osobowym składzie zarządu oznacza to 2 kobiety. W perspektywie ogólnopolskiej kobiety stanowią większą część składów zarządów, bo 47%.

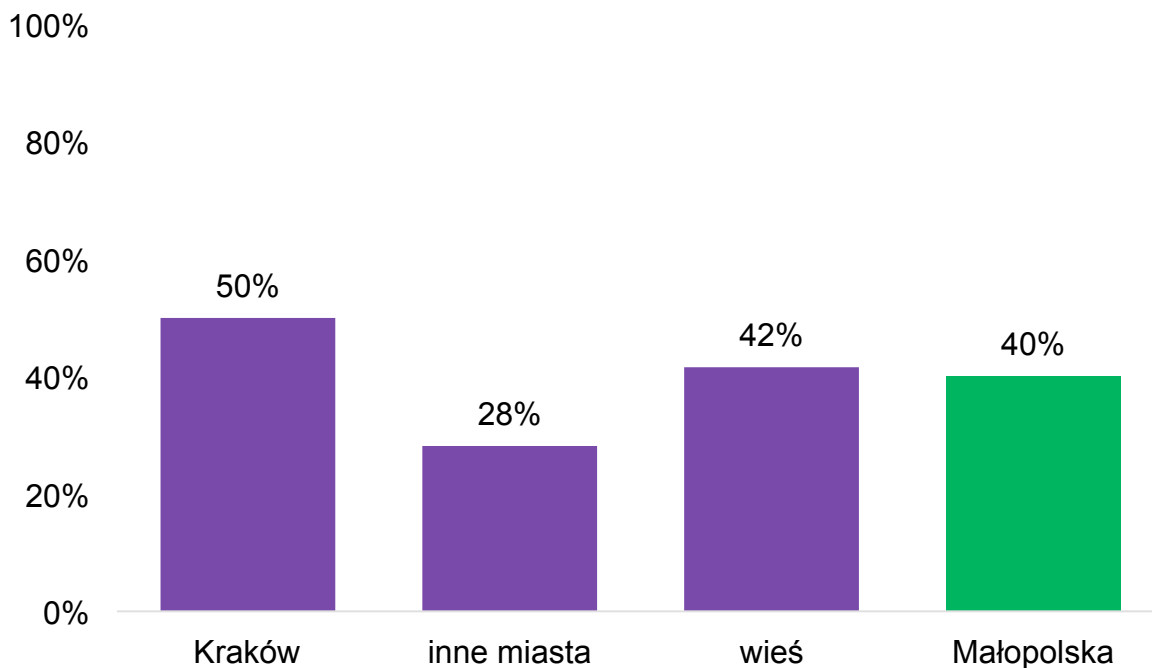
Odsetek kobiet zasiadających w zarządzie organizacji jest różny w różnych podregionach województwa. Najbardziej „równościowe” są zarządy organizacji z Krakowa, gdzie dokładnie połowę składu stanowią kobiety. Z kolei najmniej liczne przedstawicielstwo kobiet zasiada w zarządach organizacji z podregionu tarnowskiego. Informacje na temat odsetka kobiet w zarządach organizacji w poszczególnych podregionach województwa przedstawia Wykres 23.

Wykres 23. Procent kobiet w zarządach organizacji w podregionach

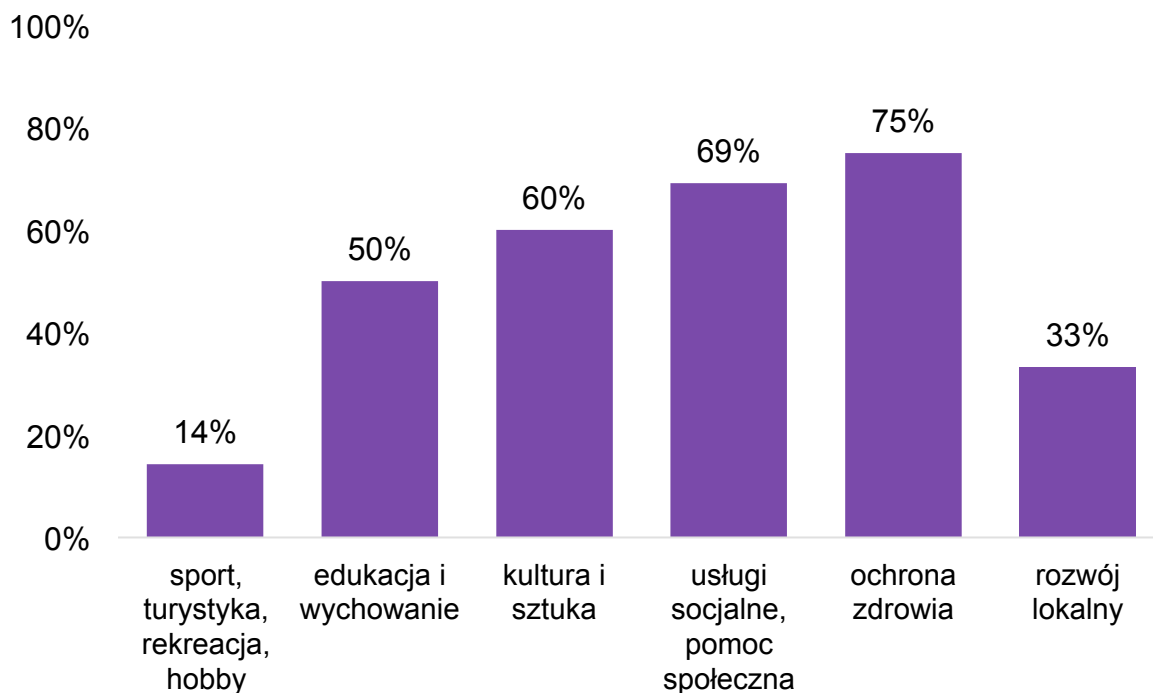
Odsetek kobiet w zarządach jest również zróżnicowany w zależności od wielkości miejscowości, w której organizacja jest zlokalizowana. Najwięcej kobiet działa w zarządach organizacji z Krakowa, gdzie stanowią połowę składu tego organu, najmniej natomiast w innych miastach województwa, gdzie jedynie 28% przedstawicieli zarządu to kobiety.

Wykres 24. Procent kobiet w zarządach małopolskich organizacji wśród organizacji działających w Krakowie, innych miastach oraz na wsi

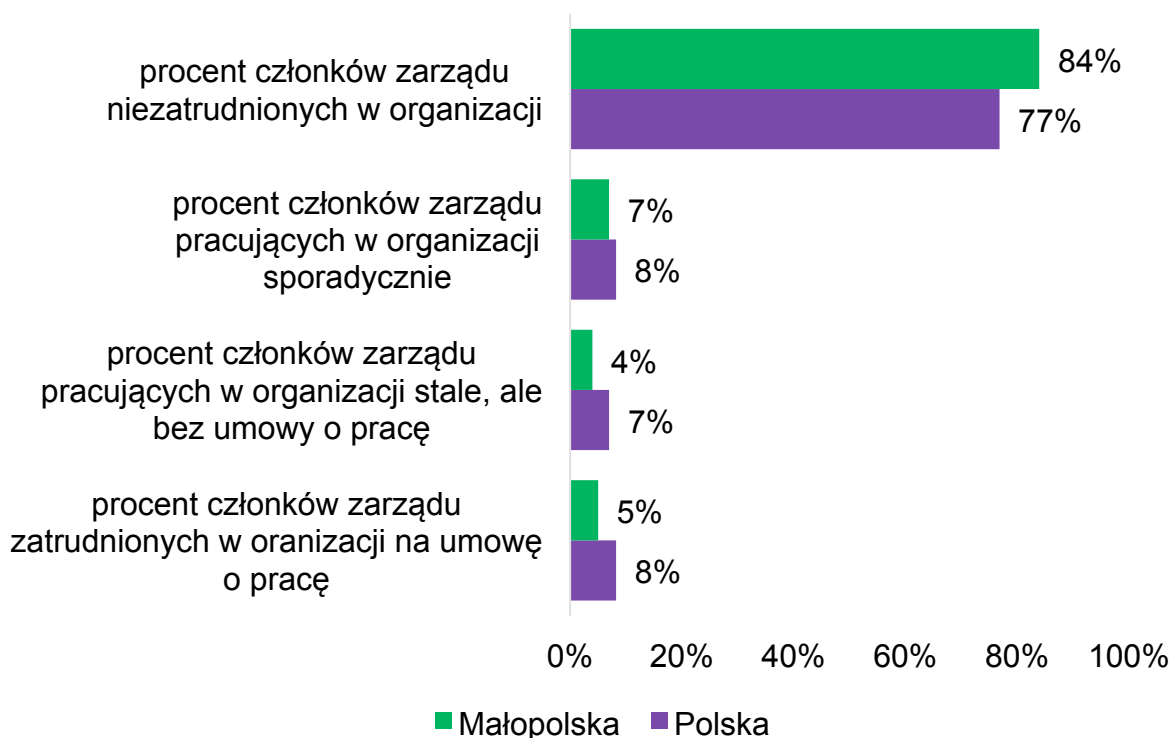
Obserwujemy także silne zróżnicowanie branżowe odsetka kobiet wśród członków zarządów. W największej pod względem liczebności branży sportowej kobiety stanowią zaledwie 14% składu zarządu. Niższy niż przeciętny jest też odsetek kobiet w zarządach organizacji specjalizujących się w rozwoju lokalnym – tam co trzecia osoba z zarządu jest kobietą. Najwięcej kobiet zasiada w organach zarządczych organizacji ochrony zdrowia (75%) oraz organizacji socjalnych (69%). Szczegółowe dane dotyczące odsetka kobiet w małopolskich organizacjach działających w różnych branżach przedstawia Wykres 25.

Wykres 25. Procent kobiet w zarządach małopolskich organizacji różnych branż

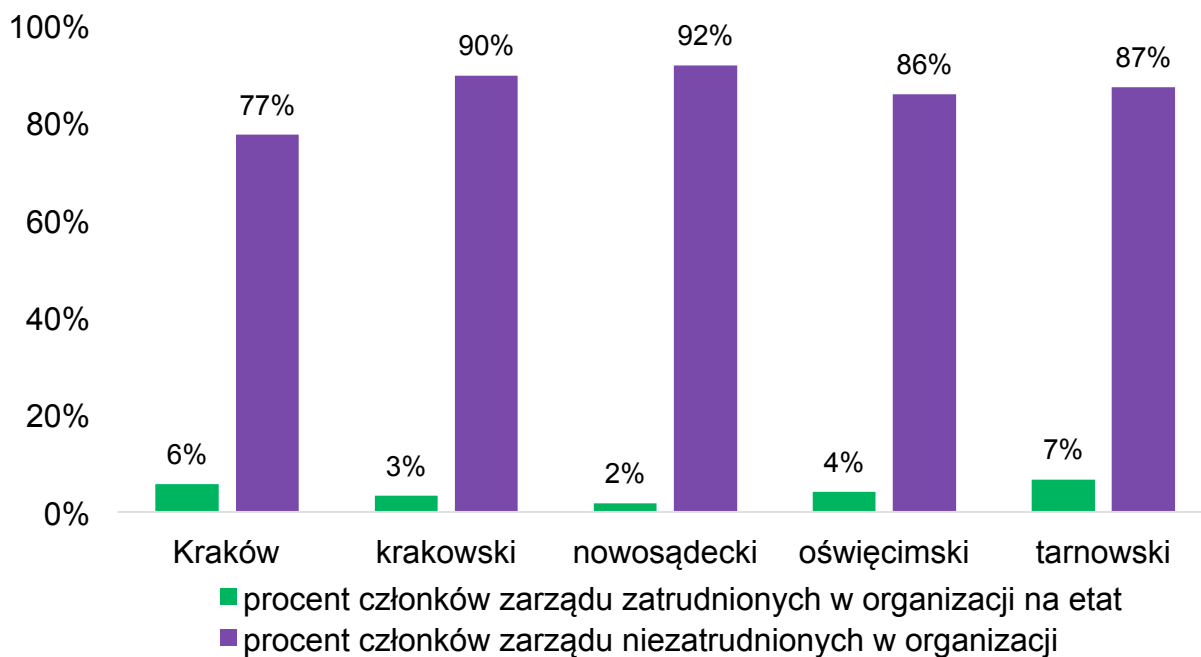
Podobnie jak wśród organizacji z całej Polski, tak i w przypadku organizacji z województwa małopolskiego, zdecydowana większość członków zarządów działa w nim społecznie, choć w regionie małopolskim odsetek społecznych przedstawicieli zarządów jest jeszcze większy. 84% osób zasiadających w zarządach małopolskich organizacji nie jest w żaden sposób zatrudnianych w organizacji, nie pobiera tym samym wynagrodzenia za swoją pracę na rzecz organizacji. W przypadku całej Polski nieco mniej, bo 77% osób z zarządu nie jest w żaden sposób zatrudnionych w organizacji. Oznacza to, że 16% członków zarządów organizacji z regionu małopolskiego oraz 23% z całej Polski jest w jakiś sposób zatrudniona w organizacji. Umowę o pracę posiada 5% członków zarządów małopolskich organizacji, kolejne 4% pracuje w organizacji stale, jednak bez umowy o pracę, czyli np. na powtarzalnych umowach zlecenie, umowach o dzieło czy prowadzi własną działalność gospodarczą, a 7% pracuje w organizacji sporadycznie.

Wykres 26. Zatrudnienie wśród członków zarządów organizacji

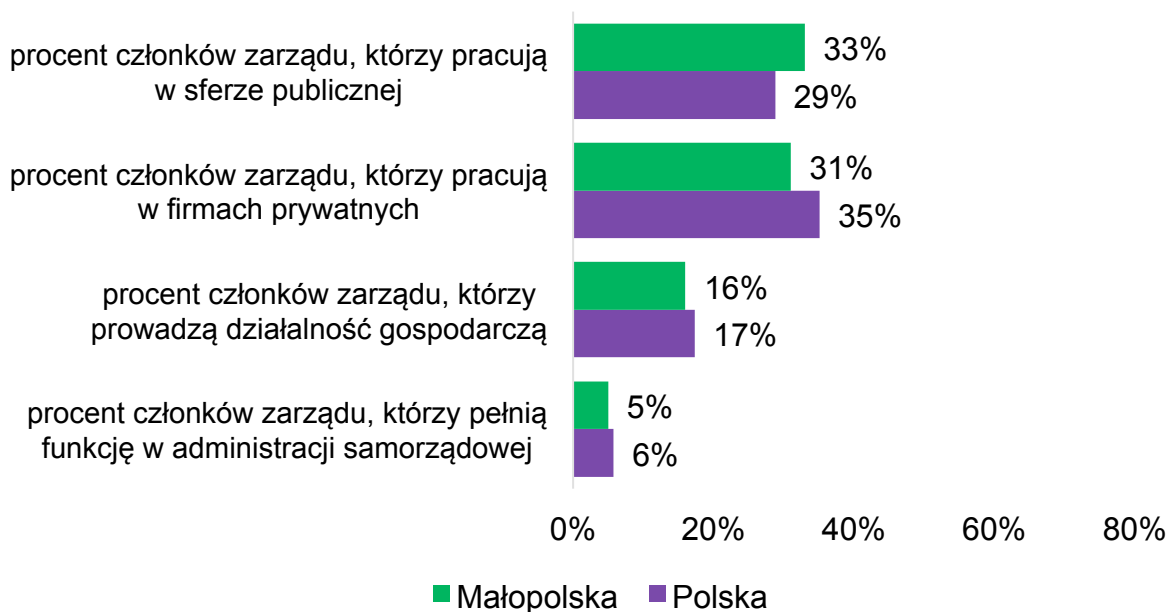
Przyglądając się zatrudnieniu członków zarządów organizacji w poszczególnych podregionach województwa widzimy, że największy odsetek zatrudnionych na podstawie umowy o pracę członków zarządu znajdziemy w podregionie tarnowskim (7%) i w Krakowie (6%). Choć w obu tych podregionach poziom zatrudnienia członków zarządów na umowę o pracę jest podobny, to dostrzegamy istotną różnicę między odsetkiem członków zarządów w ogóle niezatrudnionych w organizacji (na podstawie umowy o pracę lub jakiegokolwiek innej umowy). W Krakowie takich osób jest 77%, czyli o 10 punktów procentowych mniej niż w podregionie tarnowskim. Oznacza to, że w Krakowie częściej niż w podregionie tarnowskim organizacje zatrudniają członków zarządów na umowę zlecenie, umowę o dzieło, lub opłacają pracę członków zarządów prowadzących własną działalność gospodarczą. W skali całego województwa najwięcej niezatrudnionych w organizacji (na podstawie jakiegokolwiek umowy, niekoniecznie umowy o pracę) członków zarządów jest w podregionie nowosądeckim (92%) i krakowskim (90%).

Wykres 27. Zatrudnienie wśród członków zarządów organizacji w podregionach

Analizując sferę zawodową członków zarządów organizacji z regionu małopolskiego i całej Polski widzimy, że przedstawia się ona w sposób do siebie zbliżony. Nieco więcej przedstawicieli zarządów w województwie małopolskim w porównaniu do całej Polski pracuje (obecnie lub w ciągu ostatnich 2 lat) w sferze publicznej, tzn. w szkołach, domach kultury, bibliotekach, ośrodkach pomocy społecznej, urzędach pracy – na terenie województwa małopolskiego jest to 33% członków zarządów, a w całej Polsce 29%. Mniej jest z kolei w małopolskich zarządach osób, które pracują w sektorze biznesu (31% w Małopolsce i 35% w całej Polsce). Podobny jest z natomiast odsetek osób, które prowadzą własną działalność gospodarczą (16% w regionie małopolskim) oraz pracowników administracji samorządowej pełniących funkcję wójta, burmistrza, prezydenta miasta, radnego, członka sejmiku, starosty czy marszałka (5% w regionie małopolskim).

Wykres 28. Sytuacja zawodowa członków zarządów organizacji

Członkowie zarządów małopolskich organizacji nie odróżniają się od tych z całego kraju jeśli chodzi o wykształcenie, aktywność w organach zarządczych innych organizacji czy zasiadanie w zarządzie od początku istnienia organizacji.

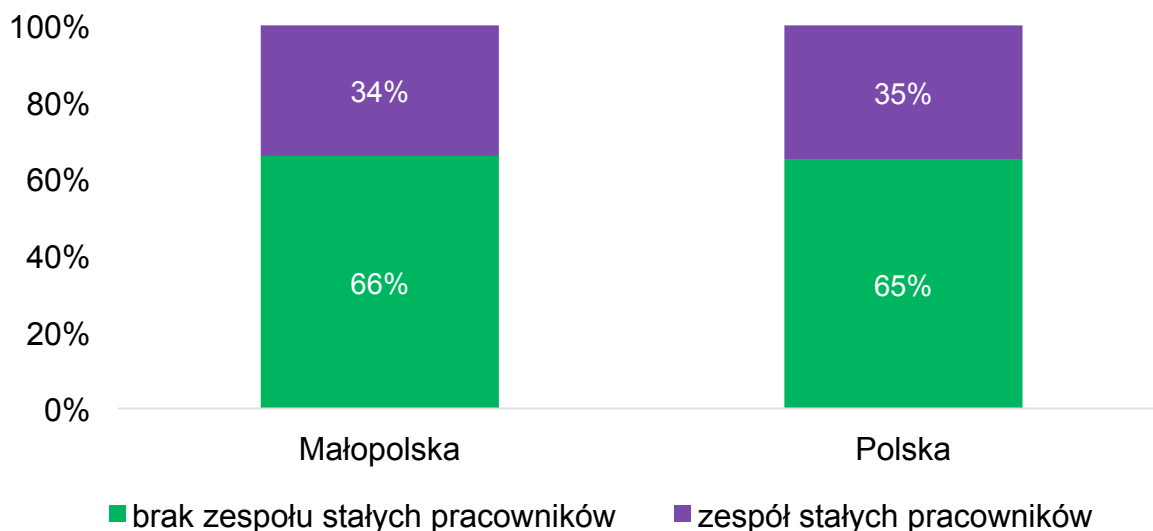
Zarządy małopolskich stowarzyszeń i fundacji są tak samo „wykształcone”, co zarządy ogólnopolskie. Odsetek osób w zarządzie, które posiadają wyższe wykształcenie wynosi po 68% na terenie regionu małopolskiego i całego kraju. Pełnienie funkcji członka zarządu w kilku organizacjach charakteryzuje taką samą część członków zarządów z województwa małopolskiego, co z całej Polski: 16% osób działa jednocześnie w zarządach kilku organizacji. Podobny jest też odsetek przedstawicieli zarządów, którzy zasiadają w tym organie od momentu założenia organizacji – w województwie małopolskim jest to 46%, a w całej Polsce 47% osób z zarządów.

3.4. Zatrudnienie w małopolskich organizacjach pozarządowych

Struktura zatrudnienia wśród organizacji małopolskich wygląda podobnie do struktury zatrudnienia wśród organizacji całego polskiego sektora pozarządowego. Zatrudnianie pracowników (co najmniej jednej osoby) na umowę o pracę jest praktykowane przez 20% organizacji z całej Polski. Taka forma zatrudnienia występuje w przypadku 19% organizacji z terenu regionu małopolskiego. Stałych, regularnych pracowników zatrudnionych na podstawie innych umów niż umowa o pracę nieco częściej mają organizacje z regionu małopolskiego niż z całej Polski, odpowiednio 17% i 15%. Te dwie grupy pracowników – osoby pracujące w organizacji stale i regularnie na podstawie umowy o pracę oraz w oparciu o inne umowy – traktowane łącznie stanowią zespół organizacji. Takim zespołem stałych, regularnych pracowników dysponuje co trzecia (33%) organizacja z województwa

małopolskiego. W skali całego kraju odsetek organizacji posiadających zespół stałych pracowników jest podobny i wynosi 35%.

Wykres 29. Zespół stałych pracowników w organizacjach

Tak samo często w województwie małopolskim co w całej Polsce organizacje posiadają stałych współpracowników, którym organizacja od czasu do czasu lub sporadycznie zleca płatną pracę (przy braku stałego zespołu pracowników). Takich współpracowników ma po 9% organizacji z regionu małopolskiego oraz z całej Polski. Wyłącznie sporadycznie odpłatną pracę zleca 12% stowarzyszeń i fundacji z terenu Małopolski oraz 10% z całej Polski. Organizacji opierających się wyłącznie na pracy społecznej, jest 42% w województwie małopolskim oraz 45% w całym kraju.

Wykres 30. Zatrudnienie w organizacjach

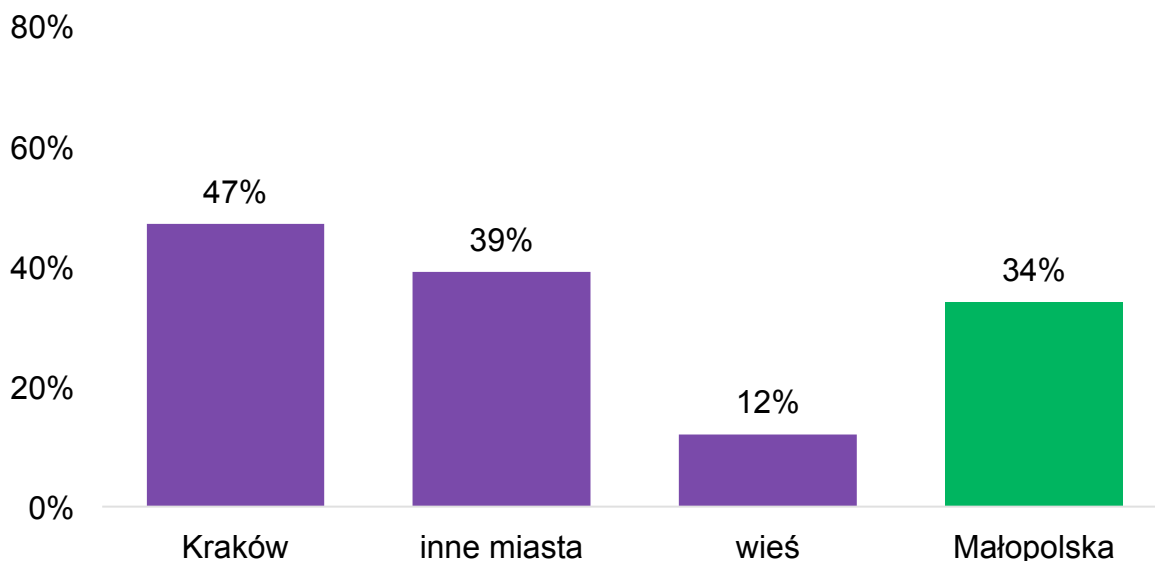
Przyjrzyjmy się organizacjom posiadającym stały zespół pracowników. Przypomnijmy, że na stały zespół pracowników organizacji składają się osoby pracujące na rzecz organizacji stale i regularnie zatrudnione na podstawie umowy o pracę jak i powtarzalnych umów zlecenie, umów o dzieło czy osoby prowadzące własną działalność gospodarczą.

Zespoły pracowników organizacji z województwa małopolskiego są mniej liczne niż zespoły organizacji z całego kraju. Zespół przeciętnej małopolskiej organizacji posiadającej zespół pracowników liczy 3 osoby, natomiast gdy pod uwagę weźmiemy organizacje z całej Polski okaże się, że przeciętny zespół jest 4-osobowy. W regionie małopolskim 40% organizacji ma zespoły 4-osobowe lub większe, a wśród organizacji z całego kraju – 51%.

Jeśli przeliczymy godzinowe zaangażowanie osób niezatrudnionych na podstawie umowy o pracę na etaty (przyjmując, że etat to 40 godzin tygodniowo) to okaże się, że 3 osoby składające się na zespół przeciętnej organizacji z województwa małopolskiego są zatrudnione na 1 „pełen etat”. W przypadku organizacji z całej Polski 4-osobowy zespół pracowników pracuje na 2 „pełne etaty”. Upraszczając, można powiedzieć że osoby stanowiące zespół małopolskich organizacji pracują przeciętnie na jedną trzecią etatu, a pracownicy organizacji z całego kraju – na pół etatu.

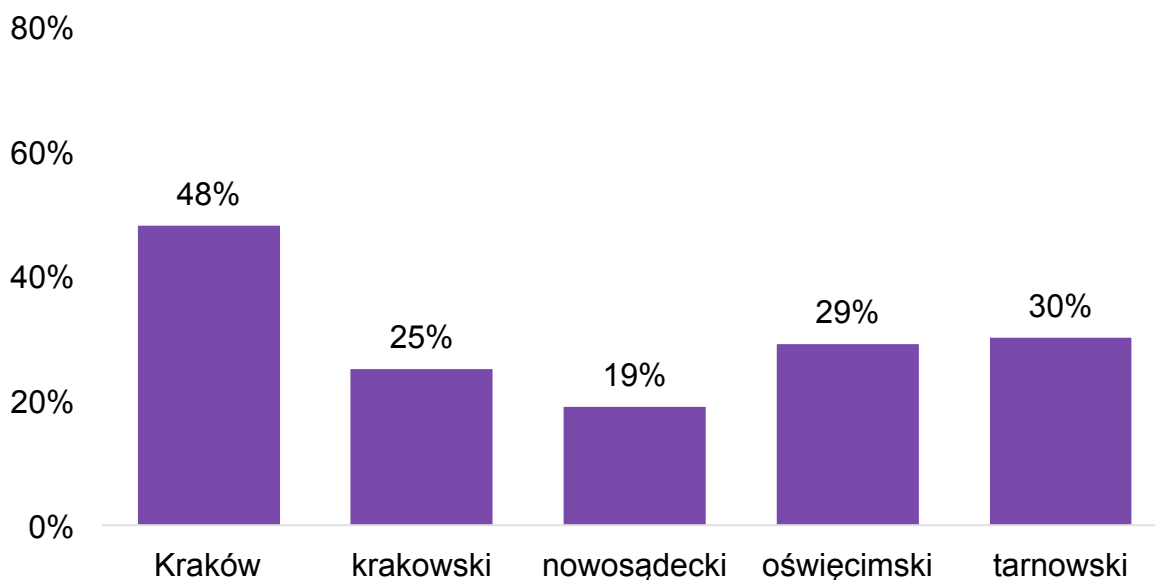
Zespoły stałych pracowników częściej mają organizacje z Krakowa i innych miast województwa, rzadziej natomiast organizacje zlokalizowane na wsi. W Krakowie niemal połowa organizacji, a dokładnie 47%, ma zespół stałych pracowników. W pozostałych miastach regionu małopolskiego zespół stałych pracowników ma 39% organizacji. Z kolei na wsi zespół stałych pracowników organizacji należy do rzadkości – ma go nieco więcej niż jedna na dziesięć organizacji (12%).

Wykres 31. Zespół stałych pracowników wśród organizacji działających w Krakowie, innych miastach oraz na wsi

Dysponowanie przez organizację zespołem stałych pracowników jest zróżnicowanie regionalnie. Organizacje z Krakowa w sposób zdecydowany wyróżniają się na tle województwa. Poza stolicą regionu, gdzie niemal połowa organizacji dysponuje zespołem pracowników, w pozostałych jego częściach zespół posiada nie więcej niż jedna trzecia organizacji. Najrzadziej dysponują nim organizacje z podregionu nowosądeckiego (19%) oraz krakowskiego (25%).

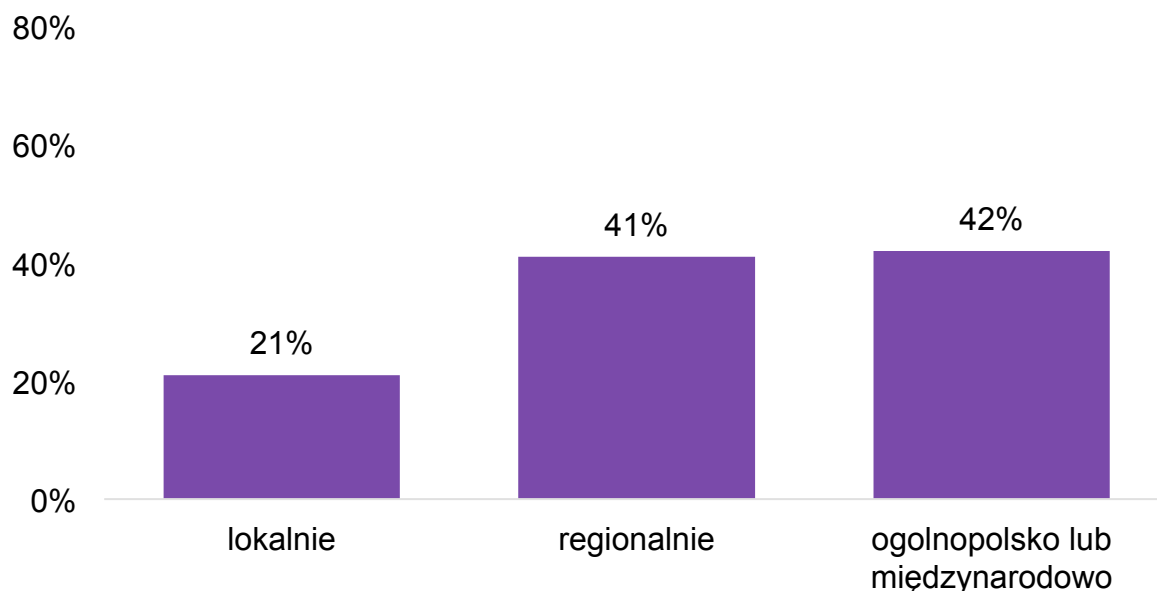
Wykres 32. Zespół stałych pracowników wśród organizacji w podregionach

Im szersza skala działania organizacji, tym częściej dysponuje ona zespołem stałych i regularnych pracowników. Organizacje działające tylko i wyłącznie lokalnie mają zespoły dwa

razy rzadziej niż organizacje o regionalnym oraz ogólnopolskim lub międzynarodowym zasięgu.

Wykres 33. Zespół stałych pracowników wśród organizacji działających na różną skalę

3.5. Profil pracownika małopolskiej organizacji pozarządowej

Kim jest typowy pracownik, czyli osoba będąca w zespole przeciętnej organizacji pozarządowej z regionu małopolskiego? Jest to kobieta, z wyższym wykształceniem między 30 a 60 rokiem życia i stażem w organizacji wynoszącym między 2 a 10 lat.

Zdecydowana większość, bo 62% członków zespołu małopolskiej organizacji to kobiety, 73% osób z zespołu posiada wyższe wykształcenie, 63% liczy między 30 a 60 lat, a 51% zespołu pracowników małopolskich organizacji pracuje w danej organizacji minimum 2 a maksimum 10 lat.

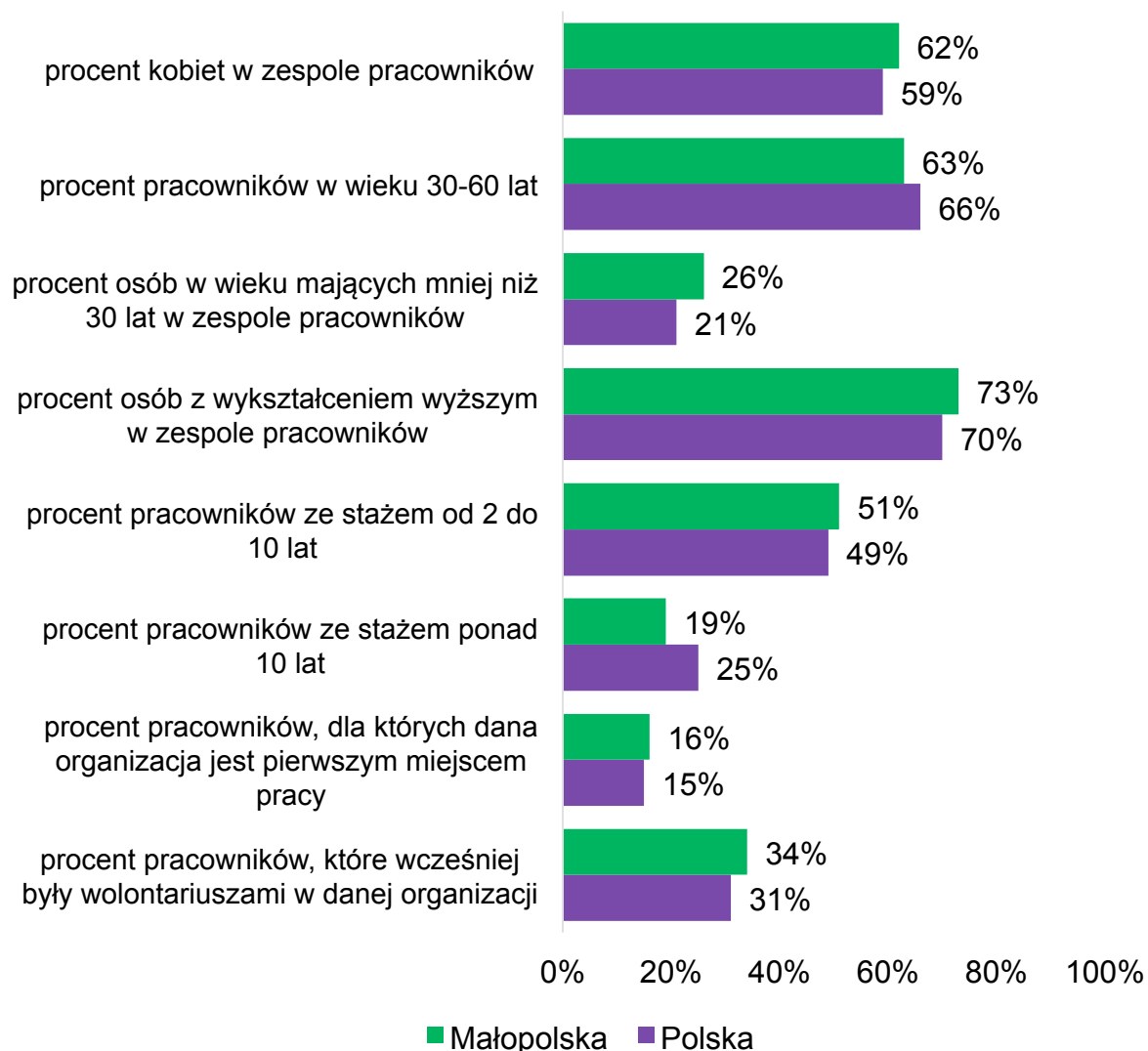
Analogiczne cechy pracowników organizacji pozarządowych z terenu całej Polski prezentuje podobna część stałych pracowników: 59% członków zespołu to kobiety, 70% ma wykształcenie wyższe, 66% to osoby w wieku 30-60 lat, a 49% ma staż między 2 a 10 lat.

Wśród stałych pracowników małopolskich organizacji jest więcej osób młodszych niż wśród zespołów organizacji z terenu całej Polski. 26% osób z zespołów organizacji z Małopolski ma mniej niż 30 lat, wśród organizacji z całej Polski – 21%. Tym samym, w porównaniu do organizacji z całego kraju, mniejsza część zespołów małopolskich organizacji ma długi, ponad 10 letni staż pracy w danej organizacji. Taki długi staż dotyczy 19% członków zespołów organizacji małopolskich i 25% członków zespołów organizacji w całym kraju.

Dla 16% pracowników z województwa małopolskiego i 15% z całego kraju organizacja pozarządowa, w której pracują obecnie, była ich pierwszym miejscem pracy. Z kolei w regionie małopolskim kariera w sektorze pozarządowym nieco częściej niż w całej Polsce zaczyna się od bycia wolontariuszem. W przypadku 34% członków zespołu organizacji z

województwa małopolskiego oraz 31% z całej Polski stała praca w organizacji rozpoczęła się od wolontariatu w danej organizacji.

Wykres 34. Charakterystyki pracowników organizacji

3.6. Wolontariat w małopolskich organizacjach pozarządowych

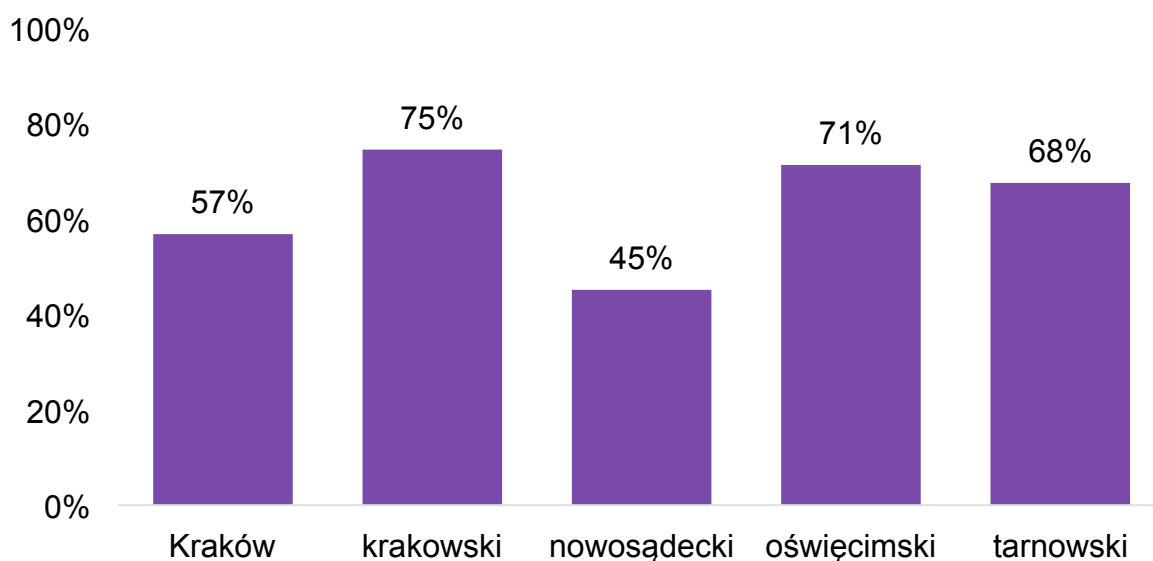
Poza społeczną pracą członków organizacji oraz członków ich władz w funkcjonowanie fundacji i stowarzyszeń dobrowolnie i nieodpłatnie włączają się także osoby spoza organizacji. Takie osoby nazywamy wolontariuszami zewnętrznymi. Współpraca z wolontariuszami jest tak samo powszechna wśród organizacji z województwa małopolskiego, co z całej Polski – 61% organizacji angażuje w swoje działania wolontariuszy.

Choć współpraca z wolontariuszami jest tak samo popularna w Małopolsce, jak i w całym kraju, to skala wolontariatu jest nieco inna. Przecięta organizacja z województwa małopolskiego współpracuje z 9 wolontariuszami, przy czym 5 spośród tych osób jest ściśle związanych z organizacją i wymiar ich zaangażowania jest nie mniejszy niż raz na miesiąc. Z

perspektywy organizacji z całej Polski organizacje współpracują przeciętnie z 10 osobami, a z 5 w sposób ścisły.

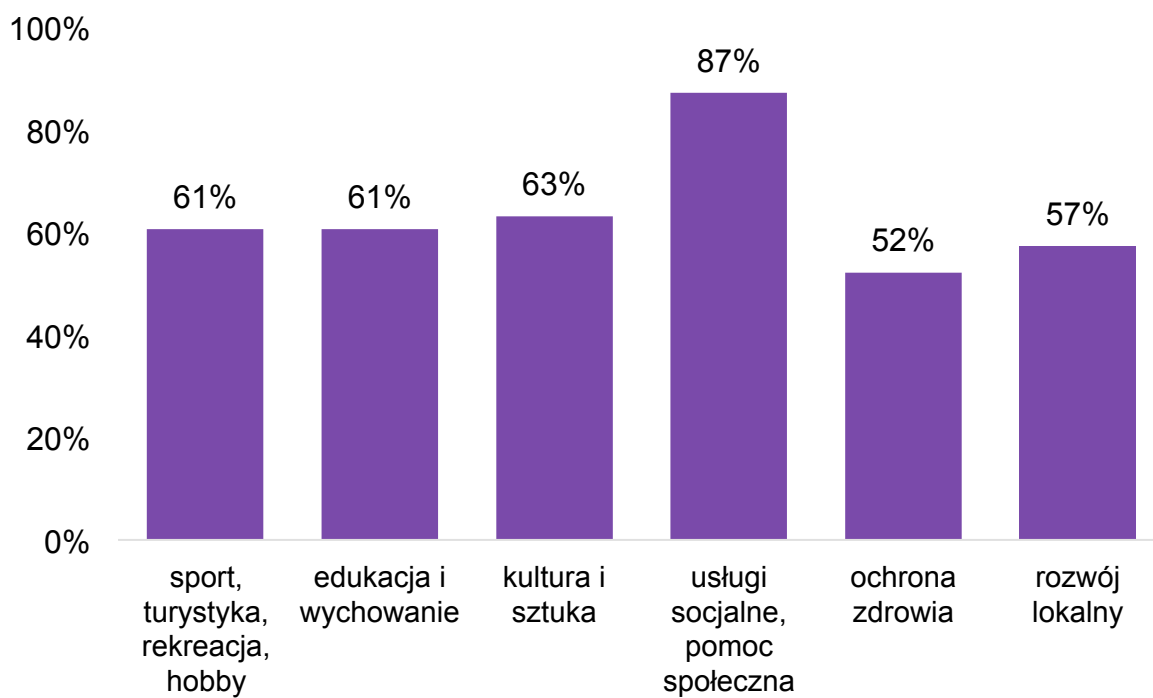
To, czy organizacja współpracuje z wolontariuszami, jest zróżnicowanie regionalnie. Najbardziej taką współpracę podejmują organizacje z podregionu nowosądeckiego, gdzie tylko 45% organizacji angażuje w swoje działania wolontariuszy. Z kolei najbardziej aktywne w zakresie współpracy z wolontariuszami są organizacje z podregionu krakowskiego i oświęcimskiego – odpowiednio 75% i 71% z nich włącza w swoje działania wolontariuszy.

Wykres 35. Współpraca z wolontariuszami wśród organizacji w podregionach

Nie wszystkie branże sektora angażują w swoje działania wolontariuszy w tym samym stopniu. Zdecydowanie najczęściej robią to organizacje zajmujące się usługami socjalnymi i pomocą społeczną (87%). Na dużo mniejszą skalę niż organizacje skupiające się na usługach socjalnych wolontariuszy angażują organizacje sportowe (61%), edukacyjne (61%) oraz kulturalne (63%). Współpraca z wolontariuszami jest najmniej typowa dla organizacji zajmujących się ochroną zdrowia (52%) oraz rozwojem lokalnym (57%).

Wykres 36. Współpraca z wolontariuszami wśród organizacji różnych branż

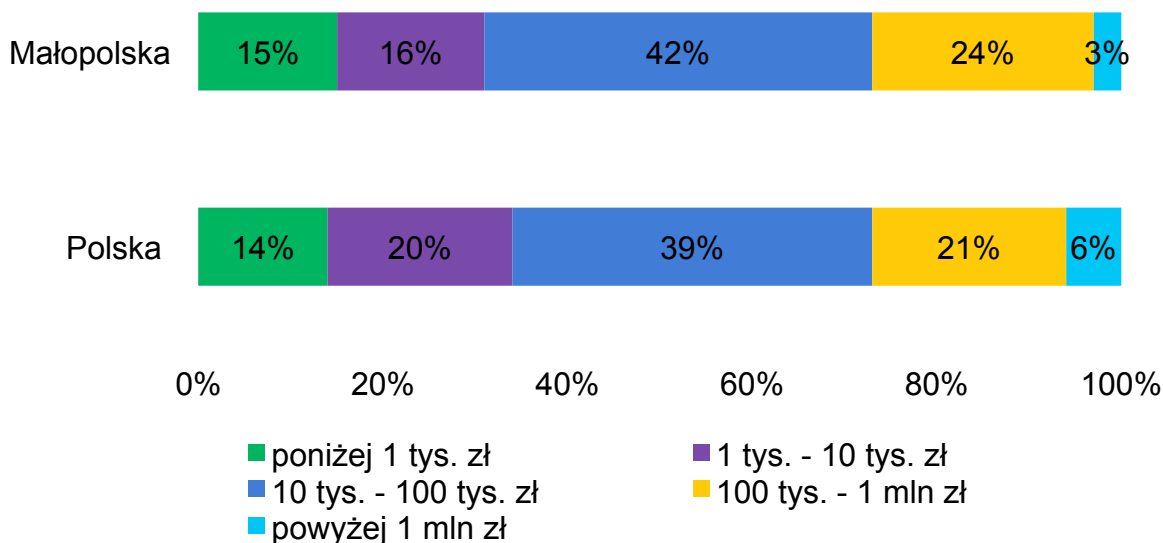
4. Potencjał finansowy organizacji pozarządowych w województwie małopolskim

4.1. Budżety małopolskich organizacji pozarządowych

Przychody małopolskich organizacji i ich rozwarstwienie na tle ogólnopolskim

Przeciętne (medianowe)¹ przychody organizacji małopolskich w 2014 roku wyniosły 26 tys. zł, a więc 1 tys. zł mniej niż w całym sektorze. Rozbieżności między strukturą przychodów organizacji z województwa małopolskiego i całej Polski obrazuje Wykres 37, na którym widać, że różnice między nimi nie są duże. W województwie małopolskim nieco więcej organizacji miało średnie przychody (między 10 tys. a 100 tys. zł) i nieco mniej dysponowało przychodami najniższymi (do 10 tys. zł) - w jednym i drugim przypadku różnica wynosiła 3 pkt. proc. Udział organizacji o największych przychodach – powyżej 100 tys. zł – jest w Małopolsce i całym sektorze taki sam: stanowi 27% wszystkich, jednak w całej Polsce 6% NGO dysponowało w 2014 roku przychodami powyżej 1 mln zł, zaś w województwie małopolskim było ich 3%.

Wykres 37. Struktura budżetu organizacji małopolskich na tle ogólnopolskim

Prowadzone w kolejnych latach badania sektora pozarządowego pokazują, że jest on rozwarstwiony pod względem wielkości przychodów. Zarówno w całej Polsce, jak i w województwie małopolskim dominują organizacje o budżetach małych (do 10 tys. zł) lub średnich (między 10 tys. a 100 tys. zł) – w sumie jest ich ok. 70%. Jednak 10% stowarzyszeń i fundacji o największych przychodach dysponuje większością pieniędzy dostępnych dla organizacji, choć warto zaznaczyć, że tak mierzone rozwarstwienie budżetów organizacji jest

¹ Mówiąc o wartości przeciętnej mamy na myśli medianę, a więc wartość środkową zbioru uporządkowanego

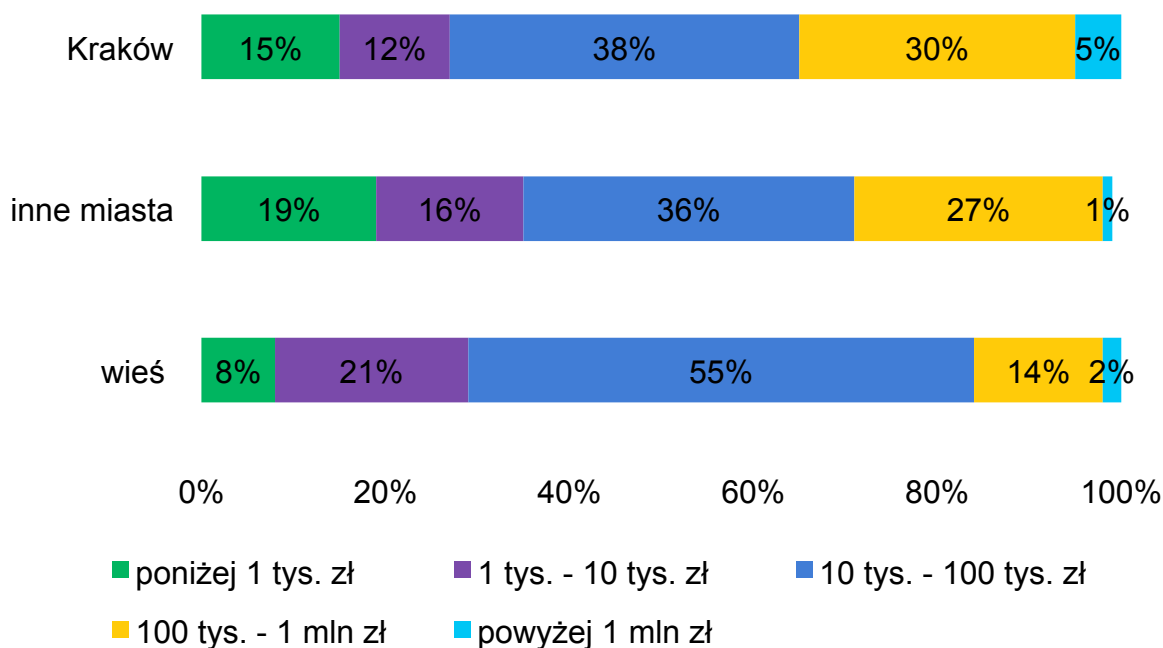
w Małopolsce mniejsze niż w całym sektorze. W całej Polsce budżety 10% najbogatszych NGO stanowiły w sumie 84% wszystkich dostępnych dla organizacji w 2014 roku środków. W województwie małopolskim 10% najbogatszych organizacji dysponowało mniejszą częścią sumy przychodów organizacji z regionu – 70% tej kwoty.

Wewnętrzne zróżnicowanie budżetów małopolskich organizacji

Analiza struktury budżetów organizacji małopolskich (w podziale na trzy grupy: organizacje o budżetach do 10 tys. zł, od 10 tys. od 100 tys. i powyżej 100 tys. zł) pozwala stwierdzić różnicę między stowarzyszeniami i fundacjami z Krakowa, organizacjami zlokalizowanymi w pozostałych miastach województwa małopolskiego oraz tymi mającymi siedzibę na terenach wiejskich. O ile w stolicy województwa udział organizacji o przychodach wyższych niż 100 tys. zł rocznie wynosi 35% wszystkich stowarzyszeń i fundacji, o tyle w pozostałych miastach stanowią one 28%, a na terenach wiejskich 16%. Jednocześnie odsetek organizacji o rocznych budżetach nie większych niż 10 tys. zł jest w Krakowie i na małopolskiej wsi podobny – wynosi odpowiednio 27% i 29%, zaś w miastach poza Krakowem jego udział jest większy - 35%. Dane te potwierdzają intuicyjnie przyjmowane założenie o tym, że sytuacja finansowa organizacji ze stolicy województwa jest lepsza niż podmiotów zlokalizowanych w innych częściach regionu, choć ich przewaga nie jest bardzo duża. Jednocześnie warto podkreślić, że różnica między przeciętnymi przychodami organizacji z Krakowa (42 tys. zł), pozostałych miast (25 tys. zł) i terenów wiejskich (23,9 tys. zł) jest istotna na poziomie tendencji statystycznej, co potwierdza małą rozbieżność między budżetami organizacji z tych trzech lokalizacji².

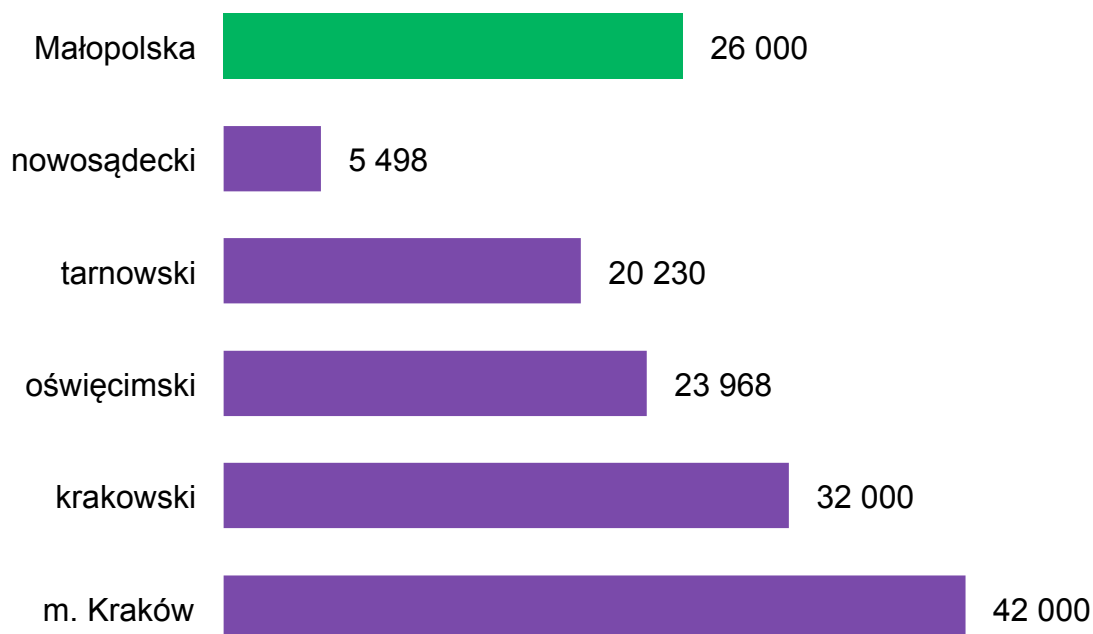
² Porównanie wartości medianowej wykazuje różnice na poziomie tendencji statystycznej, a nie istotności statystycznej.

Wykres 38. Wewnętrzne zróżnicowanie struktury budżetów małopolskich organizacji ze względu na wielkość miejscowości

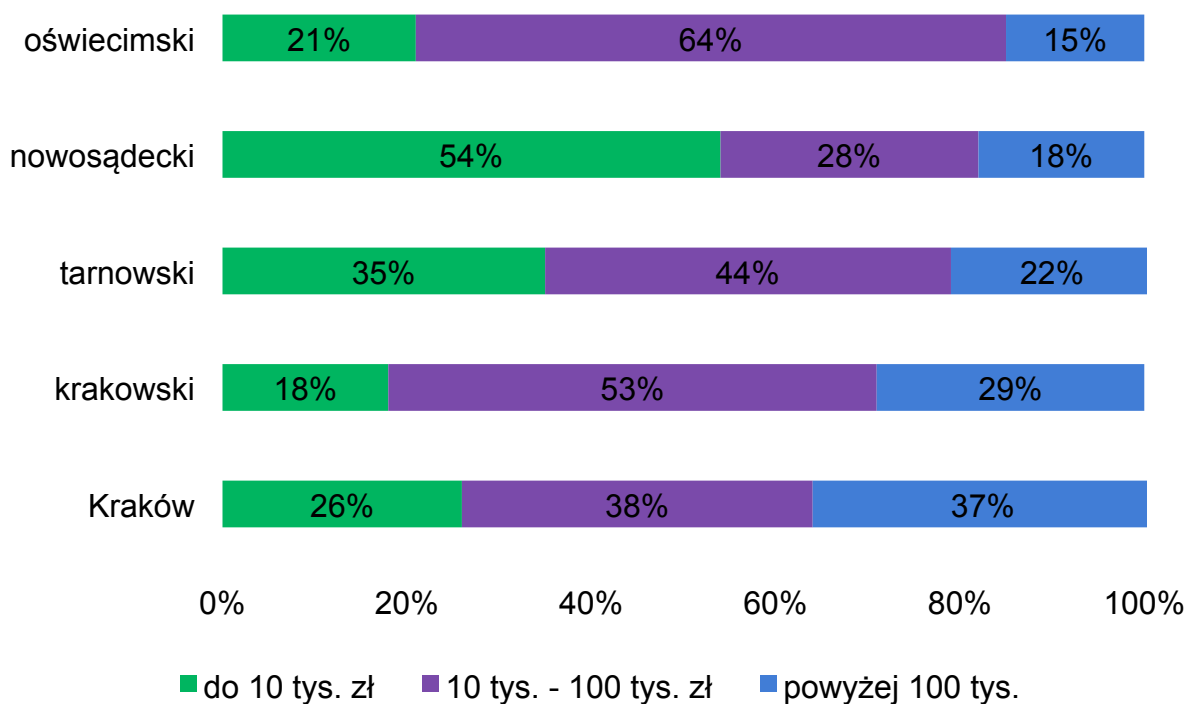
Bardziej znaczące różnice w strukturze przychodów widać między podregionami województwa małopolskiego. Porównanie przeciętnych przychodów organizacji z poszczególnych podregionów pozwala uszeregować te obszary pod względem wielkości budżetów. Najwyższe przeciętne przychody miały – zgodnie z przewidywaniami – organizacje z podregionu m. Kraków. Przeciętne przychody krakowskich stowarzyszeń i fundacji są o 16 tys. zł wyższe niż przeciętne przychody w całym województwie małopolskim. Dużo większa jest jednak różnica (tyle, że na minus) między przeciętnymi przychodami w całym województwie a przeciętnymi budżetami organizacji z podregionu o najniższych przychodach – połowa organizacji z podregionu nowosądeckiego dysponowała w 2014 roku środkami nie większymi niż 5,5 tys. zł, o ponad 20 tys. mniej niż w całym województwie.

Wykres 39. Przeciętne roczne przychody organizacji w 2014 roku (w PLN) w poszczególnych podregionach

Dodatkowe informacje niosą dane o strukturze budżetów organizacji w poszczególnych podregionach. Na Wykresie 40. widać, że w podregionie nowosądeckim 54% organizacji ma przychody nie większe niż 10 tys. zł, a jednocześnie budżety 18% przekraczają 100 tys. zł. Z kolei w podregionie oświęcimskim stowarzyszeń i fundacji o największych przychodach (powyżej 100 tys. zł) jest mniej: 15%, jednak niemal 2/3 organizacji z tego terenu miało średnie budżety między 10 tys. a 100 tys. zł. W konsekwencji w powiecie oświęcimskim jest mniejszy udział organizacji o najniższych budżetach (do 10 tys. zł) niż w najbogatszym podregionie m. Kraków.

Wykres 40. Zróżnicowanie struktury budżetów małopolskich organizacji ze względu na podregion, z którego pochodzą

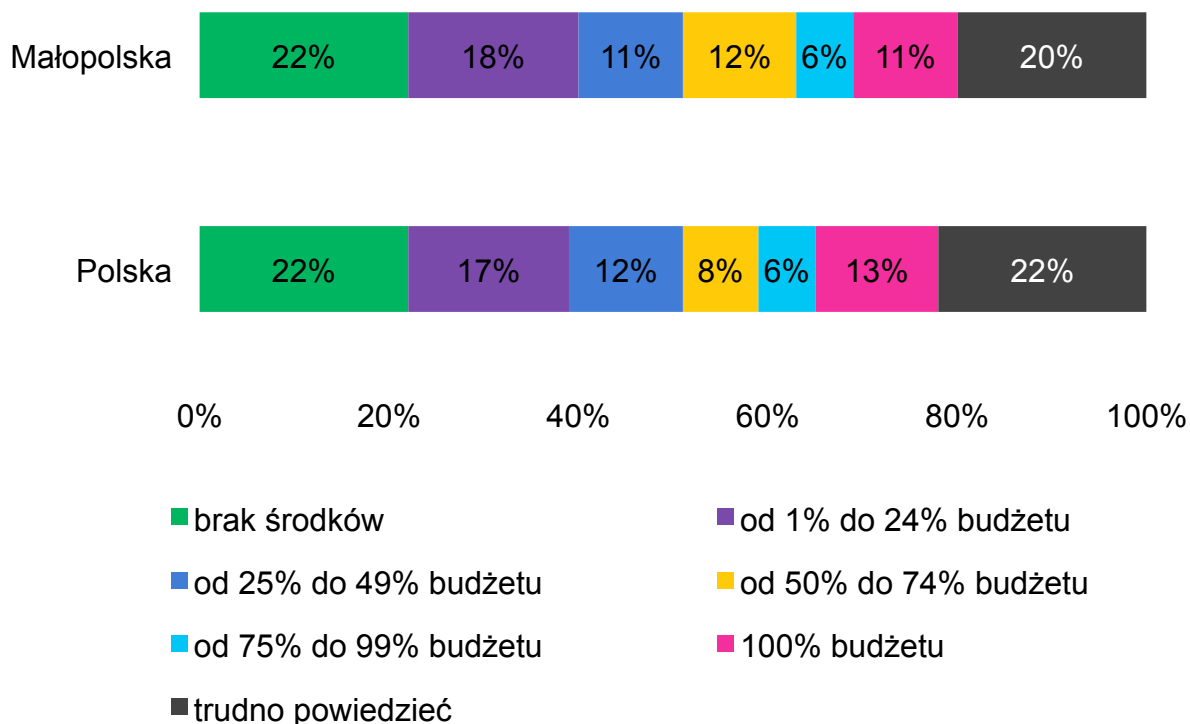

4.2. Stabilność finansowa małopolskich organizacji pozarządowych

Stabilność finansowa małopolskich organizacji na tle ogólnopolskim

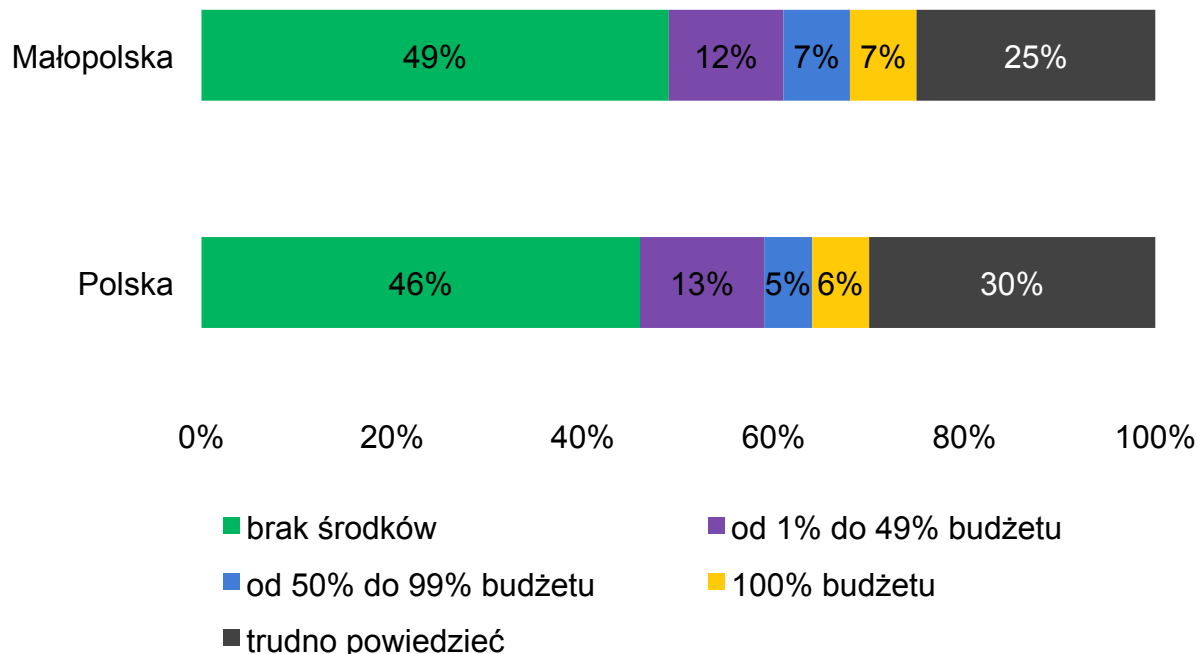
Brak pewności przychodów gwarantujących prowadzenie bieżących działań w perspektywie kilku miesięcy skazuje część organizacji na aktywność polegającą na nieustającym dostosowywaniu się do zmieniających się okoliczności. Aby zmierzyć skalę tego problemu uczestniczące w badaniu organizacje zostały zapytane o procent budżetu, który na początku marca 2015 roku miały zagwarantowany na kolejne 10 miesięcy. W całej Polsce, a także województwie małopolskim, ponad połowa organizacji (51%) miała na początku marca zapewnione mniej niż połowę budżetu na rok 2015. Podobieństwo między sytuacją organizacji małopolskich a całym sektorem pozarządowym potwierdzają dane o średnim procencie budżetu, którego organizacje były pewne na początku marca 2015 roku – w przypadku organizacji z województwa małopolskiego było to 37% koniecznych środków, a w całej Polsce 36%.

Wykres 41. Stabilność finansowa małopolskich organizacji na tle ogólnopolskim – procent organizacji, które na początku marca 2015 roku miały zagwarantowaną część budżetu na kolejne 10 miesięcy

Perspektywa lub gwarancja przychodów z wyprzedzeniem dłuższym niż 12 miesięcy (pozwalająca planować działania w perspektywie dłuższej niż rok), jest w sektorze pozarządowym rzadkim dobrem. Na pytanie o to, jaką część środków na działania w 2016 roku organizacje miały zagwarantowane na początku marca 2015 roku w całej Polsce 46% organizacji stwierdziło, że nie dysponowało żadnymi środkami, zaś kolejne 30% nie umiało na to pytanie odpowiedzieć. Więcej niż połowę budżetu na 2016 rok w marcu 2015 roku miało w całym sektorze 11% organizacji. Pod względem tak rozumianej długoterminowej przewidywalności budżetów sektor małopolski wydaje się być w podobnie trudnej sytuacji co ogólnopolski. Brak środków na 2016 rok zadeklarowało tam 49% organizacji (o 3 pkt. proc. więcej niż w całej Polsce), jednocześnie stowarzyszenia i fundacje, które miały zapewnione więcej niż połowę środków na funkcjonowanie w 2016 roku było 14% (także o 3 pkt. proc. więcej). Porównanie średniego procentu budżetu zagwarantowanego na początku marca 2015 roku na działania w roku 2016 także potwierdza, że sytuacja organizacji w Małopolsce i całym kraju jest bardzo zbliżona – małopolskie organizacje miały zapewnione średnio 17% budżetu na 2016, a ogólnopolskie 16%.

Wykres 42. Stabilność finansowa małopolskich organizacji na tle ogólnopolskim – procent organizacji, które na początku marca 2015 roku miały zagwarantowaną część budżetu na 2016 rok

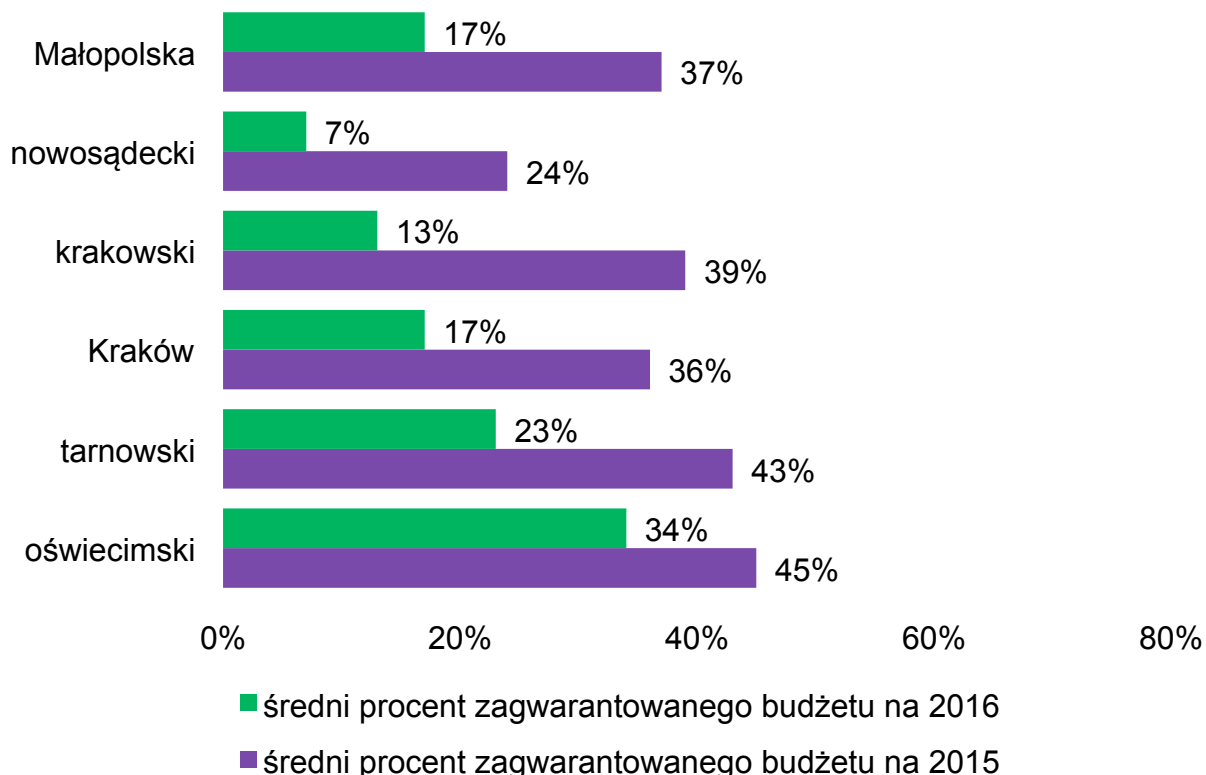
Mimo tak małej przewidywalności finansowania działań, większości organizacji udaje się uniknąć sytuacji, w której nie są w stanie zapłacić w terminie za towary lub usługi (w tym wynagrodzenia pracowników). W województwie małopolskim 87% organizacji twierdzi, że w 2014 roku nie było miesiąca, w którym taka sytuacja miała miejsce (w całym sektorze 85%). 2% małopolskich organizacji zadeklarowało, że w 2014 roku był 1-2 takie miesiące, kiedy miały problem z wypłacalnością, w przypadku 6% było to od 3 do 6 miesięcy, praktycznie nie zdarza się jednak, żeby sytuacja taka trwała ponad pół roku. Jednocześnie ok 5% stowarzyszeń i fundacji z Małopolski nie umiało odpowiedzieć na pytanie o problemy z płynnością.

Wewnętrzne zróżnicowanie małopolskich organizacji pod względem stabilności finansowej

Co ciekawe, organizacje z Krakowa, innych miast województwa małopolskiego, a także terenów wiejskich tego rejonu nie różnią się istotnie pod względem średniego procentu budżetu zagwarantowanego na początku marca 2015 roku (zarówno w perspektywie roku 2015, jak i 2016). Różnice na poziomie tendencji statystycznej można za to stwierdzić między organizacjami z poszczególnych podregionów województwa małopolskiego. Największą część budżetu miały zagwarantowane stowarzyszenia i fundacje z podregionu oświęcimskiego i tarnowskiego, za to najmniejszą z podregionu nowosądeckiego. Poziom budżetu zagwarantowanego w podregionie m. Kraków (a także podregionie krakowskim) jest

zbliżony do poziomu w całym województwie małopolskim, co oznacza, że na początku marca 2015 roku organizacje dysponowały lub miały zapewnione średnio niespełna 40% budżetu na najbliższe 10 miesięcy, a na kolejny rok (2016) mogły być pewne jedynie kilkunastu procent potrzebnych środków.

Wykres 43. Wewnętrzne zróżnicowanie organizacji małopolskich pod względem stabilności finansowej – średni procent budżetu na rok 2015 i 2016, który organizacje z poszczególnych podregionów miały zagwarantowany na początku marca 2015 roku

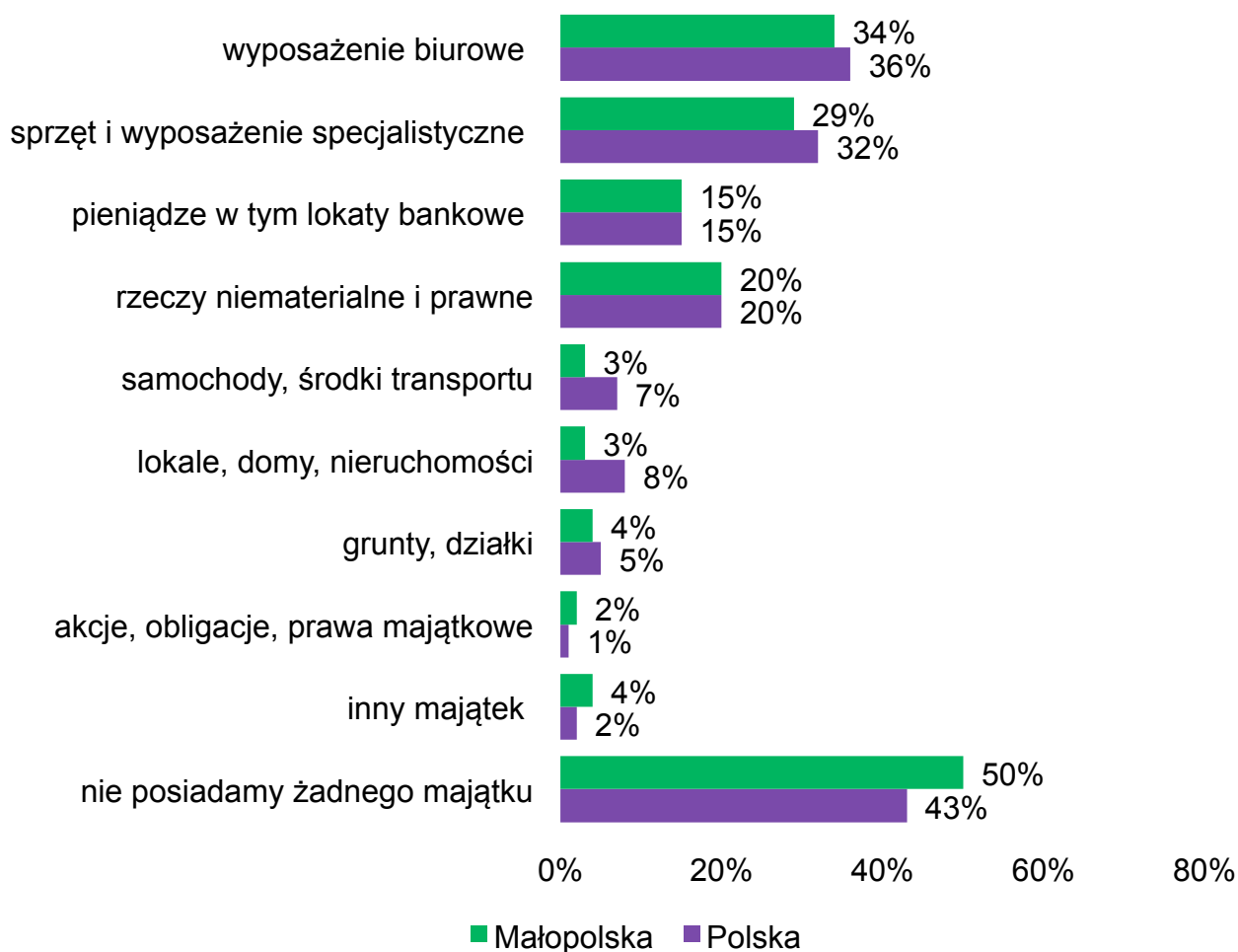

4.3. Majątek małopolskich organizacji pozarządowych

Majątek małopolskich organizacji na tle ogólnopolskim

Połowa małopolskich organizacji deklaruje posiadanie jakiegokolwiek majątku (w całym sektorze było to 57%). Największą różnicę między całym sektorem, a stowarzyszeniami i fundacjami z Małopolski widać w poziomie wyposażenia w samochody i środki transportu (w województwie małopolskim ma je 3%, w całym sektorze 7%), a także lokale, domy i nieruchomości (w Małopolsce 3%, a w całej Polsce 8%).

Wykres 44. Majątek małopolskich organizacji na tle ogólnopolskim

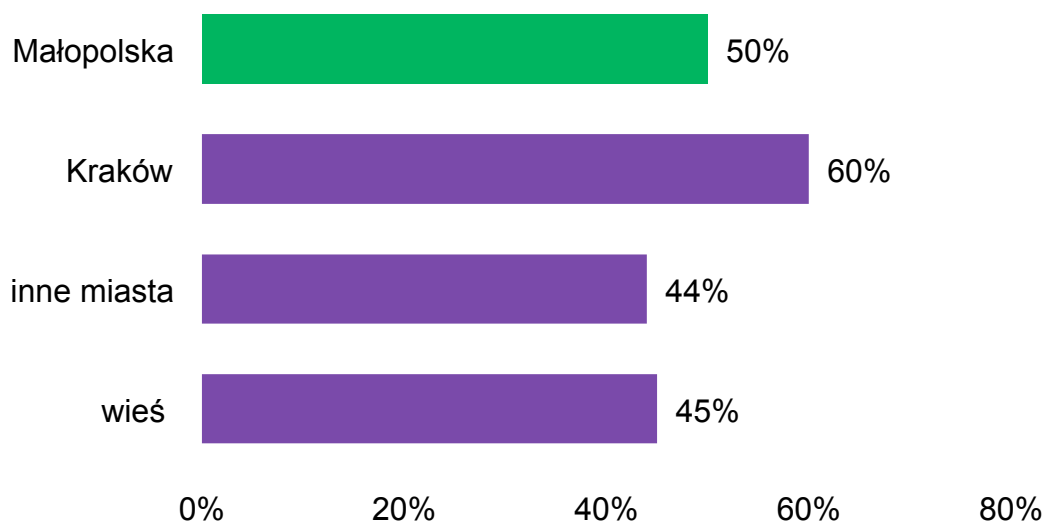

Pod względem majątku w formie zgromadzonych pieniędzy organizacje małopolskie nie odstają od sytuacji w całym sektorze – zgromadzone środki finansowe ma ok. 15% podmiotów. Wszystkie organizacje z województwa małopolskiego posiadające jakikolwiek majątek (a więc co drugie stowarzyszenie lub fundacja) zostały zapytane o to, czy zgromadzone aktywa finansowe są traktowane jako kapitał żelazny lub rezerwowany. W skali całego województwa posiadanie majątku, który może być tak traktowany potwierdziło 11% organizacji (22% tych, które w ogóle zadeklarowały jakieś zasoby).

Zróźnicowanie majątku małopolskich organizacji ze względu na wielkość miejscowości, z której pochodzą organizacje

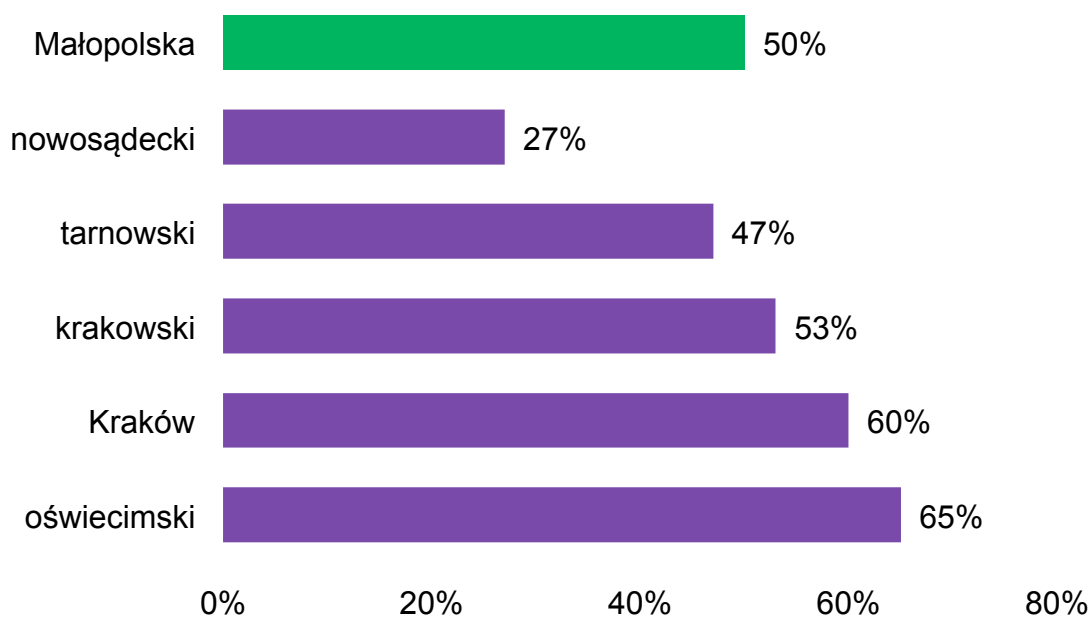
Organizacje zlokalizowane w Krakowie wyróżniają się na tle stowarzyszeń i fundacji zlokalizowanych w innych miastach województwa małopolskiego i na terenach wiejskich tego regionu pod względem udziału podmiotów posiadających jakikolwiek majątek. W Krakowie deklaruje to 60% NGO, zaś w innych miastach 44%, a na wsi 45%.

Wykres 45. Wewnętrzne zróżnicowanie małopolskich organizacji pod względem posiadanego majątku – procent organizacji z Krakowa, innych miast i terenów wiejskich posiadających jakiś majątek

Z kolei z porównania podregionów województwa małopolskiego wynika, że poza Krakowem w dwóch innych podregionach procent organizacji dysponujących majątkiem jest wyższy niż średni dla całego województwa – jest to podregion oświęcimski (65%) i krakowski (53%). W podregionie tarnowskim jakimś majątkiem dysponuje 47% NGO, zaś w nowosądeckim tylko 27%.

Wykres 46. Wewnętrzne zróżnicowanie małopolskich organizacji pod względem posiadanego majątku – procent organizacji posiadających jakiś majątek w poszczególnych podregionach

5. Pozyskiwanie środków zewnętrznych - źródła finansowania organizacji pozarządowych w województwie małopolskim

5.1. Korzystanie z poszczególnych źródeł finansowania

Korzystanie ze źródeł finansowania - małopolskie organizacje pozarządowe na tle ogólnopolskim

Wykorzystanie poszczególnych typów źródeł przychodów jest w województwie małopolskim bardzo zbliżone do ich wykorzystania w całym sektorze. Najczęściej stowarzyszenia i fundacje mają w swoich budżetach wpływy ze składek członkowskich, źródeł samorządowych, darowizn od osób prywatnych i prawnych, a także dotacji rządowych. Największą różnicę między organizacjami z województwa małopolskiego a całym sektorem widać w korzystaniu z darowizn od firm i instytucji (w Małopolsce otrzymało je 41%, w całym sektorze 35%). Zdecydowanie częściej miały też małopolskie NGO przychody z innych niż wymienione w badaniu źródeł (12% w stosunku do 5% w całym sektorze). Za to zauważalnie rzadziej stowarzyszenia i fundacje z województwa małopolskiego korzystały z takich źródeł przychodu jak: Fundusze Unii Europejskiej (14% małopolskich organizacji w stosunku do 18% w całym sektorze) oraz przychody z 1% podatku (20% organizacji małopolskich w stosunku do 23% w całej Polsce). Pozostałe różnice między Małopolską a całym sektorem w wykorzystaniu poszczególnych typów źródeł przychodu nie przekroczyły 2 pkt. proc.

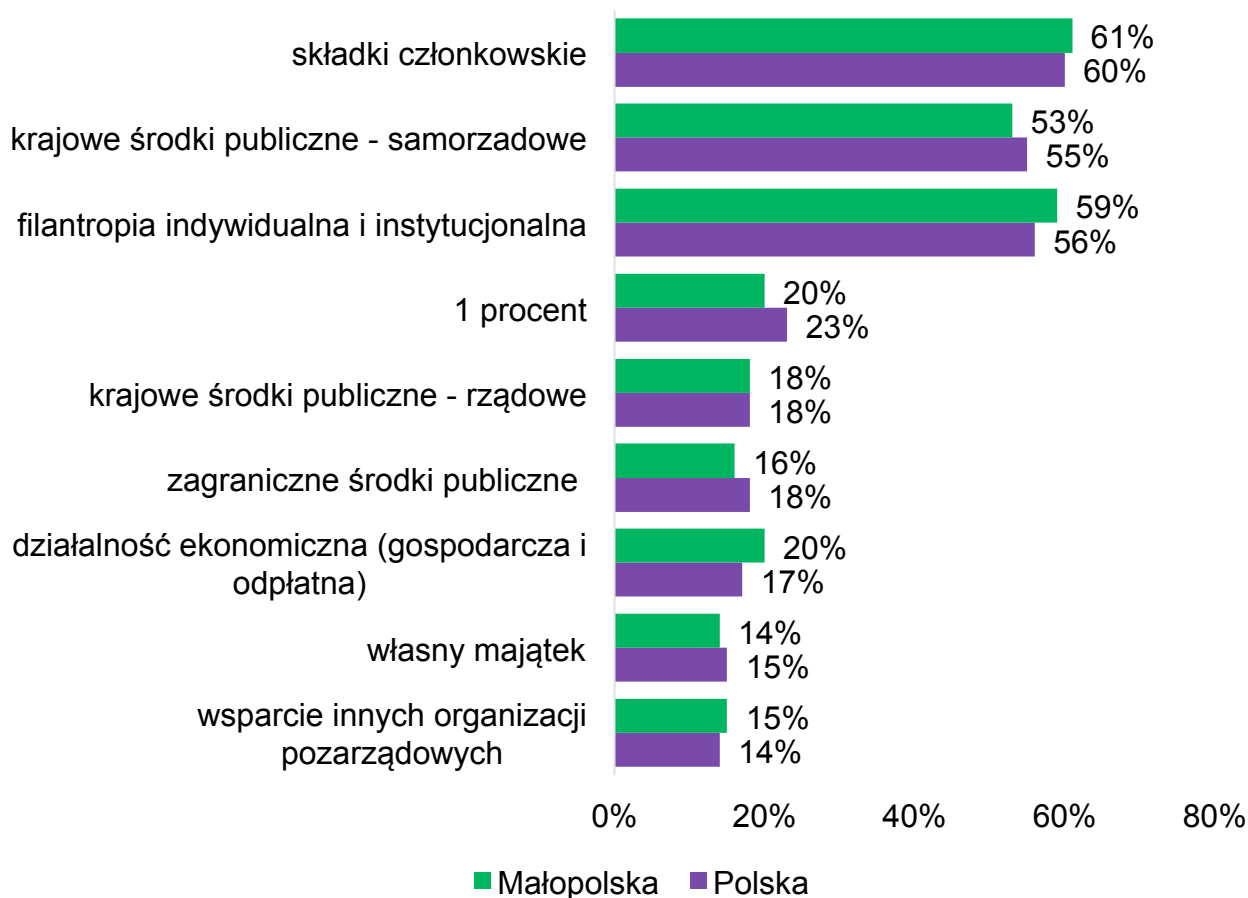
Wykres 47. Procent organizacji korzystających z poszczególnych źródeł przychodu w 2014 roku – organizacje z województwa małopolskiego na tle ogólnopolskim

W sposób bardziej syntetyczny różnice między sektorem małopolskim a ogólnopolskim w korzystaniu z najważniejszych źródeł przychodów przedstawione są na Wykresie 48.

Uwydatnia się w tym ujęciu jeszcze jedna różnica między sektorem małopolskim a ogólnopolskim – w opisywanym regionie organizacje nieco częściej miały wpływy z działalności ekonomicznej: odpłatnej lub gospodarczej (w 2014 roku w Małopolsce zadeklarowało je 20% NGO, a 17% w całej Polsce).

Wykres 48. Procent organizacji korzystających z poszczególnych źródeł przychodu w 2014 roku – ujęcie syntetyczne; organizacje z województwa małopolskiego na tle ogólnopolskim

Wewnętrzne zróżnicowanie małopolskich organizacji pozarządowych pod względem korzystania z poszczególnych źródeł finansowania

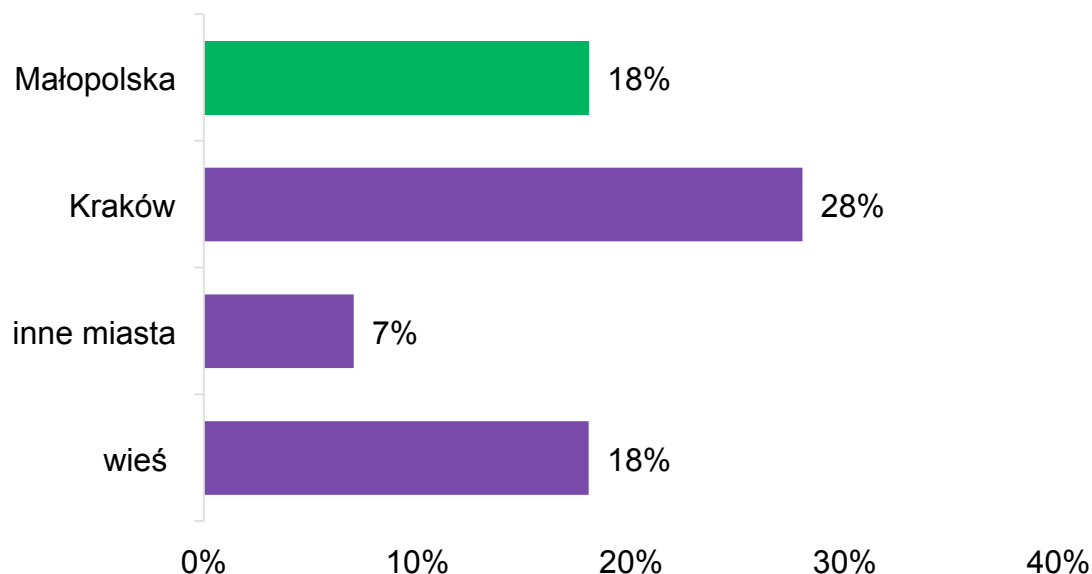
Organizacje z województwa małopolskiego są wewnętrznie zróżnicowane pod względem stopnia korzystania z poszczególnych źródeł przychodu.

Korzystanie ze źródeł **administracji rządowej** jest najbardziej rozpowszechnione w stolicy województwa – Krakowie. W tym mieście w 2014 roku 28% organizacji miało w budżecie dotację od instytucji rządowej lub centralnej. Stowarzyszenia i fundacje z innych miast województwa dużo rzadziej otrzymały tego typu środki – realizację zadań publicznych na zlecenie instytucji rządowych lub centralnych miało w 2014 roku na koncie 7% z nich. Ponad

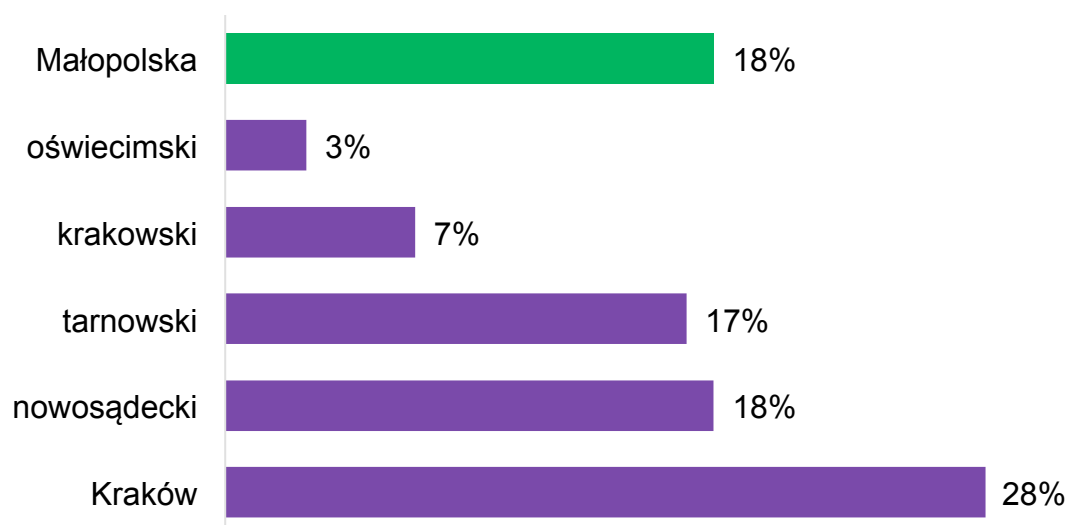
dwa razy więcej (18% organizacji) korzystało za to z tego typu źródeł na terenach wiejskich województwa małopolskiego.

Różnice w wykorzystaniu środków rządowych między organizacjami z poszczególnych podregionów też są widoczne. W podregionach nowosądeckim i tarnowskim dotację ze środków rządowych miała niemal co piąta organizacja (18%), a w podregionie krakowskim, a jeszcze w większej mierze oświęcimskim, były one zjawiskiem marginalnym.

Wykres 49. Procent małopolskich organizacji korzystających ze źródeł administracji rządowej w 2014 roku – różnicowanie wewnętrzne ze względu na lokalizację

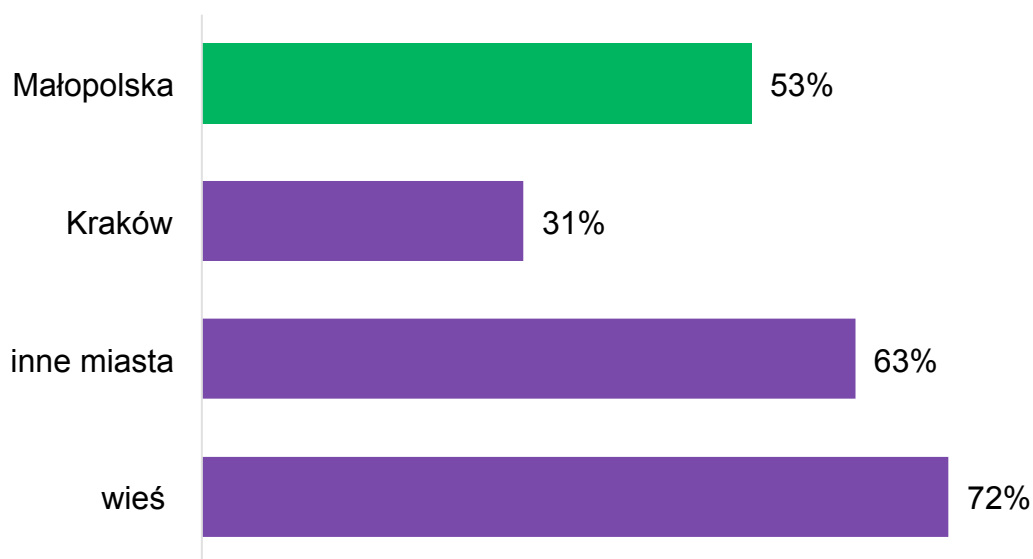
Wykres 50. Procent małopolskich organizacji korzystających ze źródeł administracji rządowej w 2014 roku – różnicowanie wewnętrzne ze względu na region, z którego pochodzą organizacje

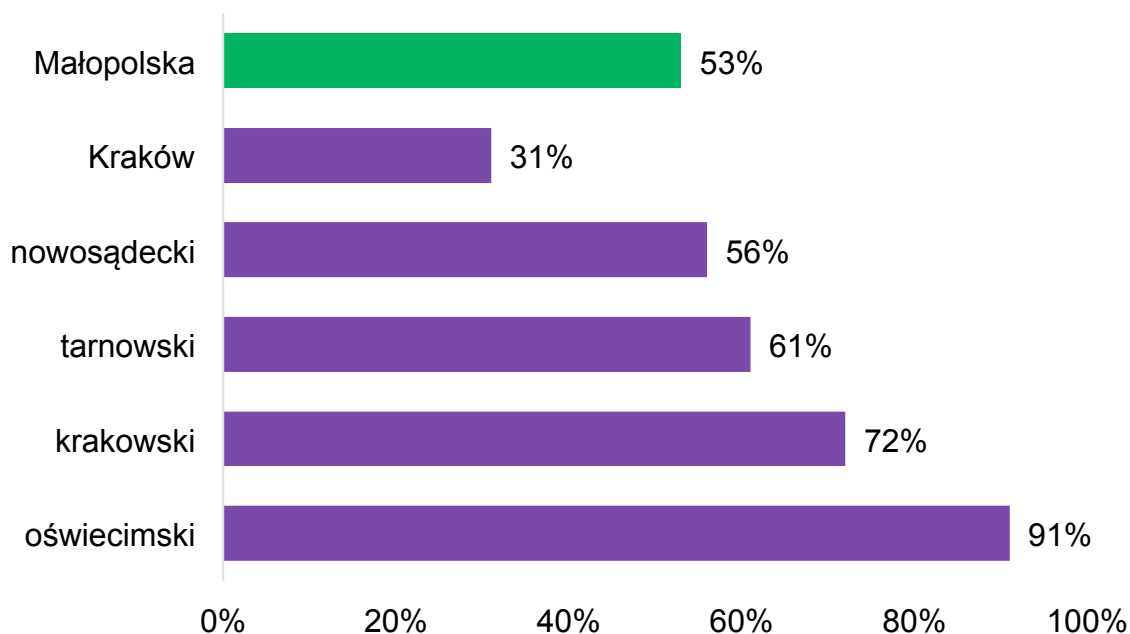
W przypadku **źródeł samorządowych** sytuacja jest odwrotna, niż to miało miejsce ze środkami rządowymi lub centralnymi. Tym razem organizacje z Krakowa korzystają z tego źródła finansowania najrzadziej (31%). Stowarzyszenia i fundacje z innych miast dwa razy częściej realizują zadania publiczne na zlecenie władz samorządowych (63%), a NGO z terenów wiejskich robią to jeszcze częściej (w 2014 roku 72% korzystało z dotacji od samorządu).

Porównując sytuacje organizacji z poszczególnych podregionów widać, że największe jest nasycenie środkami samorządowymi w oświęcimskim, gdzie niemal wszystkie (91%) stowarzyszenia i fundacje otrzymały w 2014 roku dotację z tego źródła. Także wysokie, choć nieco niższe, jest wykorzystanie środków samorządowych w krakowskim (72%) i tarnowskim (61%). W nowosądeckim fundusze od samorządu miało mniej organizacji, ale ciągle ponad połowa 56%. Jak już zostało stwierdzone, m. Kraków zdecydowanie odstaje od pozostałych regionów, niespełna co trzecia organizacja ze stolicy województwa korzystała w 2014 roku ze środków samorządowych.

Wykres 51. Procent małopolskich organizacji korzystających ze źródeł samorządowych w 2014 roku – zróżnicowanie wewnętrzne ze względu na wielkość miejscowości

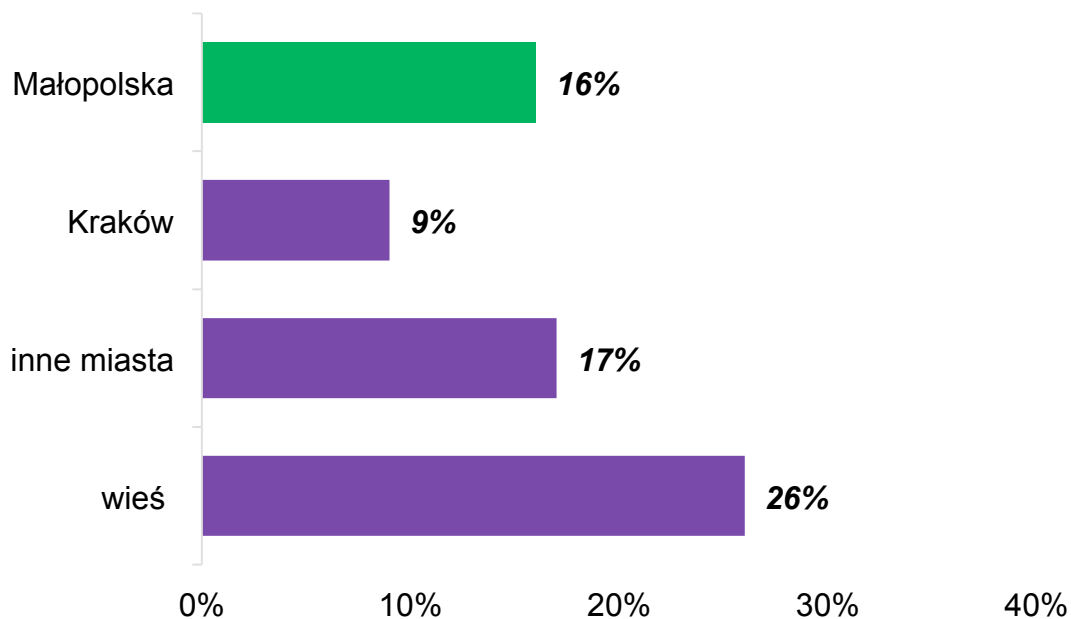
Wykres 52. Procent małopolskich organizacji korzystających ze źródeł samorządowych w 2014 roku – zróżnicowanie wewnętrzne ze względu na podregion, z którego pochodzi organizacja

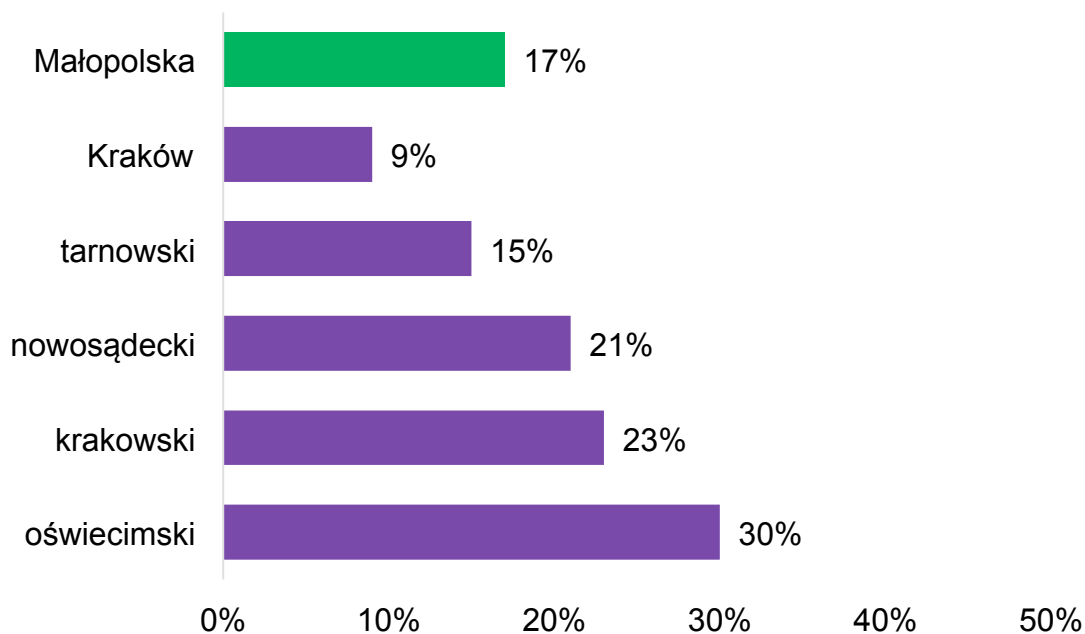
Co ciekawe, różnice w korzystaniu z **zagranicznych źródeł publicznych** (fundusze strukturalne, programy UE oraz środki krajów spoza UE) w dużej mierze pokrywają się z tymi opisanymi powyżej przy okazji źródeł samorządowych (choć samo nasycenie zagranicznymi środkami publicznymi jest dużo niższe). Największy udział organizacji korzystających z tego typu funduszy występuje na wsi (26%), nieco mniejszy w miastach poza Krakowem (17%), a najniższy jest w Krakowie (9%).

Niemal taki sam jest też ranking podregionów – największy procent organizacji miało w budżecie publiczne środki zagraniczne w podregionie oświęcimskim (30%), a następnie krakowskim (23%), nowosądeckim (21%). Tym razem poza Krakowem najgorzej wypada podregion tarnowski – 15% stowarzyszeń i fundacji korzystało z funduszy UE i innych publicznych środków zagranicznych. To podobieństwo między wykorzystaniem środków samorządowych i publicznych zagranicznych może być nieprzypadkowe – współpraca finansowa z samorządem mogła przełożyć się (lub współwystępować) ze wspólnymi projektami finansowanymi ze środków Unii Europejskiej (np. z Programu Leader).

Wykres 53. Procent małopolskich organizacji korzystających z zagranicznych źródeł publicznych w 2014 roku – zróżnicowanie wewnętrzne ze względu na wielkość miejscowości

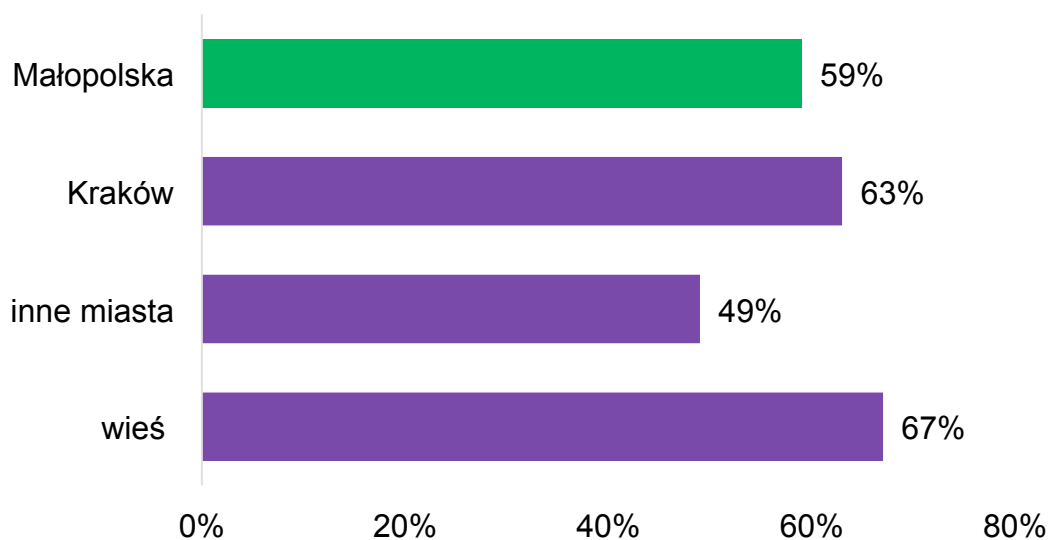
Wykres 54. Procent małopolskich organizacji korzystających z zagranicznych źródeł publicznych w 2014 roku – zróżnicowanie wewnętrzne ze względu na podregion

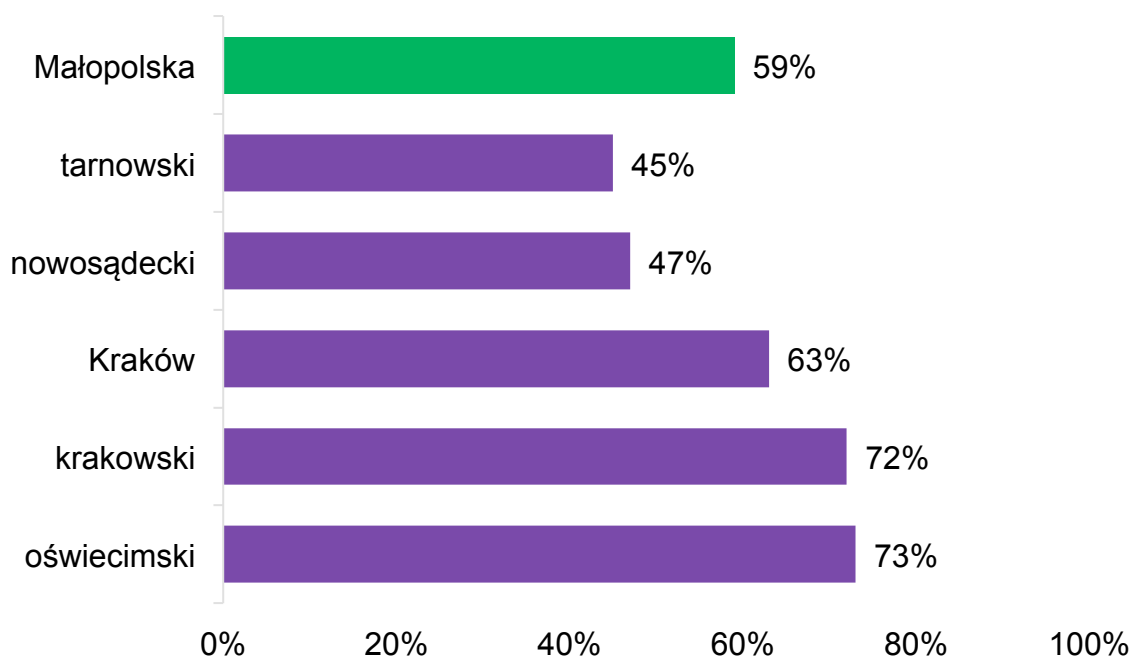
Korzystanie z **filantropii indywidualnej i instytucjonalnej** także różnicuje sektor małopolski. Z darowizn częściej korzystają organizacje zlokalizowane na terenach wiejskich, a także w Krakowie, rzadziej zaś w innych miastach poza Krakowem.

Z kolei w rankingu regionów pod względem korzystania z tego źródła na prowadzeniu jest podregion oświęcimski i krakowski (ponad 70% organizacji zadeklarowało wpływy z darowizn), następnie Kraków (ponad 60%), a gorzej wypadają powiat tarnowski i nowosądecki – niespełna 50%.

Wykres 55. Procent małopolskich organizacji korzystających z filantropii indywidualnej i instytucjonalnej w 2014 roku – zróżnicowanie wewnętrzne ze względu na wielkość miejscowości

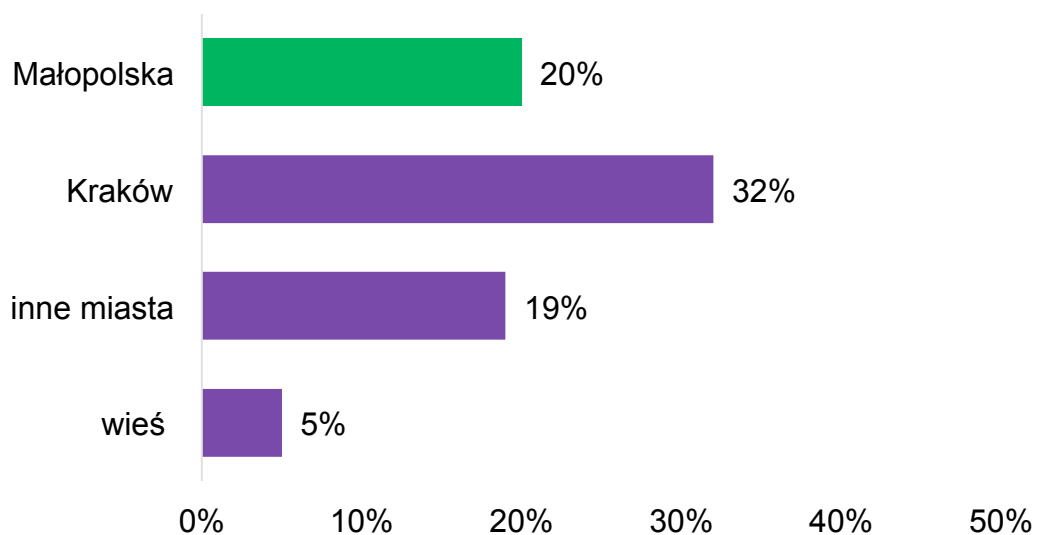
Wykres 56. Procent małopolskich organizacji korzystających z filantropii indywidualnej i instytucjonalnej w 2014 roku – zróżnicowanie wewnętrzne ze względu na podregion

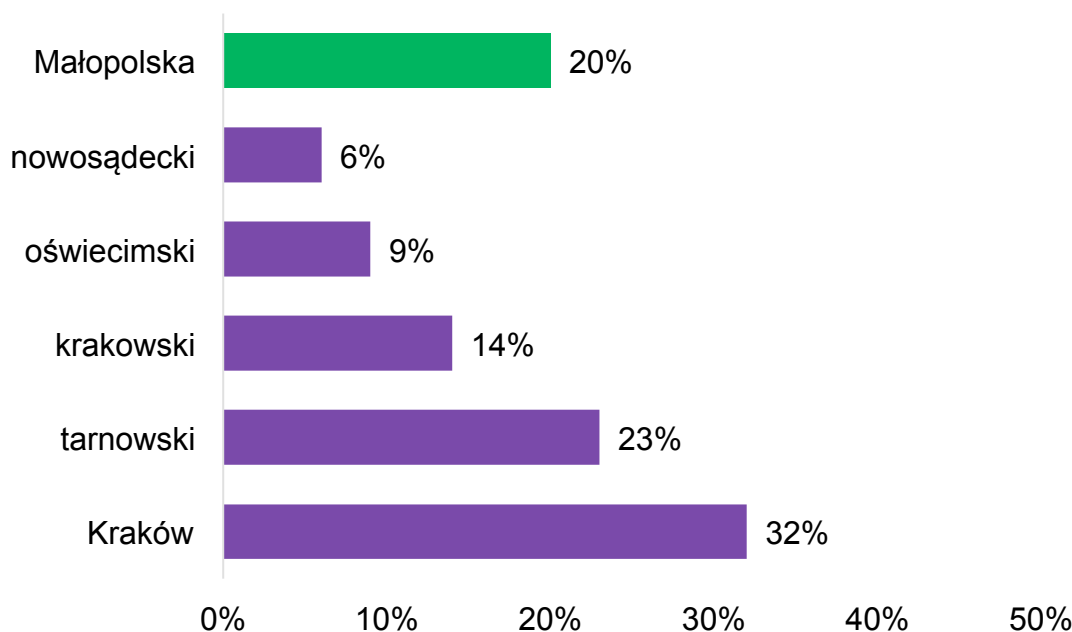
Wewnętrzne zróżnicowanie sektora małopolskiego ujawnia się też kiedy przeanalizujemy poziom finansowania organizacji z **działalności ekonomicznej** (gospodarczej i odpłatnej pożytku publicznego). Procent stowarzyszeń i fundacji mających z tego źródła przychody w 2014 roku jest najniższy na wsi (5%), na poziomie przeciętnym dla całego województwa w miastach poza Krakowem (19%) i najwyższy w stolicy województwa (32%).

Poza Krakowem, na poziomie wyższym niż średni dla całego województwa działalność ekonomiczna organizacji rozwinięta jest w podregionie tarnowskim (23% miało z niej przychody w 2014 roku). W pozostałych podregionach mniej niż co piąta organizacja uzyskiwała przychody z działalności odpłatnej lub gospodarczej (najrzadziej podejmowały ją stowarzyszenia i fundacje z podregionu nowosądeckiego – 6%).

Wykres 57. Procent małopolskich organizacji posiadających w 2014 roku przychody z działalności ekonomicznej (odpłatnej i gospodarczej) – zróżnicowanie wewnętrzne ze względu na lokalizację

Wykres 58. Procent małopolskich organizacji posiadających w 2014 roku przychody z działalności ekonomicznej (odpłatnej i gospodarczej) – różnicowanie wewnętrzne ze względu na podregion

5.2. Waga poszczególnych źródeł finansowania w budżetach małopolskich organizacji na tle ogólnopolskim

W rozdziale 5.1. zostało omówione jak często małopolskie organizacje korzystają z poszczególnych źródeł przychodu. Dane te przedstawiono na tle ogólnopolskim, a także pokazano wewnętrzne zróżnicowanie sektora małopolskiego pod tym kątem. Jednak to, czy organizacje z jakiegoś źródła korzystają częściej czy rzadziej nie koniecznie świadczy o wadze danych funduszy dla całego sektora czy poszczególnych organizacji. Najlepszym przykładem są tu składki członkowie, które zarówno w województwie małopolskim, jak i w całej Polsce, są źródłem najczęściej wykorzystywanym, jednak ich wartość w budżecie przeciętnej organizacji, a także udział w budżecie całego sektora (małopolskiego lub ogólnopolskiego), jest bardzo niewielki.

Dlatego warto przyjrzeć się przeciętnej³ wartości przychodów z poszczególnych źródeł, a także procentowemu udziałowi przychodów z danego źródła w całym budżecie sektora⁴, które zostały przedstawione w Tabeli 8.

³ Mówiąc o wartości przeciętnej mamy na myśli medianę, a więc wartość środkową zbioru uporządkowanego rosnąco pod względem danej cechy. Mediana dzieli zbiór na dwie równe pod względem liczebności grupy. Przykładowo, jeśli przeciętne (medianowe) roczne przychody organizacji wynoszą 26 tys. zł to znaczy, że połowa organizacji ma przychody niższe niż 26 tys. zł, a połowa wyższe niż 26 tys. zł.

⁴ Dane o procentowym udziale danego źródła w całym budżecie bazują na agregacji przychodów uzyskiwanych przez wszystkie organizacje pozarządowe, po zastosowaniu specjalnych wag analitycznych. Dokonanie takiego oszacowania na podstawie badań reprezentatywnych nie jest łatwe i zawsze jest obarczone pewnym błędem, wynikającym po pierwsze z wielkości i jakości próby badawczej, po drugie z jakości zebranych danych finansowych (ich dokładności i kompletności).

Tabela 8. Przeciętne przychody małopolskich organizacji z poszczególnych źródeł w 2014 roku, a także procentowy udział tych źródeł w całym budżecie sektora na tle ogólnopolskim

	Małopolska przeciętna wartość przychodów – kwoty w PLN	Polska przeciętna wartość przychodów – kwoty w PLN	Małopolska procent przychodów w całym budżecie sektora	Polska procent przychodów w całym budżecie sektora
publiczne środki zagraniczne	37 747	69 938	11%	24%
środki krajowe - administracji rządowej	55 000	51 022	24%	15%
środki krajowe - administracji samorządowej	13 000	15 000	19%	15%
działalność gospodarcza i odpłatna	24 905	34 069	19%	11%
Darowizny od osób indywidualnych, instytucji i firm	4 745	5 000	7%	13%
wsparcie od innych organizacji	9 750	10 186	2%	6%
1% podatku	2 500	5 875	4%	5%
Składki członkowskie	1 417	1 800	5%	3%
własny majątek	1 034	3 021	1%	4%

Tylko w 1 na 10 źródeł finansowania przeciętne kwoty przychodów w regionie małopolskim są wyższe niż w całej Polsce – nie jest to duża różnica, ale medianowe dotacje ze środków rządowych są w Małopolsce o niemal 4 tys. zł większe, niż w całym sektorze. Przeciętne wartości przychodów z pozostałych źródeł są w województwie małopolskim niższe niż w całej Polsce. Największa różnica występuje między przeciętnymi wartościami dotacji z publicznych środków zagranicznych (w małopolskim przeciętne przychody z tego źródła są o ponad 30 tys. zł niższe niż w całym sektorze), a także z działalności odpłatnej i gospodarczej (różnica niemal 10 tys. zł).

Jednak różnice w strukturze budżetu całego sektora małopolskiego i ogólnopolskiego można zrozumieć dopiero, kiedy przeciętną wartość przychodów z danego źródła zestawimy z częstością wykorzystywania go przez organizacje. Jakie są podstawowe różnice między strukturą budżetu małopolskiego i ogólnopolskiego sektora?

W województwie małopolskim dużo mniejsze znaczenie mają publiczne środki zagraniczne – w całym sektorze stanowiły one w 2014 roku 24% budżetu wszystkich organizacji, zaś w Małopolsce ponad dwa razy mniej – 11%. Jak zostało powiedziane już wcześniej, jest to źródło, z którego organizacje z Małopolski korzystają nieco rzadziej niż stowarzyszenia i fundacje z całej Polski (16% vs 18%), ale przede wszystkim przeciętne kwoty, które pozyskują z niego małopolskie NGO są dużo mniejsze, niż w całej Polsce (patrz Tabela 8).

Z drugiej strony krajowe fundusze publiczne – przede wszystkim administracji rządowej, ale także samorządowej - mają znacząco większy udział w budżecie małopolskich organizacji (w sumie stanowią 43% przychodów małopolskiego sektora, a 30% sektora ogólnopolskiego). W konsekwencji procent środków publicznych w sumie budżetów organizacji z Małopolski oraz

w całym polskim sektorze jest taki sam – wynosi 54% wszystkich wpływów z 2014 roku (jeśli uwzględnić także przychody z 1% podatku to 58% w Małopolsce i 59% w całym sektorze). Jednak w Małopolsce są to przede wszystkim środki krajowe, a w całym sektorze ich przewaga nie jest tak znacząca.

Wśród pozostałych źródeł finansowania sektora małopolskiego największy udział mają wpływy z działalności gospodarczej i odpłatnej. W Małopolsce przynajmniej jedną z dwóch dopuszczalnych form działalności ekonomicznej prowadzi co piąta organizacja (to nieco więcej niż w całej Polsce, gdzie jest to 17%), a przychody z tego źródła stanowią 19% sumy budżetów małopolskich organizacji (o 8 pkt. proc. więcej niż w całym sektorze). Jednocześnie przeciętna kwota pozyskiwana w Małopolsce z tego źródła jest o 10 tys. zł niższa niż w całym sektorze – może to być związane z dużym rozwarstwieniem przychodów z tego źródła.

Mniejszy niż w całej Polsce udział w budżecie sektora mają w województwie małopolskim darowizny od osób indywidualnych i prawnych (7% w stosunku do 13% w całym kraju). Warto zaznaczyć, że odsetek organizacji małopolskich, które korzystały w 2014 roku z darowizn był nieco większy, niż w całym sektorze. Oznacza to, że kwoty trafiające do małopolskich organizacji z darowizn są mniejsze, niż te, które zasilają z tego źródła budżety stowarzyszeń i fundacji w całej Polsce – przeciętna wartość przychodów z filantropii to potwierdza (patrz Tabela 8).

Źródła generalnie mało znaczące z perspektywy budżetu całego sektora, takie jak wsparcie od innych organizacji czy przychody z własnego majątku, mają w województwie małopolskim jeszcze mniejszy udział w sumie przychodów organizacji. Ponieważ odsetek organizacji, które z nich korzystają jest w Małopolsce podobny do tego odnotowanego w całej Polsce, a przeciętne kwoty nie są (szczególnie w przypadku wsparcia od innych organizacji) znacząco mniejsze niż w całym sektorze, więc można przypuszczać, że struktura przychodów z tych źródeł jest w województwie małopolskim dużo bardziej płaska, niż w całym sektorze. Za to składki członkowskie – choć ich przeciętna wartość jest mniejsza niż w całym sektorze, w sumie stanowią nieco większą część budżetu małopolskich organizacji – 5% vs. 3% w całym sektorze.

5.3. Specyfika organizacji realizujących zadania publiczne finansowane ze środków jednostek samorządu terytorialnego

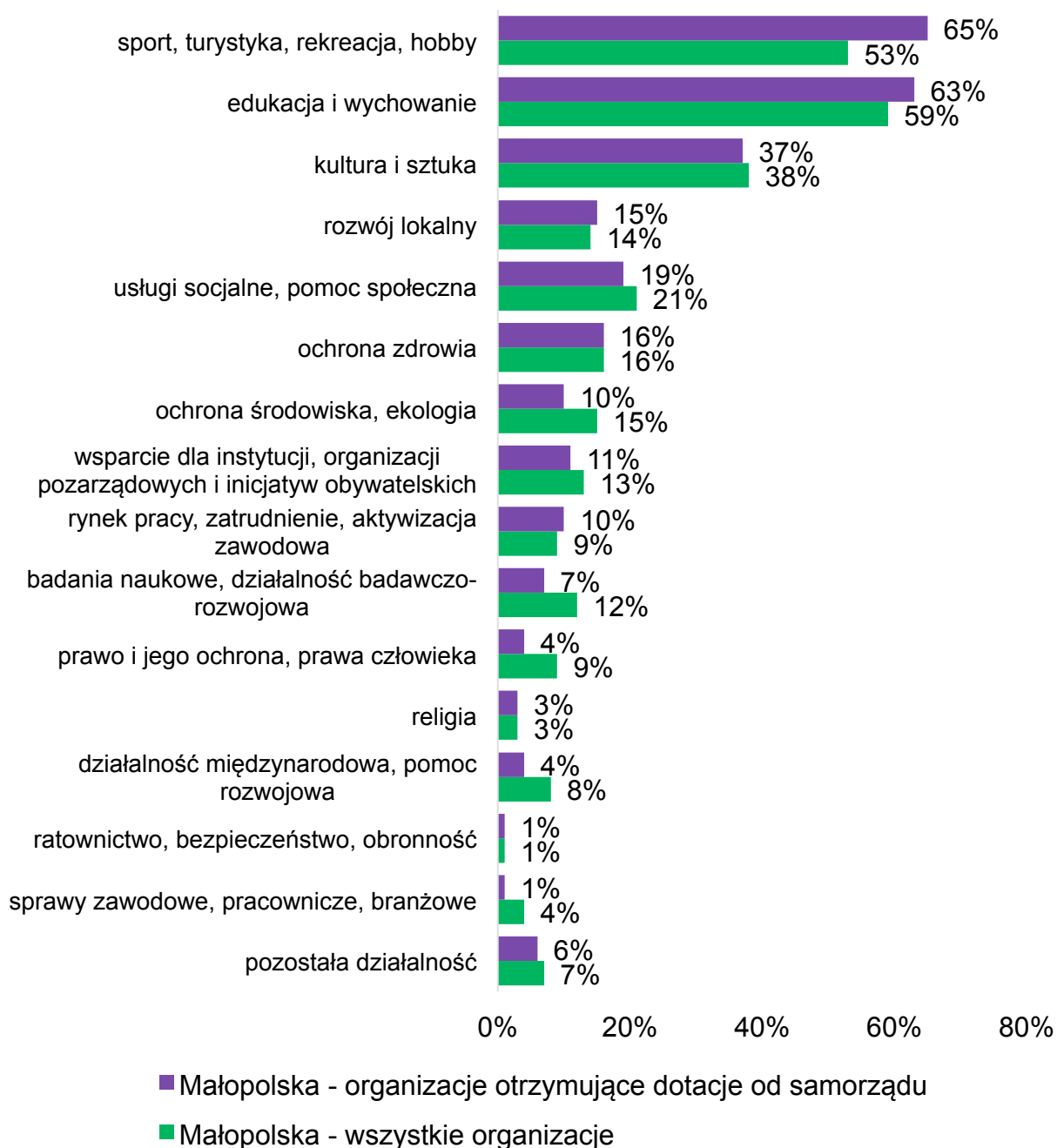
W województwie małopolskim 53% organizacji realizowało w 2014 roku zadania publiczne finansowane ze środków samorządu terytorialnego. Poniżej przedstawiamy ich charakterystykę na tle danych o wszystkich organizacji małopolskich.

5.3.1. Obszary aktywności małopolskich organizacji realizujących zadania publiczne ze środków samorządu terytorialnego

Wśród małopolskich organizacji realizujących zadania publiczne finansowane ze środków samorządu terytorialnego więcej niż w całym małopolskim sektorze jest stowarzyszeń i fundacji działających w obszarze sportu, turystyki, rekreacji i hobby (12 pkt. proc. różnicy), a

także edukacji i wychowania (4 pkt. proc). Pozostałe obszary aktywności są w tej grupie reprezentowane tak samo często, jak wśród wszystkich małopolskich organizacji lub nieco rzadziej.

Wykres 59. Obszary działań organizacji otrzymujących dotacje od samorządu na tle wszystkich małopolskich organizacji – procent wskazań na poszczególne pola działań

Na powyższym wykresie przedstawione zostały obszary aktywności, które organizacje wskazują szeroko opisując swoje działania. Dodatkową są też w badaniu pytane o jeden, główny obszar działań. Porównanie popularności głównych obszarów działań (tzw. obszarów specjalizacji) organizacji otrzymujących dotacje od samorządu ze wszystkimi małopolskimi

organizacjami pokazuje, że zdecydowanie najważniejszą dziedziną, którą zajmują się organizacje realizujące zadania publiczne ze środków samorządowych jest „sport, turystyka, rekreacja, hobby” – specjalizuje się w nim 43% z nich. Kolejne miejsca zajmują (choć minimalnie rzadziej wskazywane przez organizacje otrzymujące dotacje od samorządu niż przez wszystkie małopolskie organizacje) „kultura i sztuka” (19%) i „edukacja i wychowanie” (15%).

Wykres 60. Główne obszary działań organizacji otrzymujących dotacje od samorządu na tle wszystkich małopolskich organizacji – procent wskazań na poszczególne pola działań

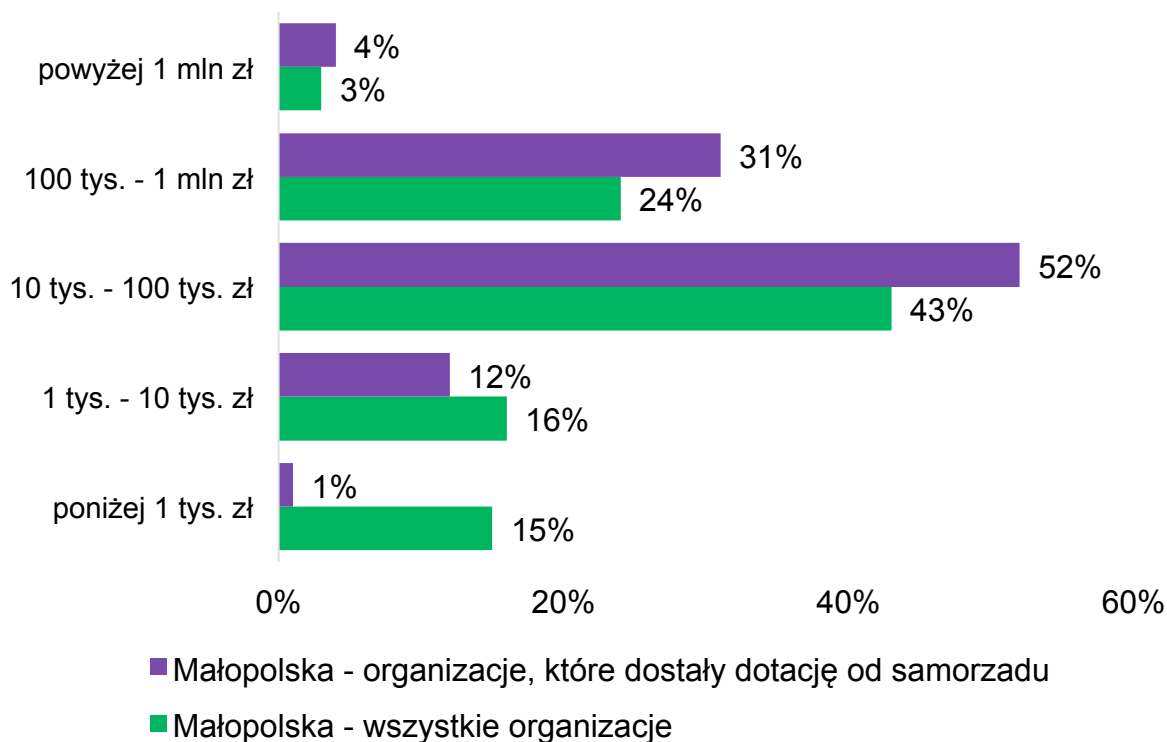
5.3.2. Formy działań małopolskich organizacji realizujących zadania publiczne ze środków samorządu terytorialnego

Tylko jedna z siedemnastu możliwych form działania organizacji wyróżnia grupę organizacji realizujących zadania publiczne ze środków samorządu terytorialnego. Ponadprzeciętnie często zajmują się one organizowaniem wydarzeń typu koncerty, festiwale, zawody – w tej grupie jest to 78% stowarzyszeń i fundacji, zaś wśród wszystkich małopolskich NGO 67%. Ma to zapewne związek z większym udziałem organizacji sportowych w opisywanej grupie, które regularnie organizują lub współorganizują różnego rodzaju zawody lub turnieje.

5.3.3. Przychody małopolskich organizacji realizujących zadania publiczne ze środków samorządu terytorialnego

Sam fakt posiadania w budżecie dotacji od samorządu (nawet jeśli z danych wiadomo, że są one przeciętnie niewielkie – połowa małopolskich organizacji otrzymuje z tego źródła nie więcej niż 13 tys. zł) powoduje, że organizacje realizujące zadania publiczne finansowane ze środków samorządowych mają znacząco lepszą sytuację finansową niż wszystkie organizacje z województwa małopolskiego. Tylko 13% tej grupy stowarzyszeń i fundacji miało w 2014 roku przychody mniejsze niż 10 tys. zł, podczas gdy w całym województwie małopolskim takich organizacji było 31%. Ponad połowa podmiotów realizujących zadania publiczne ze środków samorządowych miało budżet między 10 a 100 tys. zł, a co trzecia (34%) powyżej 100 tys. zł (w całym małopolskim sektorze było to odpowiednio 43% i 27%).

Wykres 61. Struktura przychodów organizacji otrzymujących dotacje od samorządu na tle wszystkich małopolskich organizacji

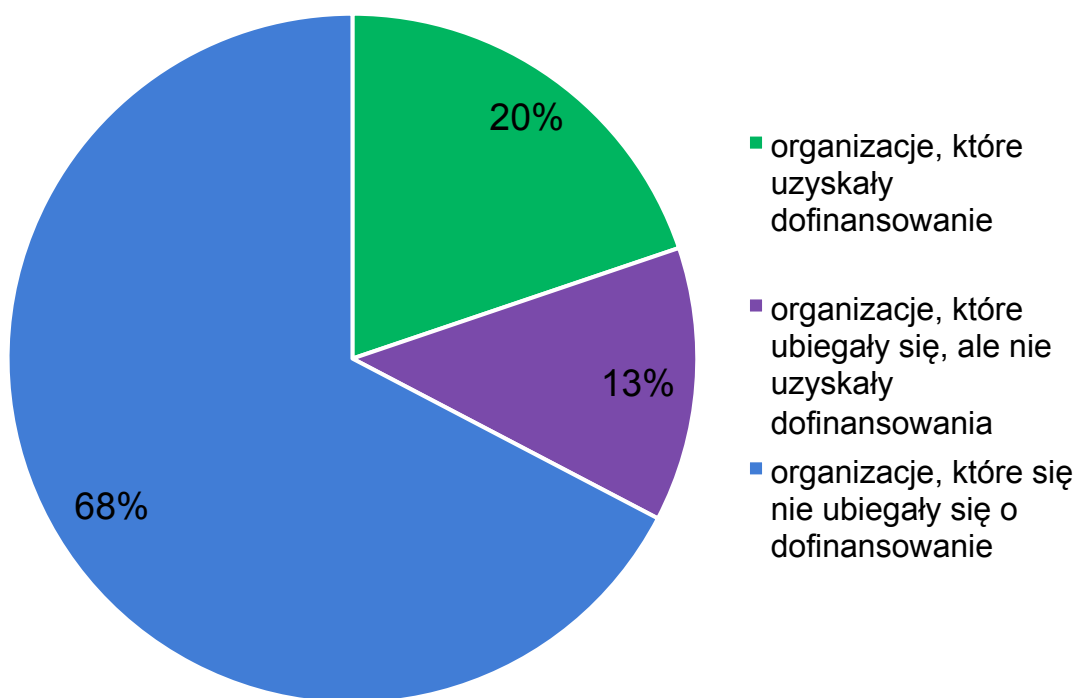
6. Korzystanie przez małopolskie organizacje z funduszy europejskich

6.1. Korzystanie przez małopolskie organizacje z funduszy europejskich w latach 2007-2014

Korzystanie z funduszy europejskich – małopolskie organizacje na tle ogólnopolskim

Fundusze europejskie nie są i nigdy nie były źródłem finansowania będącym w zasięgu wszystkich organizacji. Skala finansowanych przedsięwzięć, a także zasady wnioskowania i rozliczania środków powodują, że małe organizacje mają niewielkie szanse na realizację projektów z tych funduszy. Wyniki badania, podsumowujące udział okres finansowania 2007-2014, to potwierdzają. 68% małopolskich organizacji nie podjęło ani jednej próby aplikowania o środki europejskie (w całej Polsce 65%). Oznacza to, że doświadczenie z procesem aplikacyjnym miała mniej więcej co trzecia organizacja (w Małopolsce 33%, w całym sektorze 36%). Jednak nie wszystkie organizacje uzyskały dofinansowanie – udało się to mniej więcej 2/3 wnioskujących: w Małopolsce w latach 2007-2014 przynajmniej jeden projekt ze środków europejskich (jako lider lub partner) realizowało 20% organizacji, a 13% nie otrzymało dofinansowania pomimo aplikowania o środki (w całym sektorze odpowiednio 23% i 13%).

Wykres 62. Korzystanie w latach 2007 – 2014 z funduszy europejskich przez małopolskie organizacje

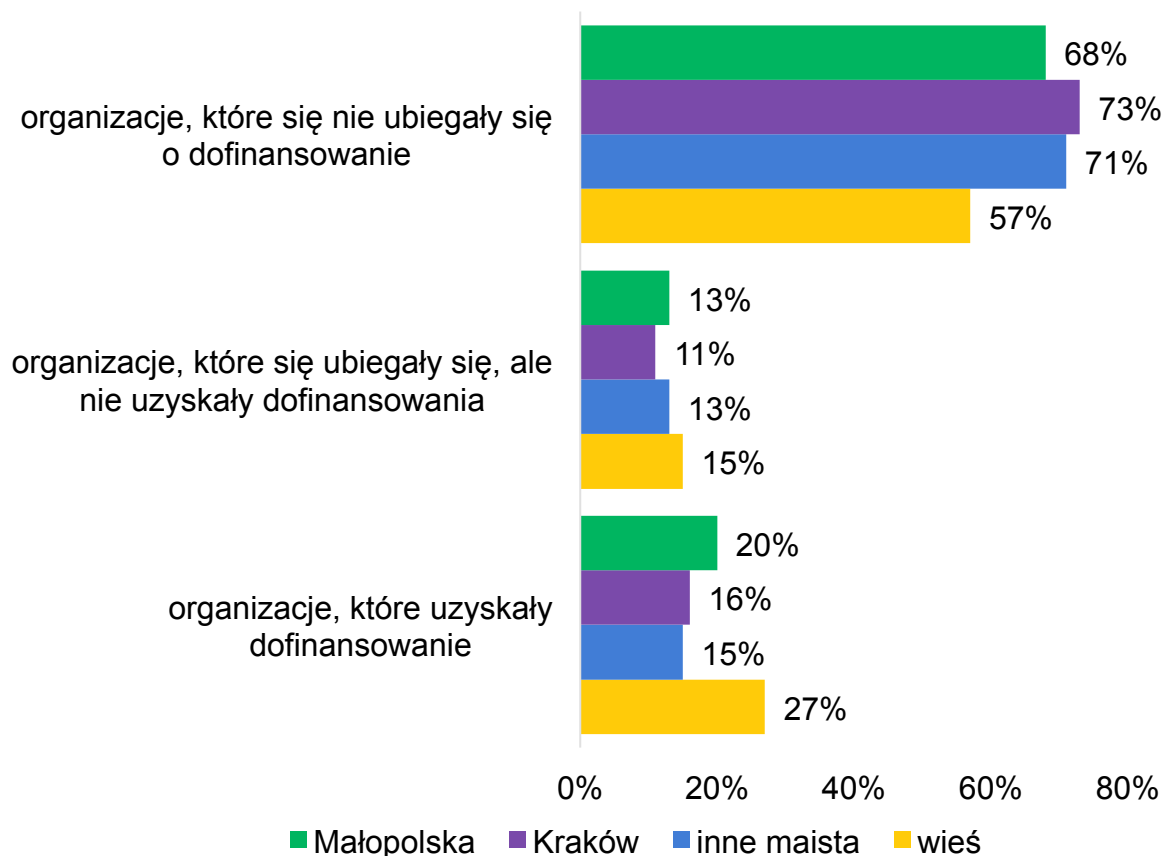

Wewnętrzne zróżnicowanie małopolskich organizacji pod względem korzystania z funduszy europejskich

Korzystanie przez małopolskie organizacje pozarządowe w latach 2007-2014 z funduszy europejskich jest zróżnicowane w zależności od wielkości miejscowości, z której pochodzi organizacja. Różnice te można częściowo tłumaczyć zapisami programów operacyjnych oraz innymi wytycznymi określającymi obszary objęte wsparciem funduszy europejskich. Te uwarunkowania sprawiły, że dla niektórych organizacji środki europejskie były łatwiejsze, a dla innych trudniejsze do zdobycia.

Z danych zebranych w badaniach „Kondycja sektora organizacji pozarządowych” wynika, że w województwie małopolskim częściej z funduszy UE korzystały (jako lider lub partner projektu) organizacje z terenów wiejskich, niż te zlokalizowane w Krakowie lub innych miastach. Wśród organizacji mających siedziby na wsi 42% ubiegało się w latach 2007-2014 o środki z UE, zaś w Krakowie i innych miastach było to odpowiednio 27% i 28% NGO. Także skuteczność aplikowania o fundusze jest większa na wsi – 27% organizacji z tych terenów przynajmniej raz odniosła sukces, a 15% ani razu nie otrzymała środków. Wśród organizacji zlokalizowanych w miastach poza Krakowem 15% udało w latach 2007 – 2014 otrzymać dotację ze środków europejskich, a 13% nie dostało dofinansowania, w Krakowie proporcje te wyglądały podobnie: 16% i 11%.

Wykres 63. Wewnętrzne zróżnicowanie małopolskich organizacji pod względem korzystania w latach 2007 – 2014 z funduszy europejskich – tereny wiejskie a miasta

Różnica między podregionami województwa małopolskiego pod względem wykorzystania funduszy europejskich nie jest istotna statystycznie.

6.2. Skuteczność małopolskich organizacji w aplikowaniu o fundusze europejskie na tle ogólnopolskim

Aby określić precyzyjnie poziom skuteczności w aplikowaniu o środki europejskie trzeba ustalić, jaka część wniosków składana przez organizacje uzyskała dofinansowanie. W badaniu zapytano w tym celu organizacje o okres trzech lat poprzedzających moment wywiadu (lata 2012-2015) – w ramach wywiadu deklarowały czy w tym okresie ubiegały się o środki UE, ile razy uczestniczyły w procesie aplikacyjnym i ile razy udało im się otrzymać środki.

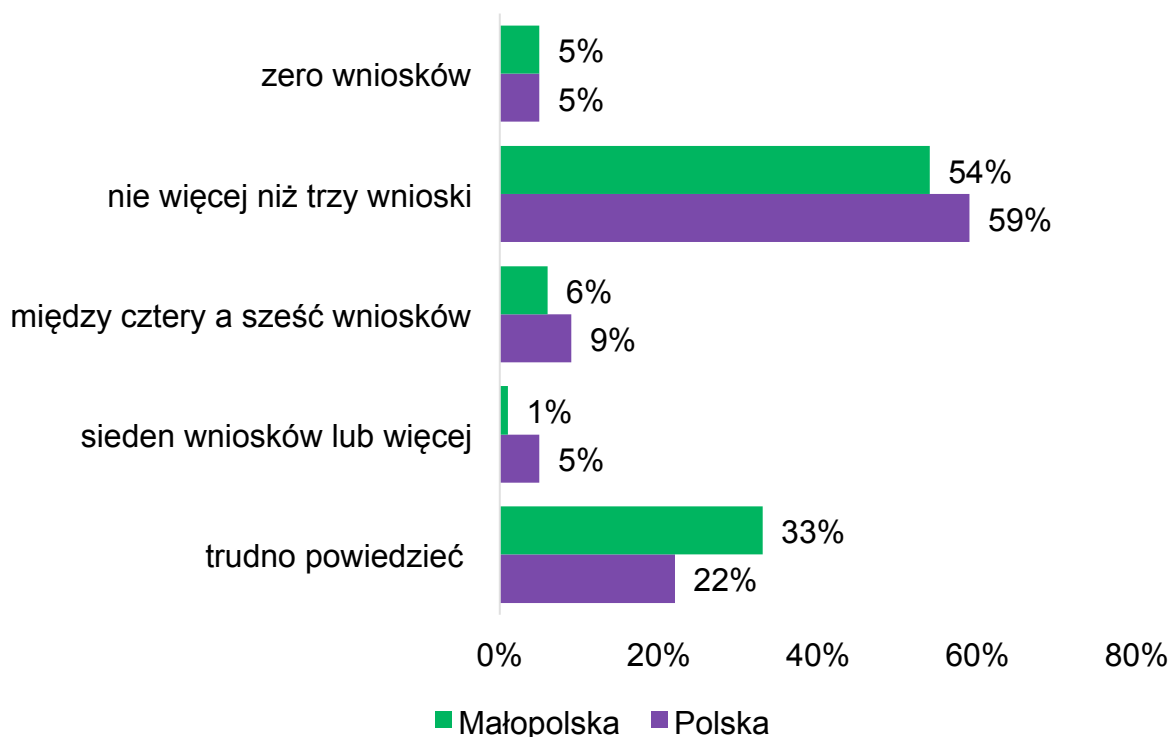
W województwie małopolskim w ciągu trzech lat przed badaniem o środki europejskie (jako lider projektu lub jego partner) ubiegało się 25% organizacji – mniej więcej tyle samo, co w całym sektorze. Pod względem liczby przygotowanych w tym czasie wniosków Małopolska także nie wyróżnia się na tle całego kraju – ok 2/3 aplikujących organizacji złożyło nie więcej niż 3 wnioski, a niespełna 10% (w małopolskim 8%, w całej Polsce 9%) przygotowało ich dziesięć lub więcej.

Wykres 64. Liczba wniosków o fundusze europejskie złożonych przez organizacje małopolskie w latach 2012 – 2015 (w charakterze lidera lub partnera projektu) na tle ogólnopolskim

Zdecydowanej większości organizacjom piszącym projekty o środki europejskie w latach 2012-2015 udało się przynajmniej raz otrzymać dotację – w małopolskim 5% aplikujących nie otrzymało dofinansowania, a kolejne 33% nie znało jeszcze wyników wszystkich konkursów. W całym sektorze także 5% ubiegających się o dotację ani razu jej nie dostało, zaś na rozstrzygnięcia konkursowe czekało 22%.

Wykres 65. Liczba wniosków organizacji małopolskich, które otrzymały dofinansowanie z funduszy europejskich w latach 2012 – 2015 na tle ogólnopolskim

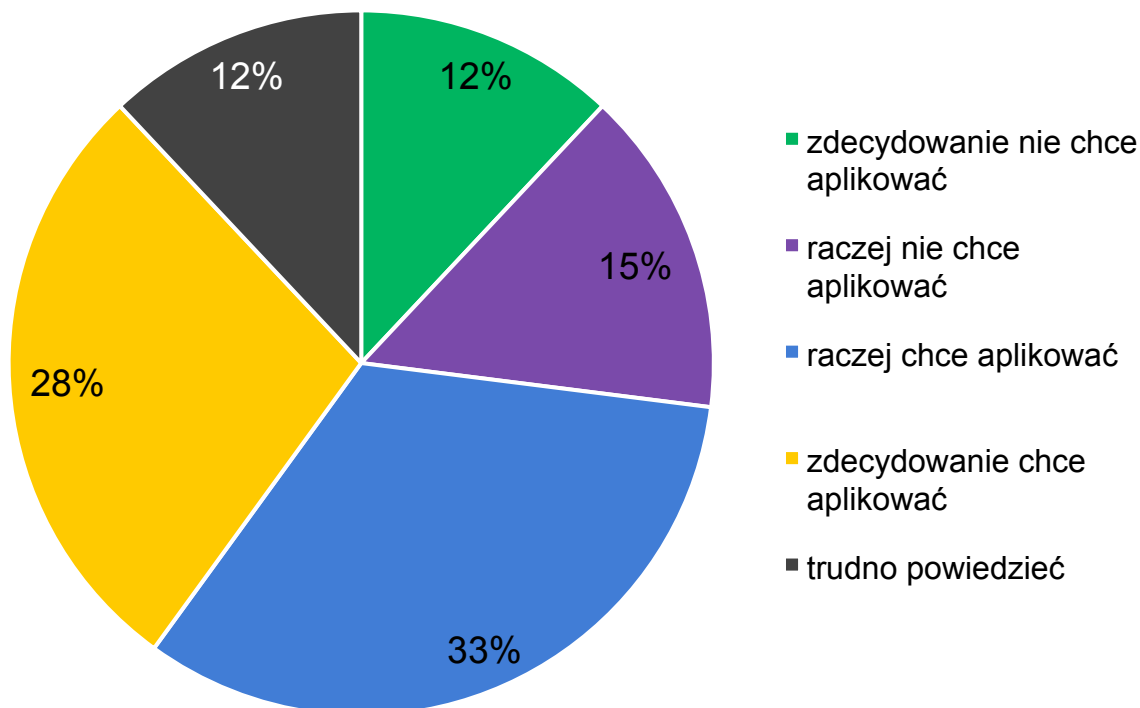
Generalnie rzecz biorąc, skuteczność małopolskich organizacji w ubieganiu się o środki europejskie jest nieco wyższa niż średnia w całym sektorze – średni procent aplikacji, które otrzymały finansowanie wynosił w województwie małopolskim 70%, a w całej Polsce 68%.

6.3. Plany aplikowania o fundusze europejskie w nowej perspektywie finansowej – małopolskie organizacje na tle ogólnopolskim

Zarówno organizacje w całej Polsce, jak i w województwie małopolskim w 2015 roku w większości deklarowały chęć aplikowania o środki UE w kolejnym okresie finansowania: w Małopolsce 61% planuje się ubiegać o te środki, w całej Polsce 60%. Z drugiej strony zdecydowanie nie chce ubiegać się o fundusze unijne 12% stowarzyszeń i fundacji w Małopolsce (11% w całej Polsce), zaś 15% małopolskich NGO raczej nie zamierza tego robić (w całym kraju 17%). Dodatkowo 12% małopolskiego sektora nie umie w tym momencie powiedzieć, czy będzie starała się zdobyć środki europejskie, czy nie (tyle samo co w całym kraju).

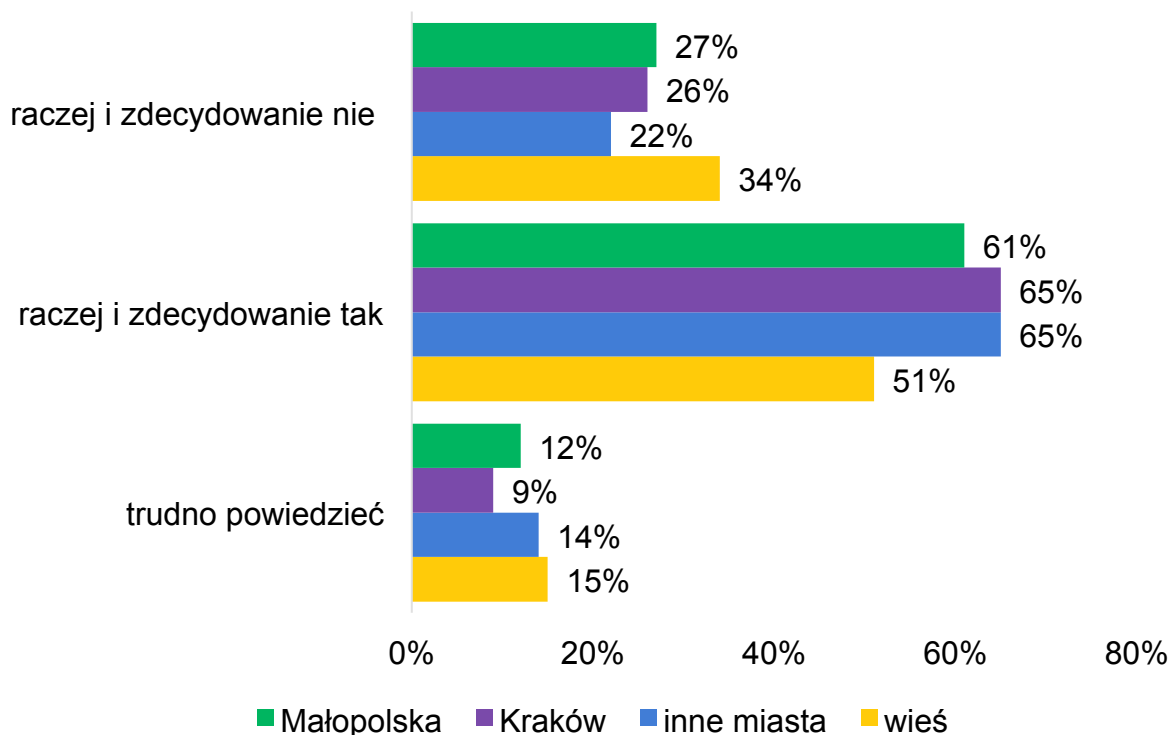
Oznacza to, że dwa razy więcej organizacji twierdzi, że będą się ubiegać o środki UE, niż tych, które nie zamierzają tego robić. Warto jednak przypomnieć, że w poprzednim okresie programowania (2007-2014) proporcja między organizacjami, które się o fundusze ubiegały, a tymi, które tego nie zrobiły, była odwrotna – dwa razy więcej ani razu nie aplikowało o środki niż wniosek złożyło.

Wykres 66. Plany małopolskich organizacji związane z ubieganiem się o środki europejskie w latach 2014 - 2020

Ciekawe wnioski można wyciągnąć z porównania danych na temat gotowości do korzystania z funduszy europejskich przez organizacje zlokalizowanych w miejscowościach o różnej wielkości. Okazuje się, że organizacje z Krakowa, a także innych miast – które generalnie mają mniejsze doświadczenie z korzystaniem z tych funduszy - częściej niż stowarzyszenia i fundacje z terenów wiejskich deklarują chęć ubiegania się o nie w przyszłości (plan taki ma 65%). Z kolei organizacje wiejskie, z których niemal połowa w latach 2007-2014 ubiegała się o te środki, rzadziej chcą aplikować o fundusze UE w przyszłym okresie programowania (51%).

Wykres 67. Czy organizacje planują ubiegać się o środki europejskie w latach 2014 - 2020?
Zróżnicowanie wewnątrz województwa małopolskiego ze względu na wielkość miejscowości

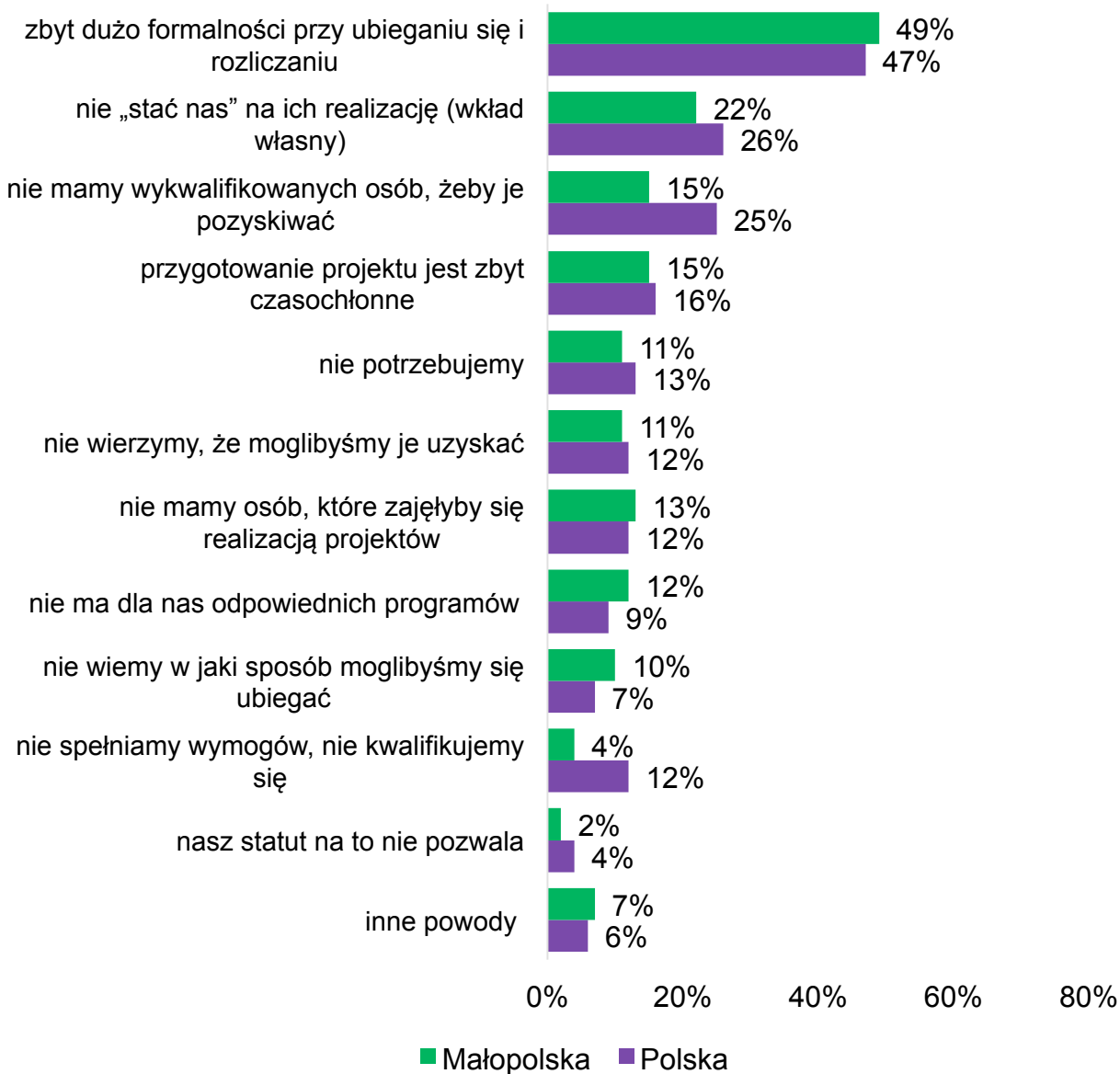
6.4. Problemy związane z aplikowaniem o fundusze europejskie – małopolskie organizacje na tle ogólnopolskim

O problemy związane z procesem pozyskiwania środków europejskich zostały spytane tylko te organizacje, które zadeklarowały, że nie planują w latach 2014 – 2020 się o nie ubiegać. Kryło się za tym założenie, że pozostałe organizacje być może też dostrzegają różnego rodzaju problemy związane z aplikowaniem o środki UE, jednak uważają, że są one nie aż tak dotkliwe, żeby z ich powodu rezygnować ze składania wniosku.

Zarówno z deklaracji organizacji małopolskich, jak i ogólnopolskich wynika, że najważniejszą barierą w dostępie do środków UE są formalności przy ubieganiu się o nie oraz ich rozliczaniu, w Małopolsce mówi o niej 49% pytanych, w całym sektorze 47%. Kolejne trudności – zbyt duży wkład własny, brak wykwalifikowanej kadry, która mogłaby zająć się procesem aplikacji czy brak czasu na przygotowanie wniosku – są, w całym sektorze, a także w Małopolsce, zdecydowanie mniej odczuwalne. Brak przygotowanych i wykwalifikowanych ludzi, którzy mogliby zająć się przygotowaniem wniosku jest zresztą przez małopolskie organizacje deklarowany jako trudność rzadziej niż w całym sektorze (10 pkt. proc. różnicy). Mniej więcej co dziesiąta małopolska organizacja (11%) spośród nieplanujących aplikować o fundusze UE twierdzi, że takich środków nie potrzebuje. Taki sam odsetek nie wierzy w możliwość uzyskania dofinansowania. Podobna grupa (12%) twierdzi, że nie ma dla nich odpowiednich programów lub nie wie, w jaki sposób się o te środki ubiegać (10%). Podobny

odsetek (13%) uważa także, że miałyby problem z realizacją projektu, ponieważ nie ma osób, które by się tym zajęły.

Wykres 68. Powody braku zamiaru ubiegania się o środki z funduszy europejskich w latach 2014 – 2020 – małopolskie na tle ogólnopolskim

7. Bariery rozwoju, samoocena oraz potrzeby małopolskich organizacji

7.1. Problemy i bariery rozwoju małopolskich organizacji pozarządowych oraz wynikających z nich potrzeby

Województwo małopolskie na tle ogólnopolskim

Trudności w zdobyciu funduszy, formalności i biurokracja

Największym problemem małopolskich organizacji pozarządowych są trudności w zdobywaniu funduszy oraz sprzętu niezbędnego do prowadzenia działalności. Jest to problem, który od lat jest najczęściej wskazywany przez polskie organizacje, jak widać województwo małopolskie nie jest tu wyjątkiem. Z tym problemem częściowo związane dwie pozostałe najczęściej wskazywane trudności (zarówno w regionie małopolskim, jak i w skali całego kraju), czyli skomplikowane formalności związane z korzystaniem i pozyskiwaniem środków od sponsorów i grantodawców (choć małopolskie organizacje deklarują go nieco rzadziej niż ogólnopolskie) i nadmiernie rozbudowana biurokracja administracji publicznej.

W tym kontekście najważniejszą potrzebą organizacji wydaje się więc uproszczenie procedur związanych z pozyskiwaniem i rozliczaniem środków, zwłaszcza publicznych, gdyż to one stanowią najważniejsze źródło przychodów sektora pozarządowego. Biorąc pod uwagę dane opisywane w podrozdziale 4.2.1., bolączką organizacji jest też brak płynności i przewidywalności przychodów. Dlatego istotną potrzebą organizacji jest zwiększanie puli funduszy wieloletnich, które mogłyby poprawić płynność i stabilność finansową fundacji i stowarzyszeń.

Problemy z zasobami ludzkimi

Ponad połowa organizacji z Małopolski (52%) ma także problem z brakiem osób gotowych bezinteresownie zaangażować się w działania. 36% boryka się z trudnością związaną z utrzymaniem dobrego personelu i wolontariuszy. Obydwa te problemy w Małopolsce występują na podobnym poziomie co w skali całego kraju, jednak warto podkreślić, że w polskim sektorze są to trudności coraz mocniej przez organizacje odczuwane (można więc przypuszczać, że w Małopolsce także w ostatnim czasie rosną na znaczeniu).

Do dwóch wyżej wymienionych przeszkód w funkcjonowaniu dochodzi jeszcze znużenie i „wypalenie” liderów organizacji – co prawda jest to problem zgłaszany przez małopolskie stowarzyszenia i fundacje rzadziej niż w całym sektorze, jednak odczuwa go do trzeciej organizacji. Nie ma wątpliwości, że kwestie związane z kadrami i kapitałem ludzkim stanowią dla małopolskiego (a także polskiego) sektora pozarządowego realny problem. Jego źródła można szukać we wciąż niskiej aktywności społecznej Polaków i niskim odsetku osób gotowych do pracy społecznej. Wśród innych przyczyn można wskazać brak doświadczenia i kompetencji po stronie liderów organizacji, które nie radzą sobie z wyzwaniem związanym z zarządzaniem ludźmi, z których większość pracuje na zasadach wolontariatu. Odpowiedzą na

te trudności mogą być szkolenia z zakresu pozyskiwania wolontariuszy oraz zarządzania zespołem, ale także systemowe działania pobudzające aktywność obywatelską Polaków.

Problemy we współpracy z administracją, niedoskonałość przepisów

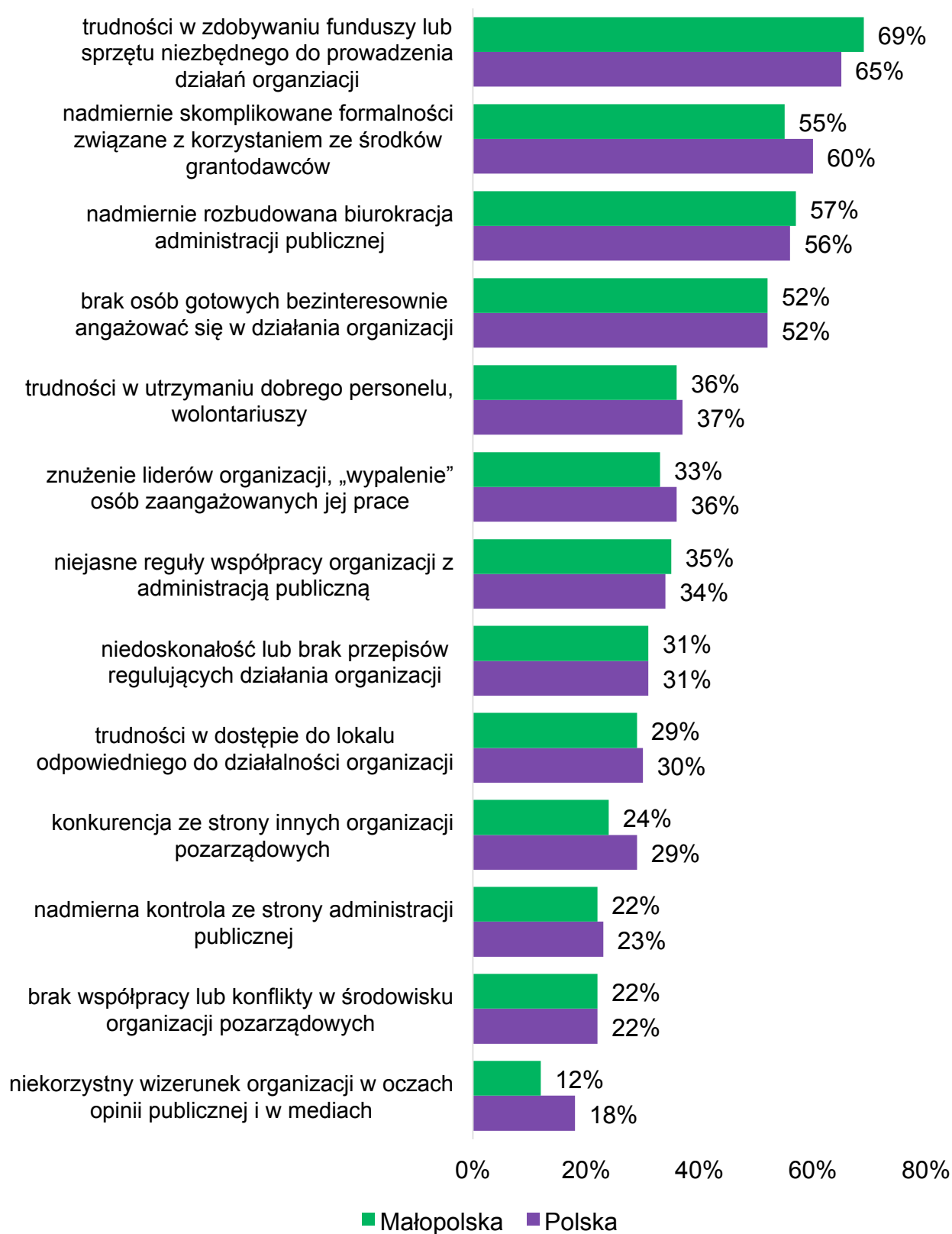
Zarówno w całej Polsce, jak i w województwie małopolskim ok. 1/3 organizacji narzeka na niejasne reguły współpracy z administracją publiczną, podobna część sektora twierdzi, że przepisy regulujące działania organizacji są niedoskonałe, a ok. ¼ ma trudność z nadmierną kontrolę strony administracji. Jakość współpracy ze sferą publiczną oraz wynikające z niej trudności, a także problemy z prawem regulującym funkcjonowanie stowarzyszeń i fundacji nie odróżniają województwa małopolskiego od reszty kraju. Oczekiwanie jakie stoi za tymi deklaracjami wynika z potrzeby uproszczenia kwestii formalnych, a także wsparcia i otwartości ze strony partnerów z sektora publicznego.

Problemy wewnątrz sektora pozarządowego

Nieco mniej istotną grupą problemów, z którymi borykają się przedstawiciele organizacji są trudności wynikające z sytuacji wewnątrz sektora pozarządowego. Choć są to kwestie wskazywane przez liderów fundacji i stowarzyszeń rzadziej niż pozostałe, to jednak w porównaniu do lat poprzednich nabierają one znaczenie i można się spodziewać, że będą coraz bardziej istotne⁵. Wydaje się jednak, że działacze organizacji z województwa małopolskiego nieco rzadziej, niż przedstawiciele całego sektora, narzekają na kwestie związane ze złym wizerunkiem NGO w mediach (12% w stosunku do 18% w całym kraju), a także konkurencją ze strony innych stowarzyszeń i fundacji (24% w stosunku do 29% w całej Polsce).

⁵ Kondycja sektora organizacji pozarządowych w Polsce 2015, Stowarzyszenie Klon/Jawor

Wykres 69. Trudności odczuwane przez organizacje w ciągu ostatnich dwóch lat

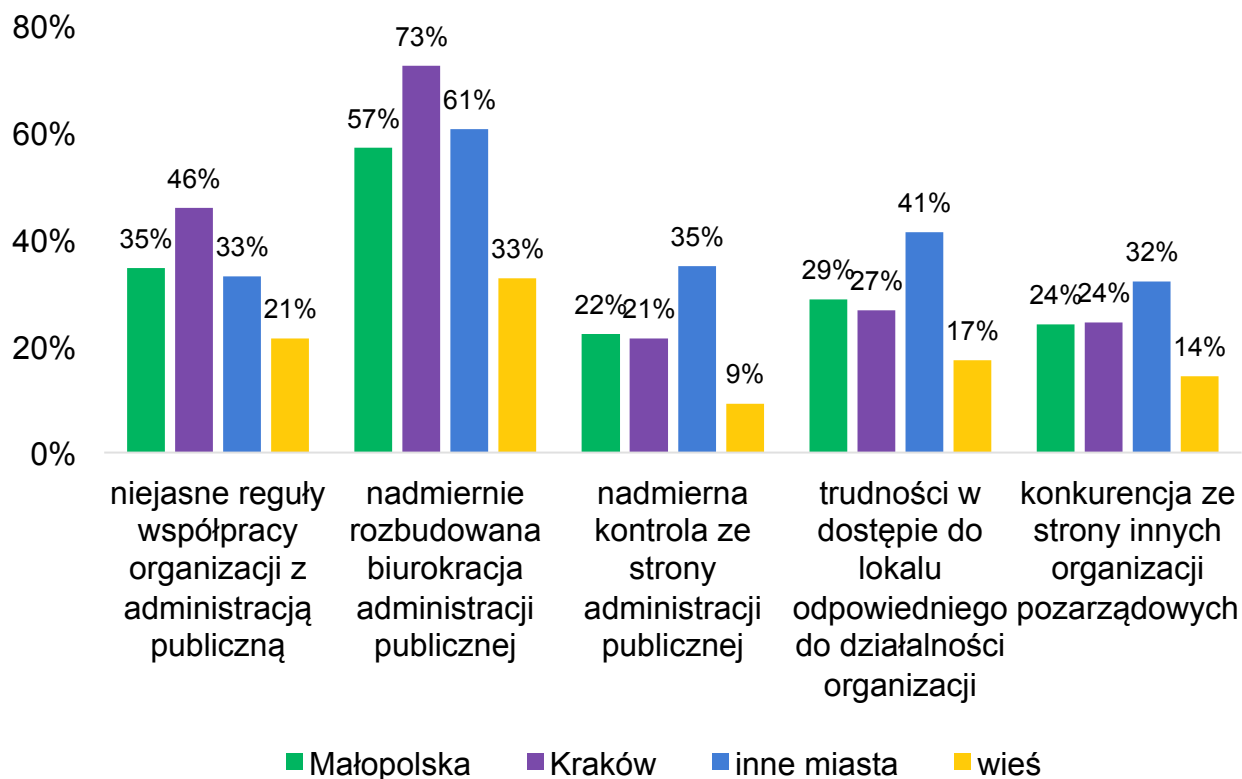
Zróżnicowanie występowania problemów i barier rozwoju organizacji wewnątrz województwa małopolskiego

Zróżnicowanie ze względu na wielkość miejscowości

Niektóre z wymienionych w poprzednim rozdziale trudności występują ze zróżnicowanym natężeniem w Krakowie, innych miastach lub na wsi. Różnice w problemach, z którymi stykają się poszczególne organizacje mogą być kluczowe przy projektowaniu różnego rodzaju wsparcia dla sektora pozarządowego.

Co ciekawe, problemy które w ogóle różnicują małopolski sektor są przede wszystkim związane z relacjami z administracją publiczną i samorządową. Dość wyraźnie widać, że problemy takie jak: nadmiernie rozbudowana biurokracja, niejasne reguły współpracy, a także nadmierna kontrola ze strony administracji są najmniej odczuwalne dla stowarzyszeń i fundacji ze wsi. Kwestia biurokracji i niejasnych reguł współpracy staje się coraz bardziej uciążliwa wraz z wzrostem miejscowości, zaś problem nadmiernej kontroli jest najbardziej uciążliwy dla organizacji z miejscowości poza Krakowem, a w stolicy województwa znów staje się mniej palący. W podobny wzór zależności od wielkości miejscowości układają się w przypadku dwóch pozostałych problemów, które dotyczą w różnym stopniu organizacje z Krakowa, pozostałych miast i terenów wiejskich. Trudności w dostępie do lokalu, a także konkurencja ze strony innych NGO są najmniej dokuczliwe dla organizacji wiejskich, średnio utrudniają życie stowarzyszeniom z Krakowa i najbardziej są dotkliwe dla podmiotów sektora pozarządowego z pozostałych miast województwa.

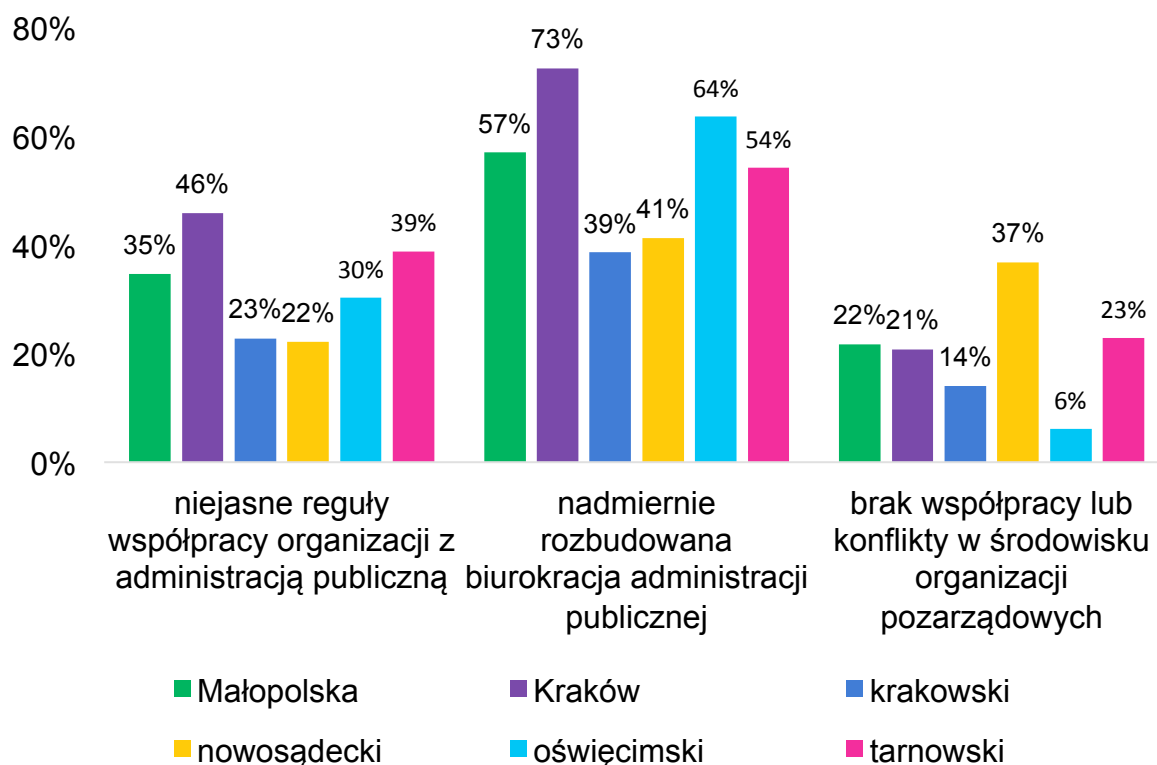
Wykres 70. Trudności odczuwane przez organizacje w ciągu ostatnich dwóch lat ze względu na wielkość miejscowości

Zróznicowanie ze względu na podregion, z którego pochodzą organizacje

Różnice między organizacjami z poszczególnych podregionów ujawniają się tylko w przypadku dotkliwości trzech problemów. Niejasne reguły współpracy z administracją, a także rozbudowana biurokracja są najbardziej odczuwalne w Krakowie, a najmniej w podregionie krakowskim i nowosądeckim. W tarnowskim i oświęcimskim są one dokuczliwe w średnim stopniu. Z kolei brak współpracy i konflikty w środowisku organizacji najmniej odczuwane są w podregionie oświęcimskim, a najbardziej dokuczliwe w nowosądeckim.

Wykres 71. Trudności odczuwane przez organizacje w ciągu ostatnich dwóch lat – podregion

7.2. Samoocena małopolskich organizacji pozarządowych oraz wynikające z nich potrzeby

Województwo małopolskie na tle ogólnopolskim

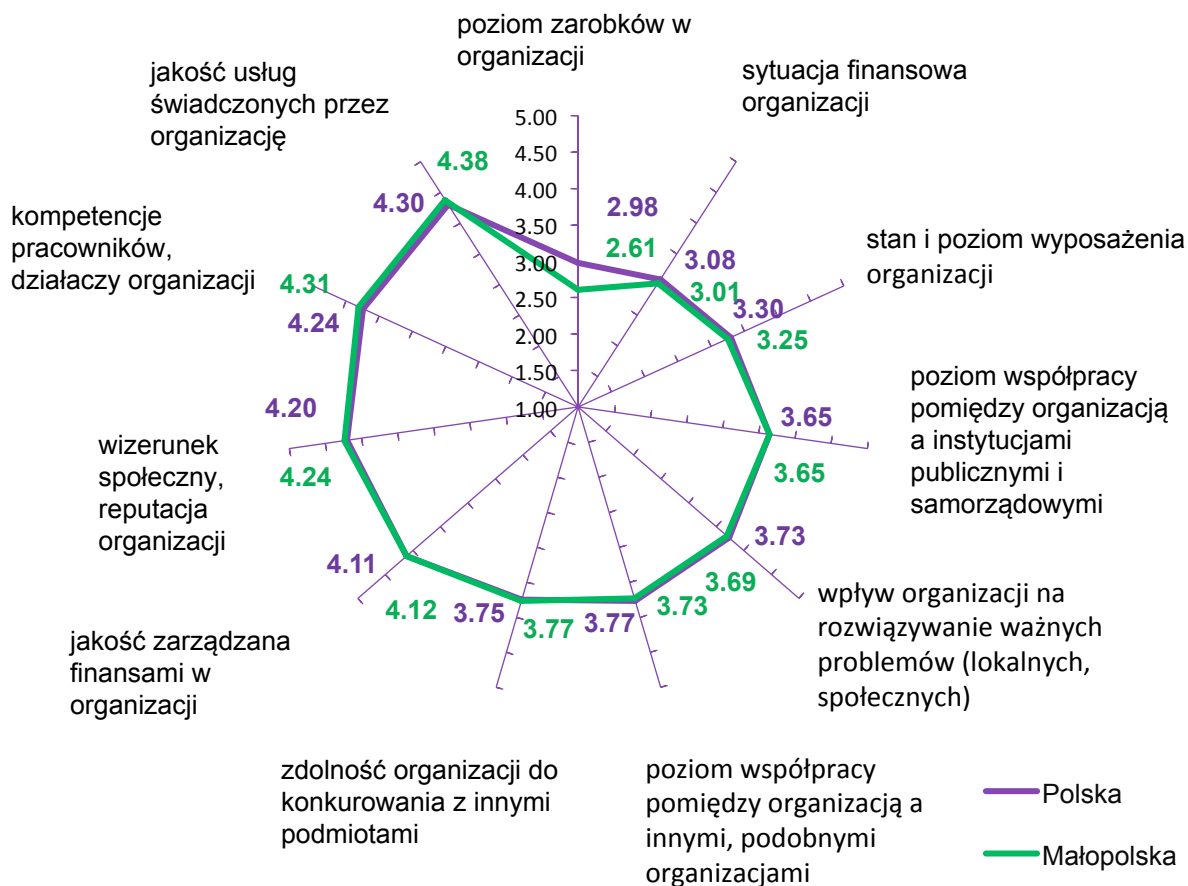
Liderzy organizacji pozarządowych zostali w trakcie badania poproszeni o dokonanie oceny różnych aspektów działania swojej organizacji na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało ocenę maksymalnie negatywną, a 5 maksymalnie pozytywną. Samoocena małopolskich organizacji pozarządowych nie różni się znacząco od tej, której dokonują wszystkie polskie stowarzyszenia i fundacje.

Zwraca przede wszystkim uwagę brak krytycyzmu organizacji. Najwyższa średnia ocena wystawiona zarówno przez organizacje małopolskie, jak i ogólnopolskie dotyczy jakości świadczonych przez nie usług oraz kompetencji osób zaangażowanych w ich działania (pracowników, członków, wolontariuszy). Liderzy w większości pozytywnie oceniają też społeczny wizerunek organizacji oraz jakość zarządzania finansami w organizacji. W województwie małopolskim wszystkie powyższe aspekty funkcjonowania organizacji zostały ocenione nawet nieco wyżej, niż w całym sektorze (choć różnice między średnimi ocenami były bardzo małe – na poziomie 0,05 punktu). Jednocześnie najniżej ocenianymi wymiarami funkcjonowania organizacji jest sytuacja finansowa, poziom zarobków (w tych organizacjach, które zatrudniają pracowników) oraz poziom wyposażenia (te kwestie były przez małopolskie organizacje ocenione gorzej niż w całym sektorze). Wydaje się więc, że liderzy przyczyn

opisywanych w poprzednim rozdziale trudności szukają raczej w czynnikach na zewnątrz organizacji niż wewnątrz niej.

Pozostałe aspekty, takie jak jakość współpracy z partnerami ze sfery pozarządowej i publicznej, zdolność do konkurencji, oraz wpływ na rozwiązywanie problemów społecznych są oceniane umiarkowanie pozytywnie. Te oceny niemal w ogóle nie różnią się od wystawionych w całym sektorze.

Wykres 72. Samoocena sytuacji i funkcjonowania organizacji w województwie małopolskim i w całym sektorze (średnie oceny poszczególnych wymiarów na 5-punktowej osi, gdzie „1” oznacza ocenę maksymalnie negatywną, a „5” maksymalnie pozytywną)

Zróźnicowanie samooceny organizacji wewnątrz województwa małopolskiego

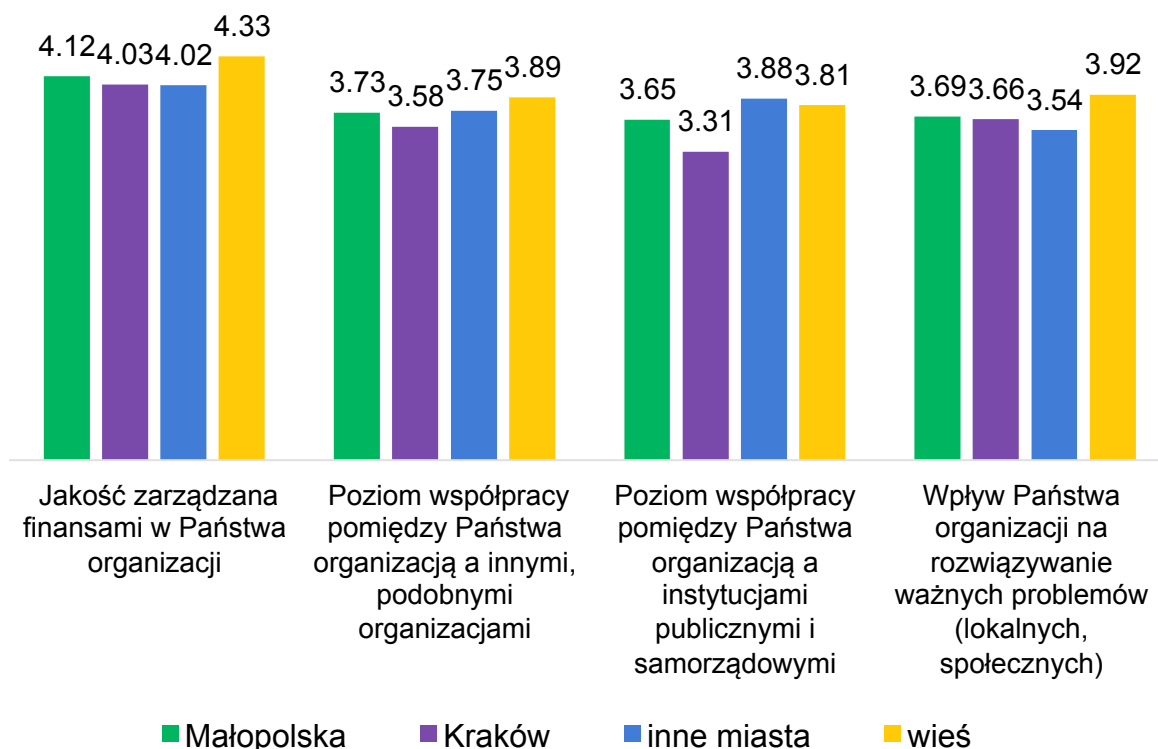
Zróźnicowanie ze względu na wielkość miejscowości

Ocena niektórych z aspektów funkcjonowania jest zróźnicowana ze względu na wielkość miejscowości, w której zarejestrowana jest organizacja. O istotnych różnicach można mówić w przypadku oceny jakości zarządzania finansami, współpracy z innymi organizacjami oraz instytucjami samorządowymi i publicznymi, a także wpływu na rozwiązywanie ważnych problemów społecznych. We wszystkich przypadkach najlepszą recenzję ocenianym aspektom wystawiają organizacje z terenów wiejskich, zaś w trzech na cztery przypadkach najbardziej krytyczne były organizacje z Krakowa (odstępstwem od tej reguły była ocena

wpływu na rozwiązywanie problemów społecznych – w tym wypadku organizacje z Krakowa wystawiły sobie średnią notę, a najniższą NGO z innych miast).

Można więc stwierdzić, że generalnie im większe miasto, w którym organizacja działa tym większy dystans do własnych osiągnięć i autokrytycyzm.

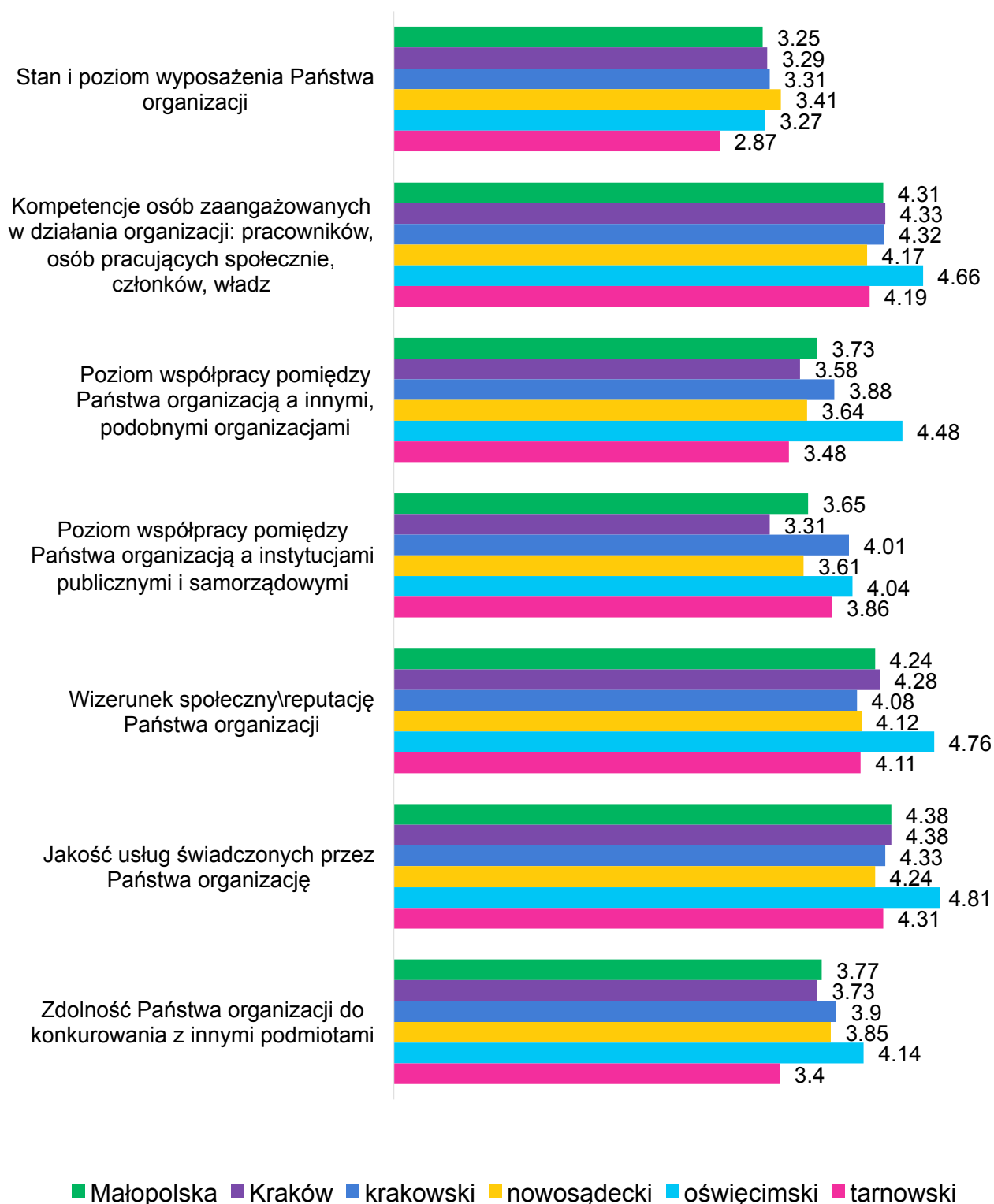
Wykres 73. Samoocena sytuacji i funkcjonowania organizacji ze względu na wielkość miejscowości

Zróznicowanie ze względu na podregion, z którego pochodzą organizacje

Porównanie samooceny organizacji pochodzących z różnych podregionów pozwala na sformułowanie dwóch wniosków. Po pierwsze ocena stanu i poziomu wyposażenia, będącego do dyspozycji organizacji nie koniecznie jest związana z poziomem przychodów – okazuje się, iż najwyższa jest w podregionie tarnowskim, gdzie przeciętne przychody są jedne z niższych. Ponadto w kwestiach takich jak kompetencje osób z nią związanych, współpraca z innymi, jakość usług, wizerunek, a także zdolność do konkurowania z innymi NGO – organizacje z podregionu oświęcimskiego zdecydowanie przodują pod względem dobrej samooceny. Trudno stwierdzić, co może wpływać na tak dobrą samoocenę, ale rzuca się w oczy, że organizacje z tego terenu są szczególnie z siebie zadowolone.

Wykres 74. Samoocena sytuacji i funkcjonowania organizacji – podregion

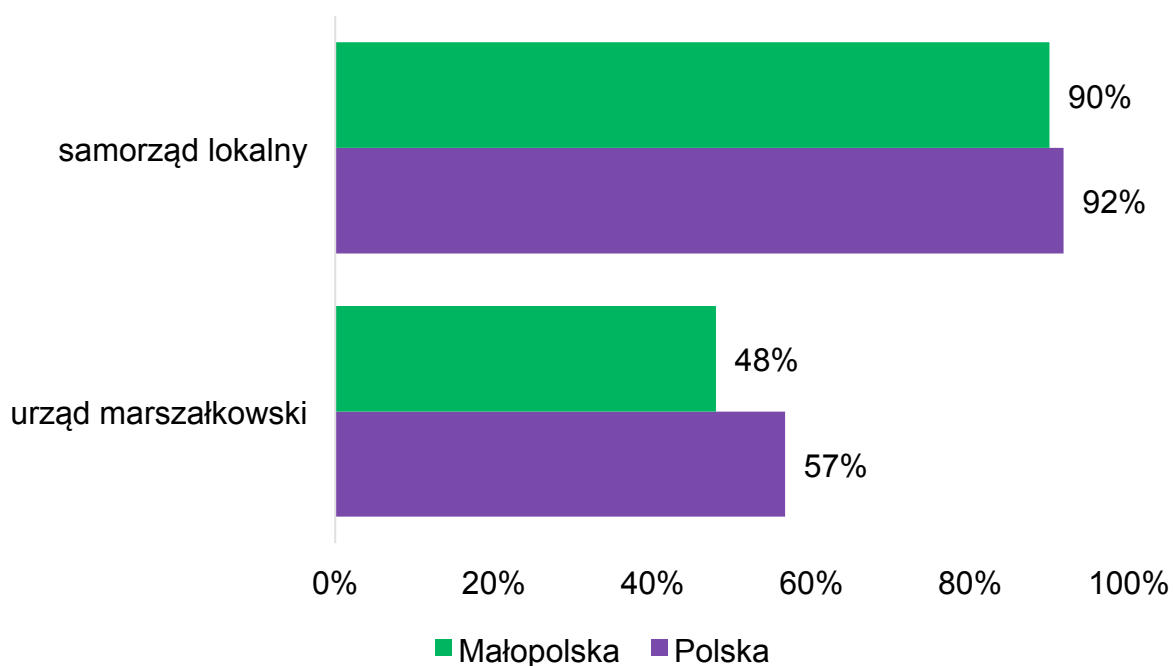
8. Udział małopolskich organizacji pozarządowych w tworzeniu polityk publicznych

8.1. Kontakty małopolskich organizacji pozarządowych z samorządami

Samorzady są od lat jednym z najważniejszych partnerów polskich organizacji pozarządowych. Decyduje o tym częstotliwość ich wzajemnych kontaktów, a także fakt prowadzenia współpracy finansowej (fundusze samorządowe to kluczowy składnik budżetów wielu organizacji).

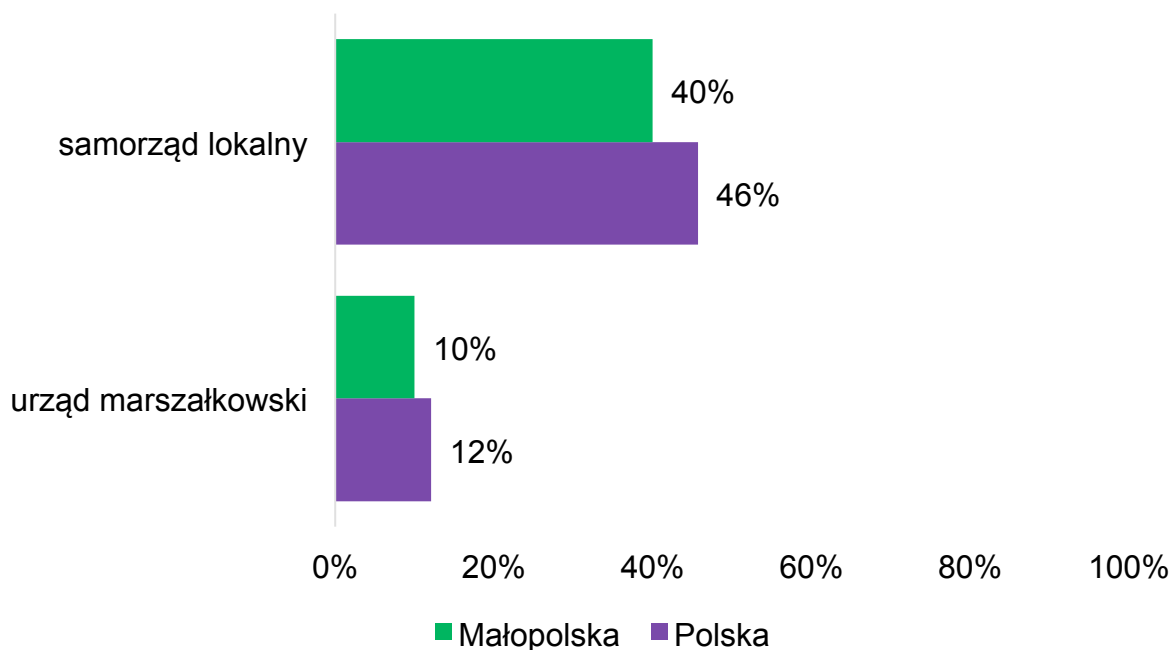
Podobnie jak w skali całego kraju, niemal wszystkie (90%) organizacje z regionu małopolskiego utrzymują kontakty z samorządem lokalnym, a więc urzędem miasta lub gminy albo starostwem powiatowym. Nieco mniej intensywne kontakty łączą małopolskie stowarzyszenia i fundacje z urzędem marszałkowskim. Nie wszystkie podejmują bowiem na tyle szeroko zakrojone działania, aby konieczne były relacje z samorządem szczebla wojewódzkiego. Kontakty z urzędem marszałkowskim utrzymuje 48% małopolskich organizacji. Z perspektywy organizacji z całego kraju kontakty z urzędami marszałkowskimi utrzymuje większy odsetek organizacji, bo 57%.

Wykres 88. Utrzymywanie kontaktów z samorządami

Kontakty małopolskich organizacji z samorządami są nieco mniej ścisłe w porównaniu do skali ogólnokrajowej. 40% małopolskich organizacji regularnie i często kontaktuje się z lokalnym samorządem, podczas gdy w całej Polsce robi to 46% organizacji. Regularne kontakty z urzędem marszałkowskim utrzymuje co dziesiąta (10%) organizacja z regionu małopolskiego.

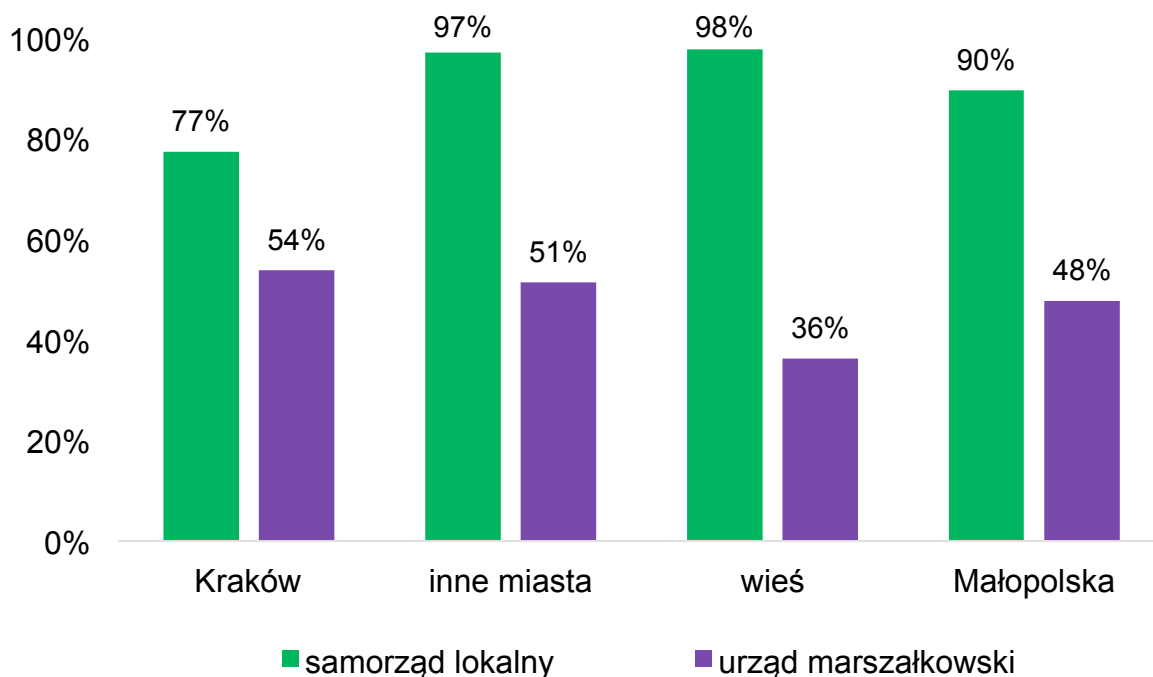
Wykres 89. Utrzymywanie częstych i regularnych kontaktów z samorządami

Wróćmy jednak do wszystkich, a więc zarówno regularnych, jak i sporadycznych kontaktów pomiędzy organizacjami a samorządami. Utrzymywanie relacji z jednostkami samorządu terytorialnego jest zróżnicowane ze względu na wielkość miejscowości, w jakiej zlokalizowana jest organizacja.

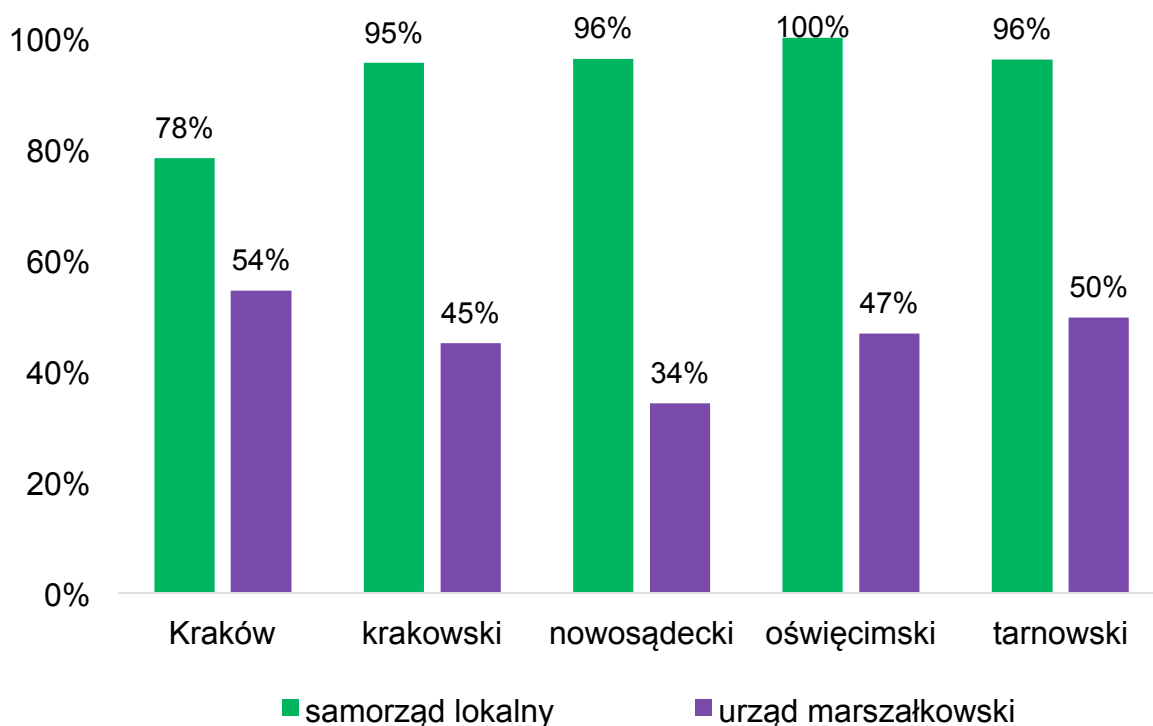
Kontakty z samorządami lokalnymi dużo częściej utrzymują organizacje ze wsi oraz miast, rzadziej natomiast fundacje i stowarzyszenia ze stolicy województwa. Relacje z lokalnym samorządem utrzymują niemalże wszystkie organizacje z małopolskich wsi (98%) i miast (97%), i tylko trzy czwarte organizacji z Krakowa (77%). Te ostatnie częściej łączą natomiast relacje z urzędem marszałkowskim (54%). Niewiele rzadziej kontakty z urzędem marszałkowskim utrzymują organizacje z innych miast regionu (51%). Kontakty z urzędem marszałkowskim utrzymują natomiast zdecydowanie rzadziej organizacje zlokalizowane w małopolskich wsiach (36%).

Wykres 90. Utrzymywanie kontaktów z samorządami ze względu na wielkość miejscowości

Utrzymywanie relacji z samorządem, w szczególności z samorządem szczebla wojewódzkiego, jest też zróżnicowane regionalnie. Kontakty z urzędem marszałkowskim mają najczęściej organizacje z Krakowa (54%) i podregionu tarnowskiego (50%). Najrzadziej z kolei z samorządem wojewódzkim kontaktują się stowarzyszenia i fundacje podregionu nowosądeckiego (34%).

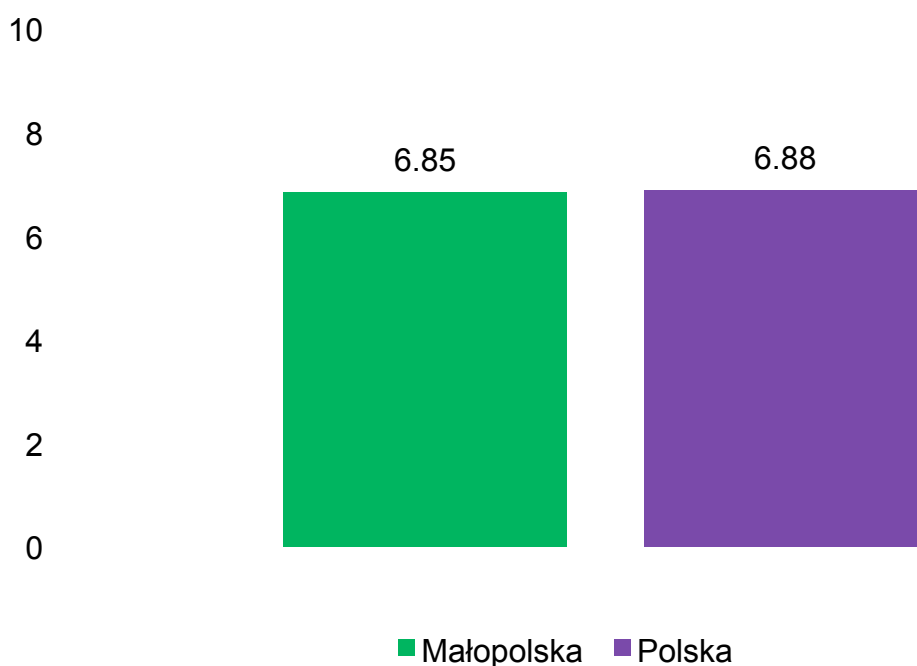
Wykres 91. Utrzymywanie kontaktów z samorządami w podregionach

8.2. Problemy małopolskich organizacji pozarządowych w kontaktach z samorządami

Liderzy organizacji utrzymujących kontakty (regularne, ale też i sporadyczne) ze swoimi urzędami miast i gmin zostali poproszeni o ocenę całokształtu współpracy z urzędnikami na skali od 1 do 10, gdzie 1 oznaczało ocenę maksymalnie negatywną, a 10 maksymalnie pozytywną. W całym kraju taka uśredniona ocena wyniosła 6,88 pkt. W regionie małopolskim była niemal identyczna – 6,85 pkt. Można uznać ją za umiarkowanie pozytywną.

Wykres 92. Ocena jakości współpracy z urzędami miast i gmin

Spójrzmy na czynniki, które mogą wpływać negatywnie na tę ocenę współpracy z samorządem. Spośród małopolskich organizacji utrzymujących relacje z urzędami miast i gmin 70% zadeklarowało, że napotkało trudności w kontaktach lub współpracy z urzędnikami. Jest to taki sam odsetek organizacji jak w skali całego kraju – 69% organizacji z całej Polski dostrzega różnego rodzaju problemy z kontaktami z urzędem miasta lub gminy. Dla małopolskich organizacji zdecydowanie najważniejszym problemem jest niedostatek środków finansowych, jakie są do dyspozycji współpracujących z urzędami organizacji – wskazuje na niego niemal połowa (47%) wszystkich organizacji z regionu. Poziom niezadowolenia małopolskich stowarzyszeń i fundacji z wielkości dostępnych w urzędach środków finansowych jest wyższy niż w całym kraju, gdzie 43% wskazuje na ten problem. Z innych badań Stowarzyszenia Klon/Jawor wynika⁶, że istotnym problemem związanym z finansami jest sam system ich dystrybucji za pośrednictwem konkursów, który w wielu

⁶ Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych 2012, Stowarzyszenie Klon/Jawor, rozdz. 5.3

wypadkach uniemożliwia organizacjom realizację przedsięwzięć, które miałyby inny rytm i czas trwania niż jednorazowe i krótkotrwałe działania projektowe. Takie zbyt niskie oraz ograniczone w czasie dofinansowanie nie pozwala bowiem na w pełni profesjonalną realizację własnych inicjatyw.

Na kolejną trudność w rankingu problemów wskazuje co czwarta organizacja. Dokładnie 25% organizacji z województwa małopolskiego narzeka na skomplikowane formalności i wymogi formalnoprawne. Niemal tyle samo organizacji (23%) wskazuje na trudność związaną z brakiem elastyczności urzędów. Prawdopodobnie to właśnie niedoskonałe przepisy prawa są w części przypadków przyczyną wspomnianego braku elastyczności urzędników oraz ich przywiązania do rozbudowanych biurokratycznych procedur.

Istotną grupą problemów występujących podczas współdziałania są także te, które wynikają z odmiennych wizji projektów oraz stylu pracy. 14% organizacji wskazuje na niechęć urzędników do realizacji nowych projektów i preferowanie kontynuacji dotychczasowych działań. Z kolei 10% organizacji zwraca uwagę, że trudno przekonać urząd do nowatorskich, niestandardowych rozwiązań. W części przypadków może to być związane z odmiennymi celami i dążeniami urzędników oraz sfery pozarządowej. W efekcie 13% małopolskich organizacji wskazuje na brak zrozumienia ze strony urzędników oraz trudności wynikające z odmiennej wizji realizowanych projektów (13%), a 10% na problemy związane z odmiennymi metodami pracy. Z pewnością część tych trudności wynika z ograniczeń, jakie nakładają na urzędników przepisy prawa, o czym zdarza się niekiedy zapominać przedstawicielom organizacji⁷.

Co dziesiąta organizacja (11%) napotyka także problemy wynikające z upolitycznienia urzędu oraz utrudnionego kontaktu i niedostępności urzędników (9%). Najmniej organizacji (6%) narzeka na problemy międzyludzkie w kontaktach z urzędnikami.

Porównując problemy, jakie we współpracy z urzędami miast i gmin napotykają małopolskie organizacje z tymi, jakie dostrzegają przedstawiciele ogólnopolskiego sektora pozarządowego, dostrzegamy mniejsze znaczenie dla małopolskiego sektora trudności wynikających z brakiem zrozumienia ze strony urzędu oraz odmienności wizji projektów (w skali kraju na te dwa problemy wskazuje po 18%, a w regionie małopolskim – po 13%). W województwie małopolskim mniejsza jest też skala problemów międzyludzkich (w całej Polsce – 11%, w Małopolsce – 6%). Bardziej odczuwalne są z kolei problemy związane z brakiem środków finansowych (w całej Polsce – 43%, w Małopolsce – 47%), skomplikowanymi wymogami formalno-prawnymi (w całej Polsce – 2%, w Małopolsce – 25%) oraz niedostępnością urzędników (w całej Polsce – 6%, w Małopolsce – 9%).

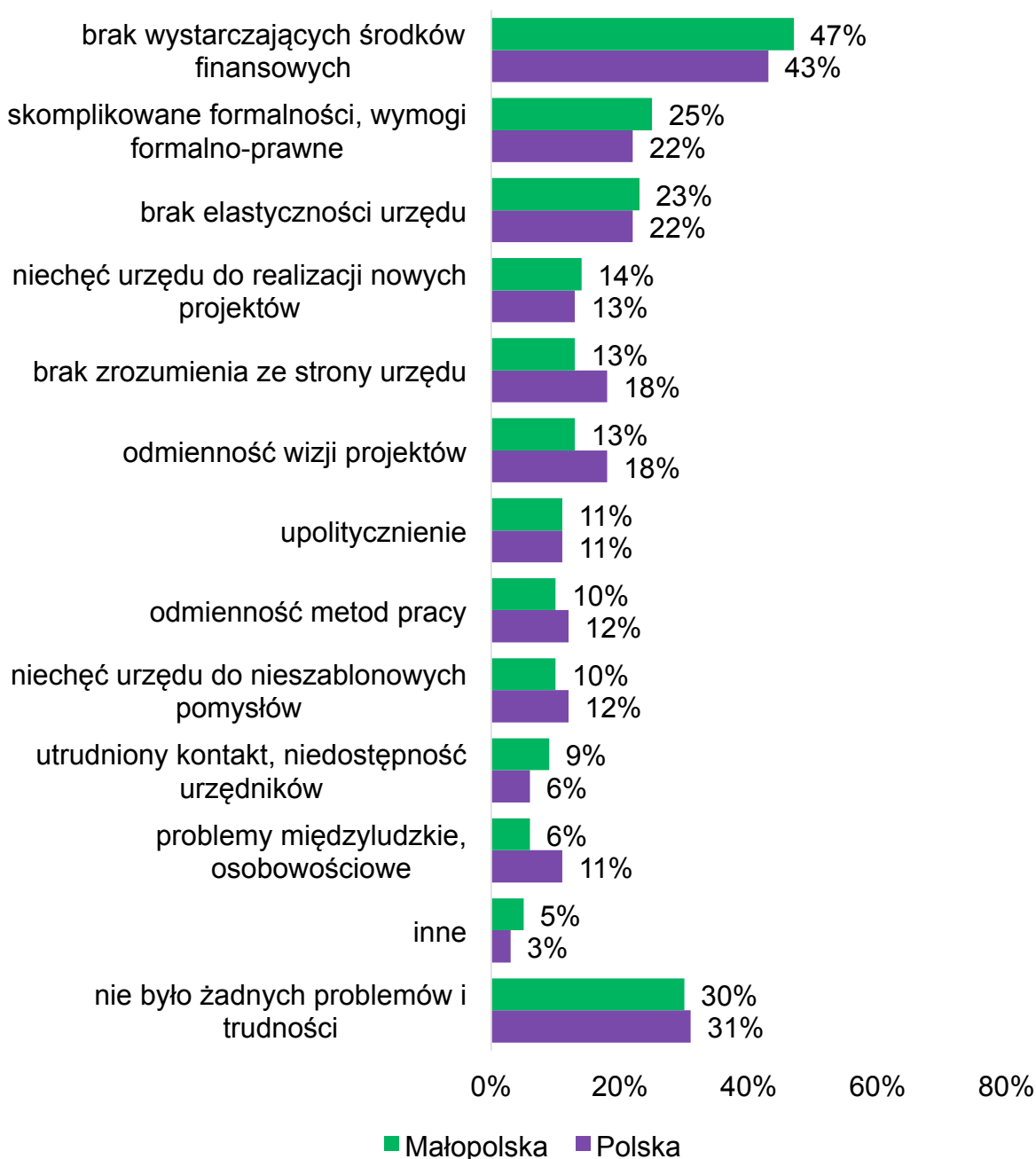
Warto zauważyć, jak dużą wagę wśród wymienianych problemów współpracy mają czynniki „miękkie” związane z nastawieniem, zrozumieniem, elastycznością czy stylem pracy. Już kilka lat temu stawialiśmy diagnozę⁸, że poprawa jakości współpracy jest możliwa przy obowiązującym stanie prawnym i obecnych możliwościach finansowych. Pozytywne efekty dałaby bowiem zmiana niektórych zachowań i sposobu myślenia – zarówno wśród

⁷ Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych 2012, Stowarzyszenie Klon/Jawor, rozdz. 5.3

⁸ Pisaliśmy o tym w raporcie „Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych 2012” – rozdz. 5.3

urzędników, jak i przedstawiciele sfery pozarządowej. Absolutnie kluczowa dla dobrej współpracy jest bowiem sfera obyczajów i budowania pozytywnych relacji. Przepisy i ramy prawa mogą sprzyjać budowie kultury współpracy i zaufania, z całą pewnością nie będą ich jednak w stanie zastąpić.

Wykres 93. Problemy występujące podczas współpracy z urzędami miast i gmin

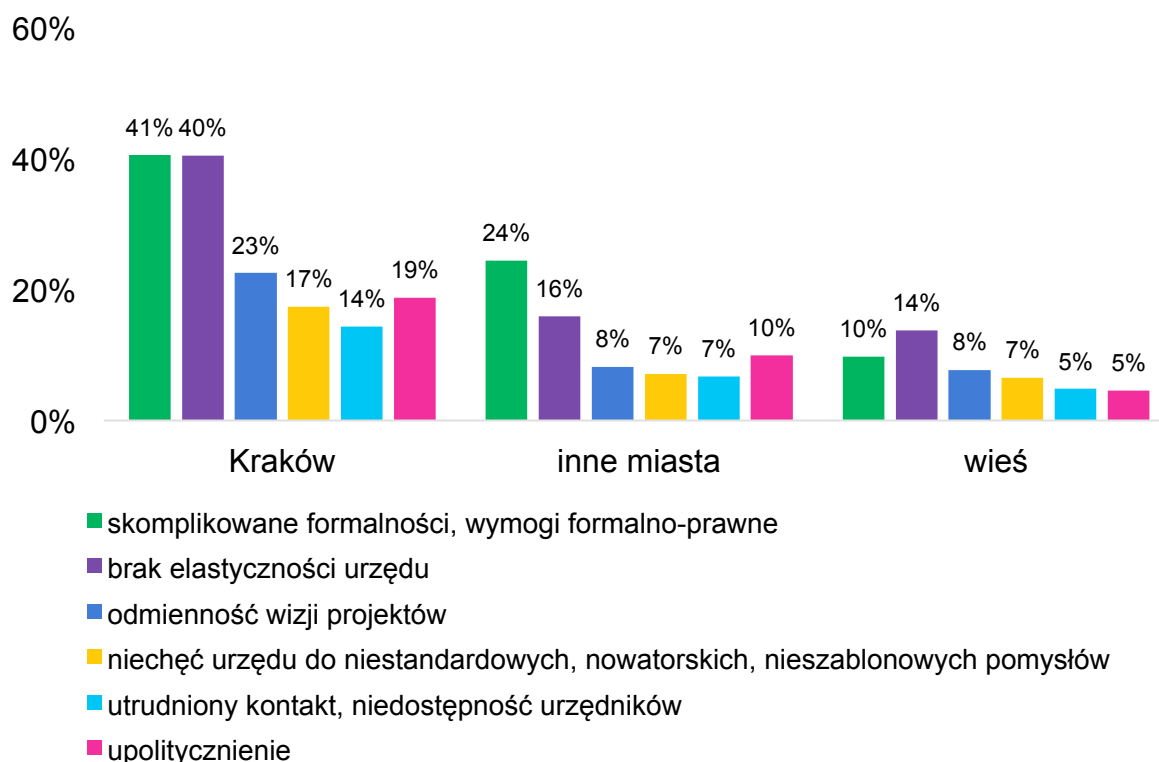

Odczuwalność niektórych z problemów występujących podczas współpracy z urzędami miast i gmin jest związana z wielkością miejscowości, w której działa organizacja. Organizacje z Krakowa są generalnie dużo bardziej krytycznie nastawione wobec kontaktów z urzędami miast i gmin – 80% krakowskich organizacji dostrzega jakieś problemy w relacjach z urzędnikami, podczas gdy na wsiach dotyczy to 58% organizacji. W innych miastach poza

stolicą województwa na trudności w kontaktach z urzędnikami wskazuje 72% organizacji. To większe niezadowolenie wielkomiejskich organizacji może wynikać z ich większych oczekiwań względem pracy urzędników.

W Krakowie dużo częściej niż w mniejszych miastach czy na wsiach przedstawiciele trzeciego sektora narzekają na skomplikowane wymogi formalno-prawne oraz brak elastyczności ze strony urzędu (odpowiednio 41% i 40%). Skala tego problemu jest dwukrotnie większa niż w pozostałych miastach i wsiach. W innych miastach regionu co piąta organizacja narzeka na skomplikowane formalności (24%), a 16% wskazuje na brak elastyczności urzędu. Organizacje z małopolskich wsi najczęściej wskazują na problemy wynikające z braku elastyczności urzędów, a skomplikowanie wymogów formalno-prawnych ma tu mniejsze znaczenie (10%). Generalnie, wszystkie problemy z perspektywy wiejskich organizacji z regionu małopolskiego są mniej odczuwalne. Może mieć na to wpływ bardziej bezpośredni kontakt organizacji z urzędnikami na wsiach czy lepsza znajomość działaczy pozarządowych z urzędnikami, a tym samym lepsze zrozumie obu stron.

Wykres 94. Problemy występujące podczas współpracy z urzędami miast i gmin ze względu na wielkość miejscowości

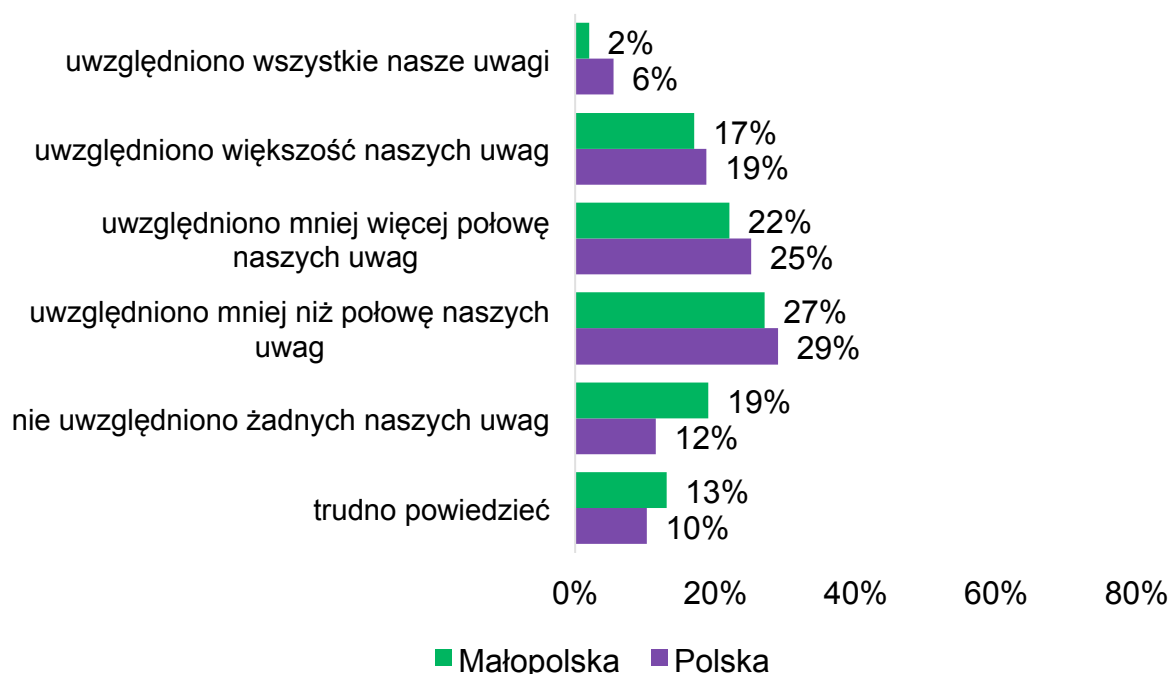

8.3. Udział małopolskich organizacji pozarządowych w konsultacjach

W skali całego kraju 39% organizacji pozarządowych brało w ciągu dwóch ostatnich lat udział w opracowywaniu lub konsultacjach uchwał, dokumentów, strategii, planów przygotowywanych przez urząd miasta lub gminy, zgłaszając do nich uwagi. Aktywność małopolskich organizacji w tym zakresie jest nieco niższa niż organizacji z całej Polski, gdyż w konsultacjach na poziomie miasta lub gminy brało udział 35% organizacji.

Wśród małopolskich organizacji biorących udział w konsultacjach około jedna piąta organizacji (19%) deklaruje, że uwzględniono więcej niż połowę ich uwag. Częściej, bo w przypadku ponad jednej czwartej organizacji (27%) zdarzało się, że urząd uwzględnił mniej niż połowę uwag organizacji. 22% organizacji deklaruje, że uwzględniono mniej więcej połowę uwag, a niewiele mniej (19%), że żadne ich uwagi nie zostały zaakceptowane. Na tę ostatnią sytuację wskazuje więcej małopolskich organizacji niż organizacji z całego kraju – w skali ogólnopolskiej 12% organizacji podaje, że żadne z ich uwag do konsultowanych dokumentów nie zostały wprowadzone. Ciekawe jest jednak, że aż 13% stowarzyszeń i fundacji z województwa małopolskiego, czyli nieco więcej niż w skali całego kraju, nie potrafiło ocenić, jaka część zgłoszonych przez nie w czasie konsultacji uwag została uwzględniona, co może wskazywać na brak długofalowego zaangażowania w cały proces.

Wykres 95. Efekty udziału w konsultacjach

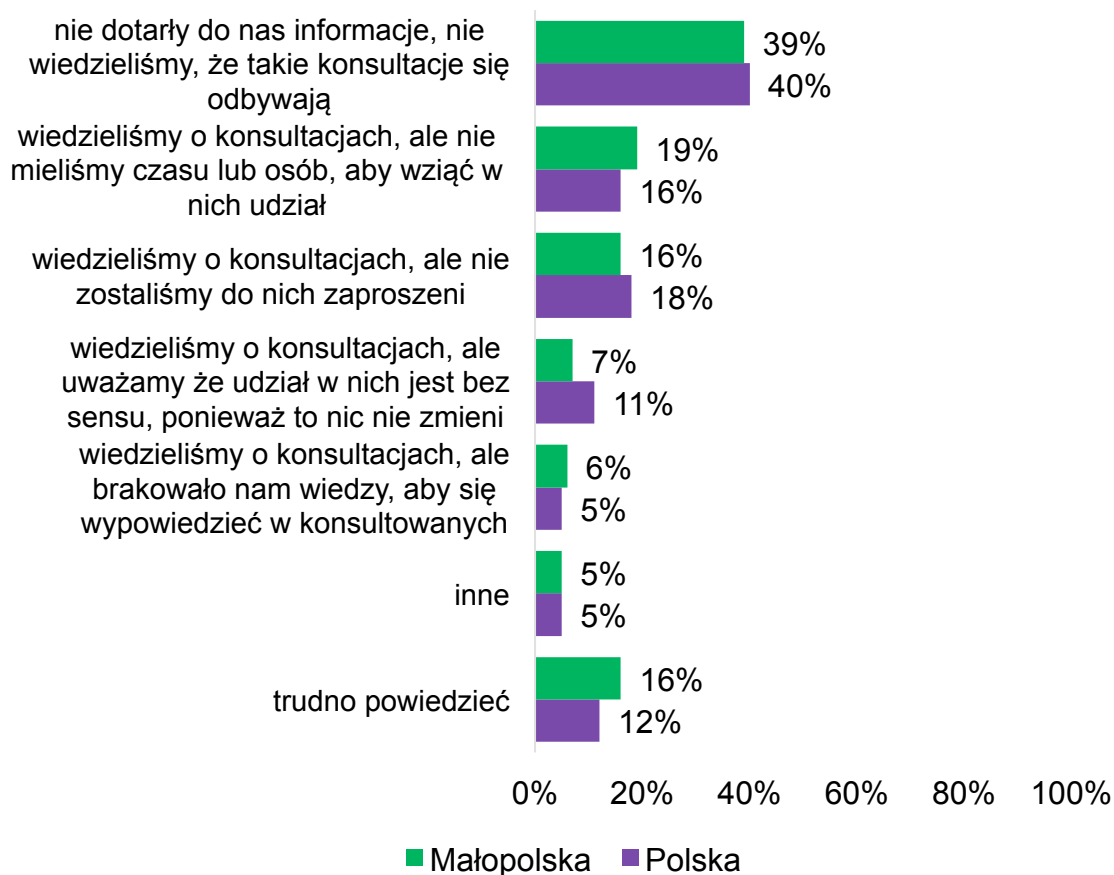

Organizacje, które pomimo utrzymywania kontaktów z samorządem lokalnym nie biorą udziału w konsultacjach zapytaliśmy o powód braku takiego zaangażowania. Najczęściej małopolskie organizacje wskazują na niewystarczającą dystrybucję informacji na ten temat – 39% organizacji deklaruje, że nie dotarły do nich informacje na temat konsultacji. Wydaje się, że decydująca może być tutaj aktywność organizacji w poszukiwaniu informacji na temat konsultacji. Z drugiej strony, poza aktywnością strony pozarządowej istotne są także kanały informacji o odbywających się konsultacjach wykorzystywane przez samorząd.

Niemal co piąta (19%) organizacja jako powód braku uczestnictwa w konsultacjach podaje brak czasu na włączenie się w proces konsultacyjny. Nieco mniej, bo 16% organizacji z regionu małopolskiego wskazuje, że nie bierze udziału w konsultacjach, ponieważ nie została na nie przez nikogo zaproszona. Mniej niż co dziesiąta organizacja nie biorąca udziału w konsultacjach jako powód takiego stanu rzeczy wskazuje brak poczucia wpływu na decyzje

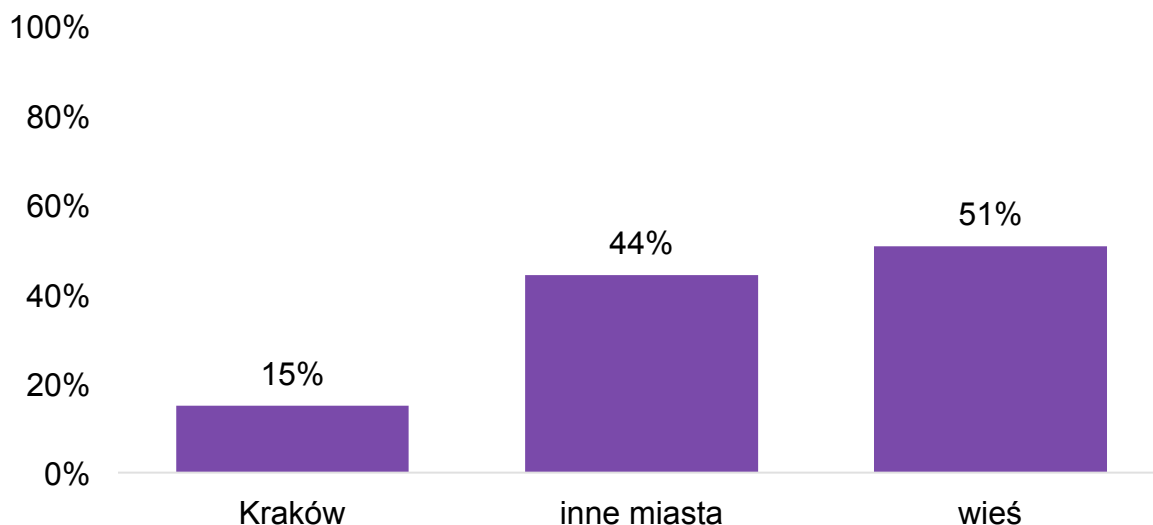
zapadające w trakcie konsultacji, a tym samym brak sensu uczestniczenia w tym procesie (7%) oraz niedostatek wiedzy dotyczącej konsultowanych kwestii (6%). 16% małopolskich organizacji nieuczestniczących w konsultacjach nie potrafiła podać powodu swojego braku zaangażowania. Większość powodów braku zaangażowania w konsultacje wskazywane przez małopolskie stowarzyszenia i fundacje są mniej więcej tak samo często wskazywane, co w skali całego kraju. Warto zwrócić uwagę na nieco mniej odczuwalny na terenie małopolski niż w całej Polsce brak poczucia sensu udziału w konsultacjach (w całej Polsce dotyczy to 11% organizacji).

Wykres 96. Powody braku udziału w konsultacjach wśród organizacji nie biorących w nich udziału

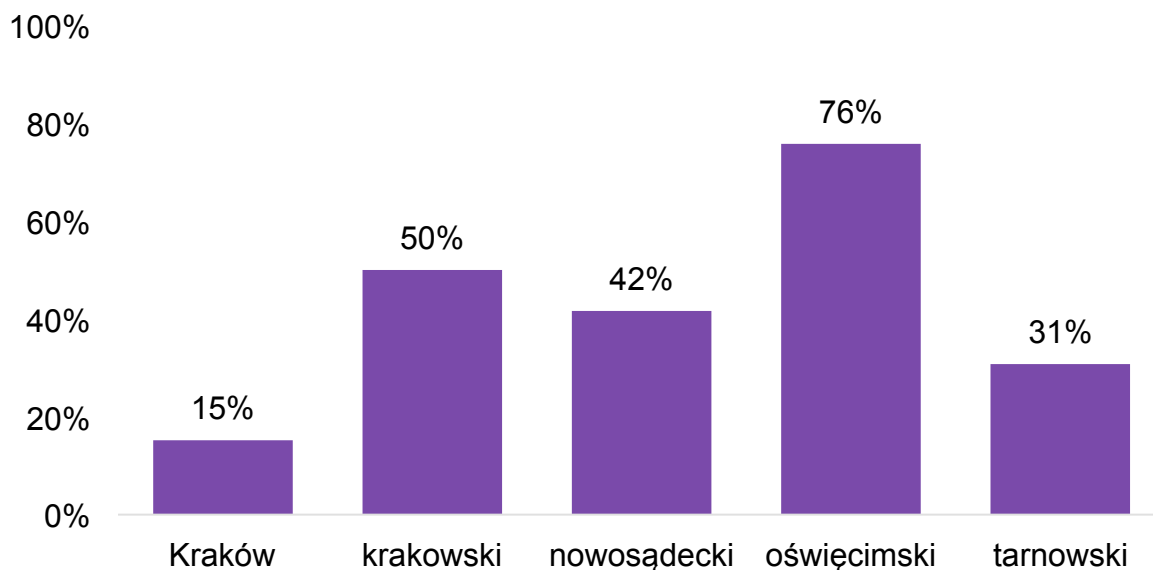
Udział w konsultacjach na poziomie gmin i miast jest zróżnicowany ze względu na wielkość miejscowości, w jakiej zarejestrowana jest organizacja. Największe zainteresowanie udziałem w konsultacjach obserwujemy wśród organizacji ze wsi, gdzie ponad połowa organizacji (51%) bierze udział w tego typu procesach oraz w miastach poza Krakowem – tu 44% deklaruje udział w konsultacjach. Mniej skłonne do tego typu pracy są natomiast organizacje z Krakowa – tam włącza się w nie tylko 15% fundacji i stowarzyszeń.

Wykres 97. Udział organizacji w konsultacjach organizowanych przez urzędy miast i gmin ze względu na wielkość miejscowości

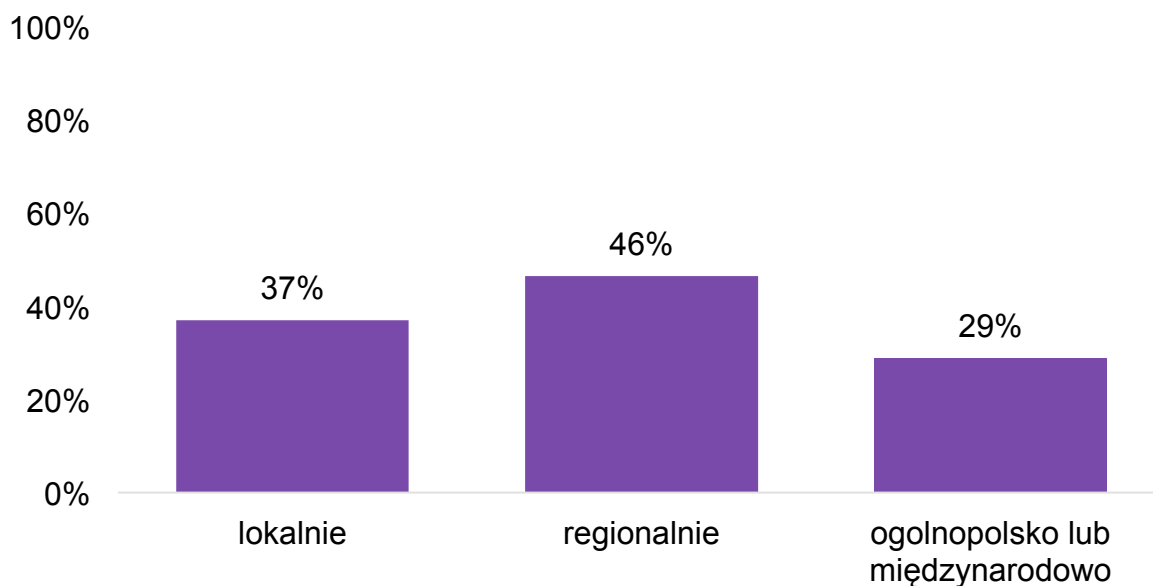
W ujęciu terytorialnym największe zaangażowanie w procesy konsultacyjne deklarują organizacje z podregionu oświęcimskiego, gdzie aż trzy czwarte stowarzyszeń i fundacji (76%) włącza się w tego typu działania, czyli zdecydowanie więcej niż w pozostałych częściach województwa. Poza wspomnianą bardzo niską aktywnością w konsultacjach organizacji z Krakowa niewielką aktywność w tym obszarze wykazują też organizacje z podregionu tarnowskiego (31% bierze udział w konsultacjach).

Wykres 98. Udział organizacji w konsultacjach organizowanych przez urzędy miast i gmin w podregionach

Udział w konsultacjach organizowanych przez urzędy miast i gmin jest najbardziej typowy dla organizacji działających co najwyżej na terenie województwa oraz działających wyłącznie lokalnie – odpowiednio 46% i 37% z nich włącza się w konsultacje. Spośród organizacji o ogólnopolskiego lub ponadnarodowej skali działania jedynie 29% angażuje się w konsultacje. Ten ostatni wynik nie powinien dziwić, gdyż pytaliśmy o konsultacje o charakterze lokalnym, czyli organizowanym przez urzędy miast i gmin. Być może stowarzyszenia i fundacje działające szeroko częściej włączają się w konsultacje organizowane przez instytucje rządowe, na poziomie centralnym.

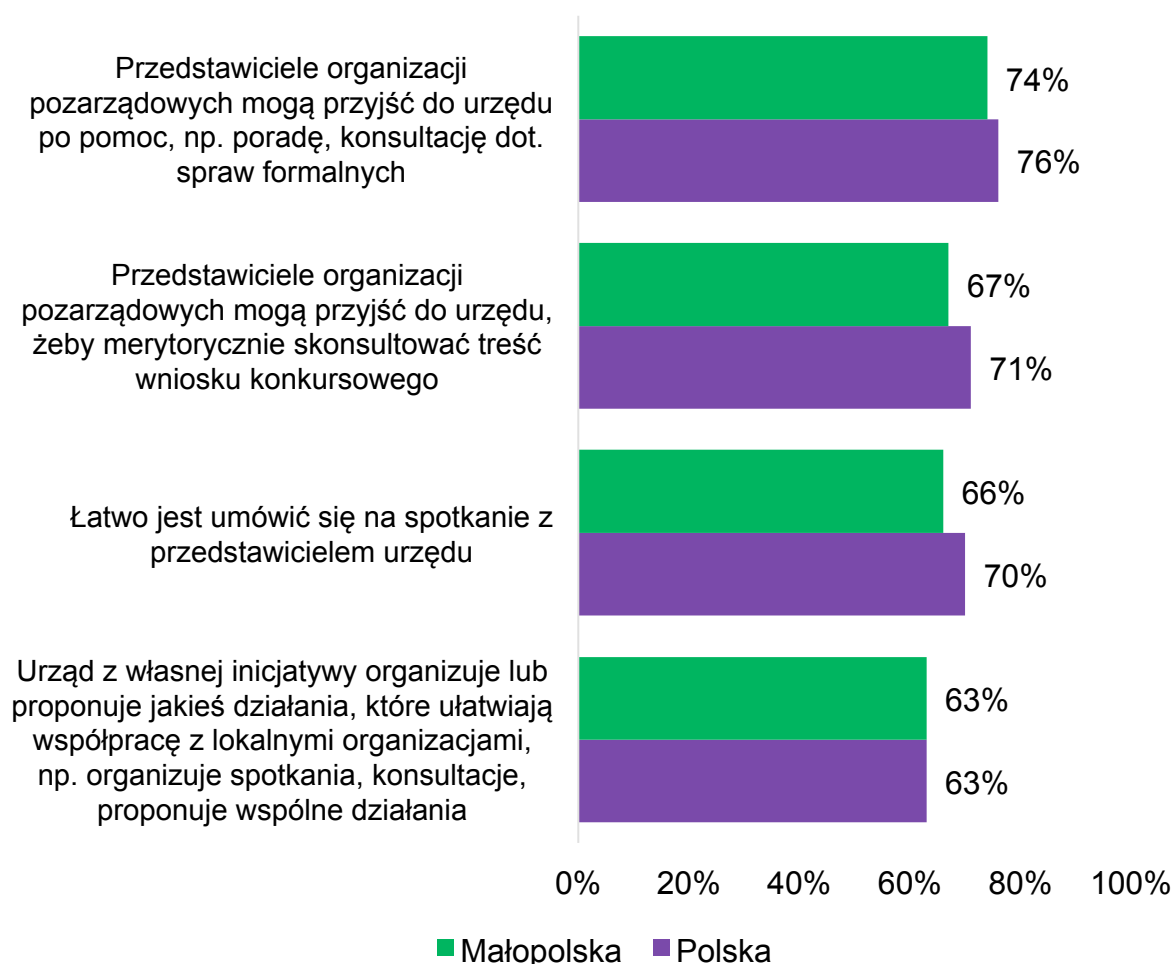
Wykres 99. Udział organizacji w konsultacjach organizowanych przez urzędy miast i gmin wśród organizacji działających na różną skalę

8.4. Inne formy pozafinansowej współpracy małopolskich organizacji pozarządowych z samorządem lokalnym

Współpraca pozafinansowa pomiędzy sektorem pozarządowym a lokalnym samorządem nie ogranicza się tylko do procesu konsultacji. We wcześniejszych rozdziałach wspominaliśmy o znaczeniu rozmaite „miękkich” czynników dla relacji organizacji z urzędnikami. Ogólnie rzecz biorąc, klimat współpracy między małopolskimi organizacjami a samorządami przedstawia się podobnie do tego w całej Polsce. Trzy czwarte małopolskich stowarzyszeń i fundacji (74%) uważa, że mogą przyjść po pomoc lub poradę dotyczącą spraw formalnych. Nieco mniej, bo dwie trzecie organizacji, dostrzega możliwość konsultacji zawartości merytorycznej składanego wniosku konkursowego (67%) oraz łatwość umówienia się na spotkanie z urzędnikiem (66%). Co więcej, 63% małopolskich stowarzyszeń i fundacji docenia inicjatywę lokalnych samorządowców twierdząc, że z własnej inicjatywy proponują oni działania mające na celu poprawę jakości współpracy między sferą publiczną a sektorem pozarządowym.

Wykres 100. Klimat współpracy pomiędzy sektorem pozarządowym a samorządami

9. Najważniejsze wnioski

1. Liczebność i obszary działalności organizacji pozarządowych w województwie małopolskim

- + Małopolski sektor fundacji i stowarzyszeń liczy ponad 7 tys. zarejestrowanych podmiotów. Tym samym stanowi niespełna 10% fundacji i stowarzyszeń zarejestrowanych w całej Polsce. Można szacować, że w regionie małopolskim aktywnie działa ok. 5,4 tys. stowarzyszeń i fundacji.
- + Gdyby uwzględnić także inne podmioty zaliczane do tzw. szerokiej definicji sektora pozarządowego (OSP, związki sportowe, itd.) to okaże się, że na terenie regionu małopolskiego jest zarejestrowanych ok. 12 tys. podmiotów społecznych, a aktywnie działa ok. 9 tys. z nich.
- + W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w województwie małopolskim jest zarejestrowanych 36 podmiotów pozarządowych (wedle szerokiej definicji sektora), czyli mniej więcej tyle samo, ile w całej Polsce (35 podmiotów). Można zatem powiedzieć, że aktywność społeczna w Małopolsce mierzona „zagęszczeniem” podmiotów społecznych jest zbliżona do tej w całej Polsce.
- + Najważniejszym obszarem działań małopolskich organizacji pozarządowych jest sport: (32% organizacji specjalizuje się w tej dziedzinie). Drugie miejsce w rankingu branż zajmuje *ex aequo* obszar edukacji i wychowania oraz kultury i sztuki (po 18%). Kolejne pod względem wielkości branże to usługi socjalne i pomoc społeczna (7%), ochrona zdrowia (5%) oraz rozwój lokalny (4%). W porównaniu do całego kraju organizacje w Małopolsce częściej specjalizują się w edukacji oraz kulturze, a rzadziej w sporcie.
- + Obserwujemy istotne statystycznie różnice pomiędzy branżami dominującymi w poszczególnych podregionach województwa. W Krakowie najwięcej działa organizacji edukacyjnych, a w każdym innym podregionie przeważają organizacje sportowe. Co więcej, zwraca uwagę wysoki udział organizacji edukacyjnych w podregionie krakowskim oraz oświęcimskim, organizacji zdrowotnych w nowosądeckim oraz organizacji rozwoju lokalnego – w tarnowskim.
- + Poza głównym obszarem działań organizacje zazwyczaj są aktywne także na innych polach. Wielobranżowość małopolskich organizacji mierzona średnią liczbą branż, w których organizacja działa, jest na podobnym poziomie, co w całym kraju. Średnio organizacja z regionu małopolskiego jest aktywna w 2,9 obszarach, a z terenu całej Polski – w 2,8.
- + Najwięcej, koncentrując się na jednym obszarze tematycznym, działają organizacje z podregionu krakowskiego i nowosądeckiego. Z kolei najmniej takich monotematycznych, skupionych na jednym obszarze merytorycznym organizacji jest w Krakowie. Można zatem powiedzieć, że organizacje z Krakowa działają najszerzej pod względem tematycznym.

2. Podstawowe informacje o organizacjach pozarządowych działających w województwie małopolskim

- + Struktura prawna małopolskich organizacji w porównaniu do tych z całego kraju jest niemal identyczna. Podobnie jak w całej Polsce, najczęściej małopolskich organizacji ma formę prawną stowarzyszeń (71%), 18% stanowią z kolei fundacje.
- + Udział fundacji w sektorze pozarządowym Krakowa jest większy niż w przypadku reszty województwa – w Krakowie fundacje stanowią bowiem niemal co trzecią organizację pozarządową (32%). Z kolei w innych miastach regionu oraz na wsi proporcja stowarzyszeń jest większa niż w stolicy województwa.
- + Małopolski sektor pozarządowy jest nieco „starszy” niż sektor ogólnopolski. Świadczy o tym większy niż w całej Polsce udział organizacji z najdłuższym, ponad 15-letnim stażem działania (w województwie małopolskim stanowią one 30% wszystkich organizacji, w całej Polsce – 24%). Wśród małopolskich organizacji niższy jest też odsetek organizacji „najmłodszych”, działających nie więcej niż 5 lat (28% w regionie małopolskim oraz 33% w całej Polsce).
- + Analizując „wiek” działania organizacji z poszczególnych podregionów zauważamy, że „najstarsze” są stowarzyszenia i fundacje z podregionu oświęcimskiego (14% to organizacje z co najwyżej 5-letnim stażem, a 65% to organizacje działające dłużej niż 10 lat). „Najmłodszy” z kolei jest sektor w podregionie tarnowskim, gdzie 31% organizacji działa nie dłużej niż 5 lat, a kolejne 30% między 6 a 10 lat.
- + Zasięg działania małopolskich organizacji jest szerszy niż organizacji z całej Polski. Częściej niż w całej Polsce, małopolskie organizacje działają ogólnopolsko lub międzynarodowo (odpowiednio 43% i 38% organizacji). 37% organizacji z regionu działa tylko i wyłącznie lokalnie (w najbliższym sąsiedztwie, gminie, powiecie), a 21% nie wykracza ze swoimi działaniami poza granice województwa.
- + Na zasięg działania organizacji wpływa wielkość miejscowości, w której organizacja jest zlokalizowana. Im większy ośrodek miejski, tym więcej funkcjonuje w nim organizacji, które swoimi działaniami obejmują teren całego kraju, a nawet wychodzą poza jego granice. W Krakowie organizacje o takim szerokim zasięgu jest 66%, podczas gdy w małopolskich wsiach jedynie 20%.
- + Formy pracy stosowane przez małopolskie organizacje są zbliżone do tych z całej Polski. Dwie najważniejsze to organizowanie wydarzeń, np. koncertów, festynów czy zawodów (robi to 67% organizacji z regionu małopolskiego) oraz bezpośrednie świadczenie usług członkom, podopiecznym lub klientom organizacji (47%). Te same formy działań należą do najważniejszych w skali całego kraju, choć małopolski trzeci sektor jest bardziej nastawiony na organizowanie wydarzeń (o 5 pkt. procentowych) oraz mniej na bezpośrednie świadczenie usług (o 9 pkt. procentowych). Uwagę zwraca mniejsza aktywność małopolskich organizacji w zakresie reprezentowania i rzecznictwa interesów członków lub klientów organizacji (różnica 9 pkt.

procentowych) oraz organizowania grup samopomocowych (różnica 8 pkt. procentowych).

- + Organizowanie wydarzeń to domena organizacji wiejskich (robi to 78% z nich), bezpośrednie świadczenie usług jest najbardziej typowe dla organizacji z miast poza Krakowem (59%). Z kolei w stolicy województwa na tle reszty regionu wyróżnia się aktywność organizacji polegająca na prowadzeniu działalności informacyjnej (52%).
- + Tak jak w przypadku zakresu tematycznego działań, gdzie organizacje z Krakowa okazały się najbardziej wielotematyczne, tak i w odniesieniu do form działań krakowskie stowarzyszenia i fundacje okazują się działać najbardziej wielotorowo, szeroko korzystając z różnorodnych form pracy. Z kolei organizacje wiejskie stosują mniej urozmaicone formy działań.

3. Potencjał ludzki organizacji pozarządowych w województwie małopolskim

- + Baza członkowska małopolskich stowarzyszeń jest większa niż w całym kraju. Stowarzyszenia z terenu województwa małopolskiego zrzeszają przeciętnie 35 osób, podczas gdy stowarzyszenia z całej Polski – 30 osób.
- + Choć małopolskie stowarzyszenia wyróżniają się na tle ogólnopolskim pod względem wielkości bazy członkowskiej, to sytuacja wygląda odwrotnie w przypadku zrzeszonych kobiet oraz aktywności członków. W przeciętnym polskim stowarzyszeniu jest 47% kobiet, a w małopolskim – 41%. Mniejszy odsetek członków jest też aktywnie zaangażowanych w życie organizacji. W całej Polsce jest to 48%, na terenie województwa małopolskiego – 45%. Oznacza to, że przeciętne małopolskie stowarzyszenie liczy 35 osób, w tym 12 kobiet, a 16 spośród zrzeszonych osób aktywnie włącza się w życie stowarzyszenia.
- + Podobnie jak w całej Polsce, tak i w województwie małopolskim, zarząd przeciętnej organizacji liczy 5 osób, w tym 2 kobiety.
- + W skali Małopolski oraz całego kraju typowa jest społeczna praca członków zarządów, choć w regionie małopolskim odsetek społecznych przedstawicieli zarządów jest jeszcze większy. 84% osób zasiadających w zarządach małopolskich organizacji nie jest w żaden sposób zatrudnianych w organizacji, nie pobiera tym samym wynagrodzenia za swoją pracę na rzecz organizacji (w całej Polsce – 77%). Oznacza to, że 16% członków zarządów organizacji z regionu małopolskiego oraz 23% z całej Polski jest w jakiś sposób zatrudniona w organizacji.
- + Struktura zatrudnienia wśród organizacji małopolskich wygląda podobnie do tej w całym kraju. Co piąta organizacja zatrudnia pracowników na umowę o pracę (w Małopolsce – 19%, w całym kraju – 20%). Inne formy regularnego zatrudnienia poza umową o pracę nieco częściej stosują organizacje z regionu małopolskiego niż z całej Polski (robi to odpowiednio 17% i 15% organizacji).

- + Dwie wyżej opisane grupy pracowników traktowane łącznie stanowią zespół organizacji. Takim zespołem stałych, regularnych pracowników dysponuje co trzecia organizacja z województwa małopolskiego (33%) i całego kraju (35%).
- + Dysponowanie przez organizację zespołem stałych pracowników jest na terenie Małopolski zróżnicowane regionalnie. Organizacje z Krakowa w sposób zdecydowany wyróżniają się na tle województwa. Poza stolicą regionu, gdzie niemal połowa organizacji dysponuje zespołem pracowników, w pozostałych jego częściach zespół posiada nie więcej niż jedna trzecia organizacji. Najrzadziej dysponują nim organizacje z podregionu nowosądeckiego (19%) oraz krakowskiego (25%).
- + Typowy pracownik, czyli osoba będąca w zespole przeciętnej organizacji pozarządowej z regionu małopolskiego to kobieta, z wyższym wykształceniem między 30 a 60 rokiem życia i stażem w organizacji wynoszącym między 2 a 10 lat. Nie dostrzegamy tu różnic między Małopolską a całym krajem.
- + Choć współpraca z wolontariuszami jest tak samo popularna w Małopolsce, jak i w całym kraju (po 61% organizacji angażuje wolontariuszy), to skala wolontariatu jest nieco inna. Przecięta organizacja z województwa małopolskiego współpracuje z 9 wolontariuszami, przy czym 5 spośród tych osób jest ściśle związanych z organizacją. W skali ogólnopolskiej organizacje współpracują przeciętnie z 10 osobami, a z 5 w sposób ścisły.
- + To, czy organizacja współpracuje z wolontariuszami, jest zróżnicowane regionalnie. Najrzadziej taką współpracę podejmują organizacje z podregionu nowosądeckiego, gdzie tylko 45% organizacji angażuje w swoje działania wolontariuszy. Z kolei najbardziej aktywne w zakresie współpracy z wolontariuszami są organizacje z podregionu krakowskiego i oświęcimskiego – odpowiednio 75% i 71% z nich włącza w swoje działania wolontariuszy.

4. Potencjał finansowy organizacji pozarządowych w województwie małopolskim

- + W 2014 roku przeciętne, roczne przychody małopolskich organizacji były minimalnie niższe niż w całym sektorze – wynosiły 26 tys. zł, podczas gdy w całej Polsce było to 27 tys. zł. Porównanie struktury przychodów organizacji w województwie małopolskim i całym kraju pokazuje, że w Małopolsce więcej jest stowarzyszeń i fundacji o średnich przychodach (między 10 tys. a 100 tys. zł), a mniej tych o budżetach najmniejszych (do 10 tys. zł), ale też największych (powyżej 1 mln zł).
- + Rozwarstwienie sektora pod względem przychodów jest w Małopolsce nieco mniejsze niż w całym kraju - w całej Polsce budżety 10% najbogatszych NGO stanowiły w sumie 84% wszystkich dostępnych dla organizacji w 2014 roku środków. W województwie małopolskim 10% najbogatszych organizacji dysponowało mniejszą częścią sumy przychodów organizacji z regionu – 70% tej kwoty.
- + Z porównania przychodów organizacji zróżnicowanych ze względu na wielkość miejscowości wynika, że najlepszą sytuację finansową mają stowarzyszenia i fundacje

z Krakowa, a te zlokalizowane w innych miastach, a także na terenach wiejskich nieco gorszą. Różnice te jednak nie są duże, a tereny wiejskie nie odstają pod względem wielkości budżetów zlokalizowanych tam organizacji na tle obszarów zurbanizowanych.

- + Większe różnice w majątności organizacji widać między poszczególnymi podregionami. Najlepiej pod względem przychodów wypada podregion obejmujący stolicę województwa (przeciętne, roczne przychody wyniosły tam 42 tys. zł), a zdecydowanie najniższe przeciętne przychody miały organizacje z podregionu nowosądeckiego, w którym połowa organizacji w 2014 roku dysponowała środkami nie większymi niż 5,5 tys. zł.
- + Podobnie jak w całym sektorze, także w Małopolsce bolączką organizacji jest mała przewidywalność przychodów. Ponad połowa małopolskich organizacji (51%) miała na początku marca 2015 roku zapewnione mniej niż połowę budżetu na najbliższe 10 miesięcy. Taki sam był poziom przewidywalności przychodów w całym kraju. Porównanie średniego procentu budżetu zagwarantowanego na początku marca 2015 roku na działania w roku 2016 także potwierdza, że sytuacja organizacji w Małopolsce i całym kraju jest bardzo zbliżona – małopolskie organizacje miały zapewnione średnio 17% budżetu na 2016, a ogólnopolskie 16%.
- + W Małopolsce połowa organizacji deklaruje, że nie posiada żadnego majątku – to nieco więcej niż w całym kraju, gdzie brak jakichkolwiek zasobów stwierdza 43% sektora. Największą różnicę między całym sektorem, a stowarzyszeniami i fundacjami z Małopolski widać w poziomie wyposażenia w samochody i środki transportu (w województwie małopolskim ma je 3%, w całym sektorze 7%), a także lokale, domy i nieruchomości (w Małopolsce 3%, a w całej Polsce 8%).
- + W trzech podregionach ponad połowa organizacji posiada jakiś majątek – jest to podregiony oświęcimski (65%), m. Kraków (60%) i krakowski (53%). Z kolei ze względu na wyraźnie niższy niż w całym województwie procent organizacji posiadających jakieś zasoby wyróżnia się podregion nowosądecki, w którym 27% NGO zadeklarowało posiadanie majątku. Jest to kolejny wskaźnik, który potwierdza się słabą sytuację finansową i materialną organizacji z podregionu nowosądeckiego.

5. Pozyskiwanie środków zewnętrznych – źródła finansowania organizacji pozarządowych w województwie małopolskim

- + Źródła przychodu najczęściej wykorzystywane przez małopolskie organizacje to składki członkowskie (źródło dostępne tylko dla stowarzyszeń, ale ponieważ dominują one w małopolskim sektorze, więc 60% NGO w Małopolsce miało przychody ze składek), źródła samorządowe (53%), darowizny od osób prywatnych (47%) i prawnych (41%), a także dotacje rządowe (18%).
- + Poziom wykorzystania poszczególnych źródeł przychodu w Małopolsce jest bardzo zbliżony do poziomu odnotowanego w całym sektorze. Małopolskie organizacje nieco

częściej korzystają z darowizn (w szczególności od firm i instytucji), bardziej rozpowszechnione jest także prowadzenie działalności ekonomicznej (w formie działalności odpłatnej lub gospodarczej). Za to trochę rzadziej stowarzyszenia i fundacje z województwa małopolskiego korzystały z funduszy Unii Europejskiej oraz przychody z 1% podatku.

✚ Porównanie organizacji z Krakowa, innych miast, a także terenów wiejskich województwa małopolskiego pokazuje, że wykorzystanie poszczególnych źródeł różni się w zależności od wielkości miejscowości. W Krakowie częściej niż w całym regionie organizacje korzystają ze źródeł rządowych, otrzymują darowizny w ramach filantropii indywidualnej i instytucjonalnej, a także mają wpływy z działalności ekonomicznej. Z kolei na terenach wiejskich stowarzyszenia i fundacje częściej mają przychody z dotacji samorządowych, ale także z funduszy europejskich. Filantropie na wsi także jest rozwinięta, a dotacje rządowe są wykorzystane na średnim poziomie. Wydaje się, że najmniej wyspecjalizowane w jakimś konkretnym źródle przychodów są organizacje z innych miast poza Krakowem – częściej niż przeciętnie korzystają ze środków samorządowych (choć i tak na terenach wiejskich są one bardziej rozpowszechnione), wykorzystanie środków europejskich i przychodów z działalności ekonomicznej jest na średnim poziomie, zaś dotacje ze źródeł rządowych i darowizny od osób indywidualnych lub firm dużo rzadziej zasilają budżety organizacji na innych terenach województwa małopolskiego.

✚ Także organizacje z poszczególnych podregionów specjalizują się w poszczególnych źródłach. W podregionie oświęcimskim i krakowskim częściej wykorzystywane są źródła samorządowe, dotacje z funduszy europejskich i darowizny, zaś środki rządowe i przychody z działalności ekonomicznej rzadziej zasilają budżety organizacji z tych dwóch podregionów. Stowarzyszenia i fundacje z podregionu tarnowskiego częściej niż w całym sektorze wykorzystują przychody z działalności gospodarczej lub odpłatnej, a także dotacje z samorządu, natomiast na przychody ze źródeł rządowych i funduszy europejskich mogą liczyć z podobną częstotliwością co wszystkie małopolskie organizacje. Z kolei sektor z podregionu nowosądeckiego wyróżnia się przede wszystkim wykorzystaniem zagranicznych środków publicznych (przede wszystkim europejskich). Krajowe źródła publiczne są tam wykorzystane na średnim poziomie, zaś środki prywatne (z darowizn lub działalności ekonomicznej) zasilają budżety organizacji z tego podregionu znacząco rzadziej niż w całym województwie. Specyfika korzystania z najistotniejszych źródeł przychodu w podregionie m. Kraków zostało już opisane wyżej.

✚ Ponad połowę (54%) budżetu sektora małopolskiego stanowią dotacje ze środków publicznych – dokładnie takie sam jest udział tych środków w całym sektorze. Jednak w Małopolsce są to przede wszystkim środki krajowe, a w całym sektorze ich przewaga nie jest tak znacząca. Wśród pozostałych źródeł finansowania sektora małopolskiego największy udział mają wpływy z działalności gospodarczej i odpłatnej. W Małopolsce przychody z tego źródła stanowią 19% sumy budżetów małopolskich

organizacji (o 8 pkt. proc. więcej niż w całym sektorze). Z kolei mniejszy niż w całej Polsce udział w budżecie sektora mają w województwie małopolskim darowizny od osób indywidualnych i prawnych (7% w stosunku do 13% w całym kraju).

- ✚ 53% organizacji z województwa małopolskiego realizowało w 2014 roku zadania publiczne dofinansowane ze środków samorządowych. Z analizy obszarów i form ich aktywności wynika, że w tej grupie większy udział mają organizacje specjalizujące się w działaniach na rzecz sportu, rekreacji, turystyki i hobby. Pod względem formy działań wyróżniają się częstszym podejmowaniem działań polegających na organizowaniu wydarzeń typu koncerty, festiwale, a przede wszystkim zawody. Dane te potwierdzają prawidłowość obserwowaną nie tylko w Małopolsce, że środki z samorządów dedykowane organizacjom w największej mierze finansują sport, a także organizowanie lokalnych wydarzeń, takich jak zawody czy festyny.

6. Korzystanie przez małopolskie organizacje z funduszy europejskich

- ✚ W całym okresie programowania 2007-2014 przynajmniej jeden projekt ze środków europejskich (jako lider lub partner) realizowało 20% małopolskich organizacji, a 13% nie otrzymało dofinansowania pomimo aplikowania o fundusze europejskie (w całym sektorze odpowiednio 23% i 13%). Oznacza to że ponad 2/3 małopolskiego sektora (68%) nie podjęło ani jednej próby, aby środki europejskie zdobyć.
- ✚ W województwie małopolskim częściej z funduszy UE korzystały (jako lider lub partner projektu) organizacje z terenów wiejskich, niż te zlokalizowane w Krakowie lub innych miastach. Wśród organizacji mających siedziby na wsi 42% ubiegało się w latach 2007-2014 o środki z UE, zaś w Krakowie i innych miastach było to odpowiednio 27% i 28% NGO. Także skuteczność aplikowania o fundusze jest większa na wsi – 27% organizacji z tych terenów przynajmniej raz odniosła sukces, w przypadku Krakowa było to 16%, a w innych miastach 15%.
- ✚ W ciągu trzech lat przed badaniem (w latach 2012-2015) skuteczność małopolskich organizacji w ubieganiu się o środki europejskie była nieco wyższa niż średnia w całym sektorze – średni procent aplikacji, które otrzymały finansowanie wynosił w województwie małopolskim 70%, a w całej Polsce 68%.
- ✚ W Małopolsce 61% organizacji planuje ubiegać się o środki europejskie w okresie programowania 2014-2020, w całej Polsce 60%. Co ciekawe, organizacje z Krakowa, a także innych miast – które generalnie mają mniejsze doświadczenie z korzystaniem z funduszy europejskich - częściej niż stowarzyszenia i fundacje z terenów wiejskich deklarują chęć ubiegania się o nie w przyszłości (plan taki ma 65%). Z kolei organizacje wiejskie, z których niemal połowa w latach 2007-2014 ubiegała się o te środki, rzadziej chcą aplikować o fundusze UE w przyszłym okresie programowania (51%).
- ✚ Zarówno z deklaracji organizacji małopolskich, jak i ogólnopolskich wynika, że najważniejszą barierą zniechęcającą stowarzyszenia i fundacje do aplikowania o

środki UE są formalności przy ubieganiu się o nie oraz ich rozliczaniu - w Małopolsce mówi o niej 49% pytanych, w całym sektorze 47%. Kolejne trudności – zbyt duży wkład własny, brak wykwalifikowanej kadry, która mogłaby zająć się procesem aplikacji czy brak czasu na przygotowanie wniosku – są, w całym sektorze, a także w Małopolsce, zdecydowanie mniej odczuwalne.

7. Bariery rozwoju, samoocena oraz potrzeby małopolskich organizacji

- + Hierarchia najbardziej dotkliwych problemów, utrudniających organizacjom funkcjonowanie, jest taka sama w Małopolsce i w całym kraju. Najbardziej dokuczliwa jest kwestia trudności w zdobywaniu funduszy oraz sprzętu niezbędnego do prowadzenia działalności (w Małopolsce 69% wskazań). Częściowo związane są z nimi dwie pozostałe najczęściej deklarowane problemy, czyli skomplikowane formalności związane z korzystaniem i pozyskiwaniem środków od sponsorów i grantodawców (55%) i nadmiernie rozbudowana biurokracja administracji publicznej (57%).
- + Ponad połowa organizacji z Małopolski (52%) ma także problem z brakiem osób gotowych bezinteresownie zaangażować się w działania. 36% boryka się z trudnością związaną z utrzymaniem dobrego personelu i wolontariuszy. Obydwa te problemy w Małopolsce występują na podobnym poziomie co w skali całego kraju.
- + Zarówno w całej Polsce, jak i w województwie małopolskim ok. 1/3 organizacji narzeka na niejasne reguły współpracy z administracją publiczną, podobna część sektora twierdzi, że przepisy regulujące działania organizacji są niedoskonałe, a ok. ¼ ma trudność z nadmierną kontrolę ze strony administracji.
- + Relatywnie najmniej istotne problemy organizacji w Małopolsce i w całym kraju są związane z trudnościami wynikającymi z sytuacji wewnątrz sektora pozarządowego, takimi jak konkurencja i konflikty między organizacjami, czy problemy wizerunkowe. Co prawda w ostatnich latach organizacje wskazują je nieco częściej, ale cały czas są one dla sektora stosunkowo mało dokuczliwe, a w Małopolsce deklarowane rzadziej niż w całym kraju.
- + Problemy które różnicują małopolski sektor są przede wszystkim związane z relacjami z administracją publiczną i samorządową. Dość wyraźnie widać, że nadmiernie rozbudowana biurokracja, niejasne reguły współpracy, a także nadmierna kontrola ze strony administracji są najmniej odczuwalne dla stowarzyszeń i fundacji z terenów wiejskich. Kwestia biurokracji i niejasnych reguł współpracy staje się coraz bardziej uciążliwa wraz z wzrostem miejscowości, zaś problem nadmiernej kontroli jest najbardziej uciążliwy dla organizacji z miejscowości poza Krakowem, a w stolicy województwa znów staje się mniej palący.
- + Zróżnicowanie poziomu odczuwanych problemów ze względu na podregion, z którego pochodzą organizacje także dotyczy przede wszystkim relacji z administracją samorządową, a także sytuacji wewnątrz sektora i nasilenia konfliktów między

organizacjami. Relacje z samorządem są najbardziej dotkliwe dla organizacji z Krakowa, choć biurokracja w większej skali niż w całym województwie dokucza też stowarzyszeniom i fundacjom z podregionu oświęcimskiego. Konflikty między organizacjami są za to najbardziej odczuwalne z podregionie nowosądeckim.

- ✚ Podobnie jak w całym kraju, także w Małopolsce organizacje są mało krytyczne kiedy oceniają własne kompetencje oraz jakość działań, a dużo mniej zadowolone z własnej sytuacji finansowej czy materialnej. Poziom współpracy między organizacjami, a także z administracją publiczną otrzymuje średnie noty. Jeśli ujawniają się jakieś różnice w ocenie poszczególnych aspektów funkcjonowania organizacji między podmiotami zlokalizowanymi w miejscowościach o różnej skali, to reguła jest taka, że stowarzyszenia i fundacje z terenów wiejskich są nieco bardziej zadowolone, a NGO z miast bardziej krytyczne. Wśród podregionów wyróżnia się oświęcimski – pochodzące z niego organizacje są z większości ocenianych aspektów funkcjonowania zadowolone bardziej niż pozostałe NGO.
- ✚ Mniej więcej co czwarta (24%) małopolska organizacja korzystała w ciągu ostatniego roku przed badaniem z pomocy tzw. organizacji infrastrukturalnych, a więc wyspecjalizowanych we wspieraniu działań organizacji, to nieco mniej niż w całym sektorze, gdzie było to 28%. Te, które do takich usług dotarły były z nich w większości zadowolone, choć satysfakcja organizacji z formy i poziomu merytorycznego udzielonej pomocy była nieco niższa niż w całej Polsce (różnica odpowiednio 8 i 4 pkt. proc.). Organizacje, które nie zdecydowały się na korzystanie z takiego wsparcia, najczęściej tłumaczyły to brakiem potrzeby, ale także brakiem wiedzy o tego typu usługach (w Małopolsce o 5 pkt. proc. częściej niż w całym kraju zgłaszany był ten drugi powód).
- ✚ Takie kwestie jak stosunek do planowania, misji, mediów, stałość źródeł finansowania nie wyróżniają małopolskich organizacji na tle całego sektora. Inaczej rozkłada się za to w małopolskim sektorze proporcja między organizacjami działającymi do wewnątrz (na rzecz własnych członków) i na zewnątrz. Tych drugich jest w Małopolsce więcej – co trzecia organizacja (34%) deklaruje, że nie prowadzi działań na rzecz własnych członków, w całej Polsce pod tym stwierdzeniem podpisałoby się 24% NGO.
- ✚ Podobnie jak w całej Polsce, 58% organizacji z Małopolski dysponuje lokalem, z którego może swobodnie korzystać. Kolejne 26% ma dostęp do lokalu, który jest do ich dyspozycji na określonych warunkach. Zarówno w całym sektorze, jak i w Małopolsce, brak lokalu deklaruje ok. 15% NGO.
- ✚ Organizacje różnią się bardzo częstością i systematycznością działania – są takie, które pracują codziennie, ale są też takie, w których przez miesiące się nic nie dzieje, choć mobilizują się w związku z prowadzonymi akcjami czy wydarzeniami. W Małopolsce nieco więcej, niż w całym kraju jest takich stowarzyszeń i fundacji, które swoje działania prowadzi systematycznie i często – 68% działa albo codziennie albo kilka razy w tygodniu (w całej Polsce 62%).

- ✚ Tak samo jak w całym sektorze, 75% organizacji w Małopolsce deklaruje, że co najmniej kilka razy tygodniowo korzysta z internetu w sprawach związanych z organizacją – co prawda małopolskie NGO rzadziej deklarują, że zaglądają do sieci codziennie, ale więcej jest takich, które robią to kilka razy w tygodniu. Jeśli zaś chodzi o obecność w Internecie (w formie własnej strony www lub profilu w portalu społecznościowym), to małopolskie organizacje są bardziej aktywne, niż cały sektor – 87% w jakiejś formie publikuje o sobie informacje w sieci, w całej Polsce 79%.

8. Udział małopolskich organizacji pozarządowych w tworzeniu polityk publicznych

- ✚ Podobnie jak w skali całego kraju, dla niemal wszystkich organizacji z regionu małopolskiego lokalne samorządy są najważniejszymi partnerami: 90% organizacji z Małopolski utrzymuje z nimi kontakty.
- ✚ Kontakty z samorządem szczebla wojewódzkiego są mniej powszechne wśród małopolskich stowarzyszeń i fundacji niż wśród organizacji z całego kraju. Z urzędem marszałkowskim kontaktuje się 48% małopolskich organizacji i 57% z całego kraju.
- ✚ Kontakty małopolskich organizacji z samorządami są nieco mniej ścisłe w porównaniu do skali ogólnokrajowej. 40% małopolskich organizacji regularnie i często kontaktuje się z lokalnym samorządem, podczas gdy w całej Polsce robi to 46% organizacji. Regularne kontakty z urzędem marszałkowskim utrzymuje co dziesiąta (10%) organizacja z regionu małopolskiego.
- ✚ Utrzymywanie relacji z samorządem, w szczególności z samorządem szczebla wojewódzkiego, jest też zróżnicowane regionalnie. Kontakty z urzędem marszałkowskim mają najczęściej organizacje z Krakowa (54%) i podregionu tarnowskiego (50%). Najrzadziej z kolei z samorządem wojewódzkim kontaktują się stowarzyszenia i fundacje podregionu nowosądeckiego (34%).
- ✚ Organizacje z Małopolski i całego kraju są w podobnym stopniu zadowolone z relacji z samorządem lokalnym. Ocenę tę można uznać za umiarkowanie pozytywną. W całym kraju taka uśredniona ocena wynosi 6,88 pkt (na 10-punktowej skali). W regionie małopolskim jest niemal identyczna – 6,85 pkt.
- ✚ Małopolskie organizacje równie często co organizacje z całej Polski napotykają trudności w relacjach z samorządem lokalnym. 70% małopolskich i 69% organizacji z całego kraju (utrzymujących relacje z urzędem miasta lub gminy) deklaruje występowanie różnego rodzaju problemów. Najważniejsze z nich to niedostatek środków finansowych, skomplikowane formalności i wymogi formalnoprawne oraz brak elastyczności urzędów.
- ✚ Organizacje z Krakowa są generalnie dużo bardziej krytycznie nastawione wobec kontaktów z urzędami miast i gmin, co może wynikać z ich większych oczekiwań względem pracy urzędników. 80% krakowskich organizacji dostrzega jakieś problemy w relacjach z urzędnikami, podczas gdy na wsiach dotyczy to 58% organizacji. W

innych miastach poza stolicą województwa na trudności w kontaktach z urzędnikami wskazuje 72% organizacji.

- + Aktywność konsultacyjna małopolskich organizacji jest mniejsza niż tych z całego kraju (odpowiednio 35% i 39%).
- + Udział w konsultacjach organizowanych na poziomie gmin i miast jest zróżnicowany ze względu na wielkość miejscowości, w jakiej zarejestrowana jest organizacja. Największe zainteresowanie udziałem w konsultacjach obserwujemy wśród organizacji ze wsi, gdzie ponad połowa (51%) bierze udział w tego typu procesach oraz w miastach poza stolicą regionu – tam 44% deklaruje udział w konsultacjach. Najmniej skłonne do tego typu pracy są organizacje z Krakowa – w lokalne konsultacje włącza się tylko 15% fundacji i stowarzyszeń.
- + Ogólnie rzecz biorąc, klimat współpracy między małopolskimi organizacjami a samorządami lokalnymi przedstawia się podobnie do tego w całej Polsce. Trzy czwarte małopolskich stowarzyszeń i fundacji (74%) uważa, że mogą przyjść po pomoc lub poradę dotyczącą spraw formalnych. Nieco mniej, bo dwie trzecie organizacji, dostrzega możliwość konsultacji zawartości merytorycznej składanego wniosku konkursowego (67%) oraz łatwość umówienia się na spotkanie z urzędnikiem (66%).

10. Źródła danych i metodologia

10.1. Źródła danych

Poniższe opracowanie powstało na podstawie danych zebranych w badaniu „Kondycja organizacji pozarządowych w Polsce 2015”, przeprowadzonego przez Stowarzyszenie Klon/Jawor. Badanie zrealizowano na ogólnopolskiej, reprezentatywnej próbie 3800 fundacji i stowarzyszeń (poza OSP) w drugim i trzecim kwartale 2015 roku.

Dane prezentowane w raporcie dotyczą głównie małopolskich organizacji pozarządowych oraz ich zróżnicowania wewnątrz regionu. Raport zawiera także analizy porównawcze pomiędzy całym krajem a województwem małopolskim. W ogólnopolskiej próbie 3800 organizacji znalazło się 232 fundacji i stowarzyszeń z województwa małopolskiego.

10.2. Metodologia

Badanie „Kondycja organizacji pozarządowych w Polsce 2015” przeprowadzono na losowo-warstwowej próbie stowarzyszeń i fundacji, losowanej z rejestru REGON Głównego Urzędu Statystycznego (według stanu z grudnia 2014), zweryfikowanego na podstawie informacji pochodzących z Krajowego Rejestru Sądowego oraz danych zebranych w serwisie bazy.ngo.pl. Warstwy zostały wyodrębnione ze względu na: 1) formę prawną (stowarzyszenie lub fundacja), 2) wielkość miejscowości oraz 3) województwo, w którym zarejestrowana jest organizacja. Dodatkowo w próbie wyróżniono segment organizacji sportowych, a także segment największych, celowo dobranych organizacji. Analizy przeprowadzono przy wykorzystaniu wag analitycznych korygujących udział w próbie podmiotów z określonej warstwy oraz segmentu próby.

Dane w ramach badań ogólnopolskich były gromadzone dwiema metodami: 1) 2975 wywiadów zostało zrealizowanych techniką CAPI (wywiadów bezpośrednich wspomaganym komputerowo realizowanych przez ankieterów w terenie), 2) 825 wywiadów zostało zrealizowanych techniką CAWI (ankieta on-line). Respondentami w obu przypadkach były osoby pełniące kluczowe funkcje w organizacji (m.in. prezesi, wiceprezesi). Dane zbierano z zachowaniem zasady poufności.